

številka 4

december 2007

*Nataša Sukič in
Suzana Tratnik*

Prečuta noč za lezbični manifest

Tema

Homofobija na javnih prostorih

Report

Slovenia's
Next Best Drag

Knjiga

Mary Dorcey
Erica Fischer

FGLF - več kot le
filmski festival

Aktivizem pekinških
lezbijk

Za Narobe ni potrebno plačati.

narobe .
revija,
kjer je
vse prav.

narobe

Na naslovnici je Fedora kot Christina Aguilera, ene od šestih tekmovalk, ki se poteguje za naslov Slovenia's Next Best Drag. Več na strani 24 in 25.
Foto: Dixie Prixie.

Zadnji ...

Prozni prvenec Urške Sterle *Vrsta za kosilo*, ki je izšel pri lezbični založbi *Vizibilija* in smo ga predstavili v prvi številki *Narobe*, je bil izbran med štiri finaliste za *Dnevnikovo* nagrado za najboljšo domačo zbirko kratke proze *Fabula*. Čestitamo!

Vir: Gikart

Na *Pošti Slovenija* so naprodaj razglednice z motivom dveh objetih fantov, ki se igrata s kužkom. Gejevska estetika je nepogrešljiva (cf. sončna očala), aluzija na gejevsko partnersko življenje pa prav tako (cf. kuža). Morda bo to kartolino domov poslal kakšen od novinarjev, ki v času predsedovanja EU poroča iz Slovenije. Ti so bili ob prihodu v Slovenijo izdatno informirani o naši državi. Na uradni spletni strani predsedovanja EU (www.eu2008.si) jim je tako na razpolago »Medijski priročnik: Prva pomoč za novinarje«. V poglavju »Kar ste vedno želeli izvedeti, a niste vprašali« tuji novinarji lahko dobijo *koristne* informacije, kot na primer ta, da je tipični Slovenki ime Marija Novak, tipičnemu Slovencu pa Janez Novak, da slovenske ženske najpogosteje obolevajo za boleznimi ožilja, da Slovenci nismo ponižen in hlapčevski narod in da je slovenščina poseben jezik za zaljubljenice. Nekoliko drugačno zgodbo bo v času predsedovanja pripovedoval Mirovni inštitut, ki bo v okviru *Press Pointa* tuje novinarje in novinarke obveščal o stanju človekovih pravic v Sloveniji, o položaju manjšin in podobnih temah, o čemer vladni *Medijski priročnik* ne pove ničesar.

Narobe. Revija, kjer je vse prav.
Letnik I, številka 4
December 2007

ISSN 1854-8474

Urednik: Roman Kuhar

Sodelovali so: Anamarija Šporčič – Janis, Andrej Habjan, Andrej Zavrl, Boris Pintar, Boštjan Mlakar, Dominik Maher, Doris Orel, Gea Češnovar, Irena Samide, Jasna Magič, Luka Pieri, Maja Mojškerc, Mitja Blažič, Mojca Koželj, Simon Maljevac, Suzana Tratnik, Tea Hvala, Tea Sernelj, Zala Hriberšek

Lektorica: Zala Hriberšek

Urednica fotografije: Nada Žgank
Fotografija na naslovnici: Dixie Prixie

Oblikovanje: Irena Woelle

Izdaja: Društvo informacijski center Legebitra

Vodja projekta: Simon Maljevac

Tisk: Tiskarna Pleško

Naklada: 800 izvodov

Revija je izšla ob finančni pomoči ŠOU (Študentska organizacija Univerze v Ljubljani), Urada RS za mladino in Urada za mladino MOL.

Revija *Narobe* je objavljena pod licenco Creative Commons [priznanje avtorstva + nekomercialno]. Licenca je dostopna na www.creativecommons.si

Za *Narobe* ni potrebno plačati.

I feel Slovenia.

Malo pred prazniki sta za dober teden k nama prišla mladoporočenca Sandi in Ashraf. Sandi že leta živi v tujini, zadnjih nekaj let v Veliki Britaniji. Ashraf je iz Savdske Arabije in njegove možnosti potovanja so bile zaradi države, v kateri se je rodil, omejene. Britanski zakon o civilnem partnerstvu jima je omogočil nekaj, o čemer sta na začetku zveze, pred šestimi leti, ko sta se srečala v Dubaju, lahko le sanjara. Sandi je na britanski ambasadi zaprosil za Ashrafovo vizo. Pojasnil je, da sta v partnerski zvezi in da se nameravata poročiti. Ambasada je vizo odobrila in jo Ashrafu dostavila mimo savdske pošte, ta ima namreč pravico, da vsako pošto odpre in preveri, kaj je v njej. Ne bi se mu pisalo dobro, če bi v Savdski Arabiji ugotovili, da državo zapušča zaradi gejevske zveze. »Savdska Arabija je ena od sedmih držav na svetu, kjer je za homoseksualnost še vedno zagrožena smrtna kazen,« Ashrafa z nekaj omahovanja izzovem ob kosilu. »Res je,« pravi, »ampak na smrtno kazen nisi obsojen kar tako. Obstajati morajo štirje moški, ki so te istočasno videli v spolnem razmerju z drugim moškim. Šele če obstajajo priče, te lahko obsodijo na smrt.« »In drugače?« »Ponavadi te pošljejo v zapor. Za takšno obsodbo ne potrebujejo štirih prič.« »Ali to pomeni, da si tudi v Angliji v nevarnosti, če te kdo prepozna?« me zanima. »Ja, če bi me kdo na primer videl v gejevskem klubu in to sporočil mojim domačim, bi bil v velikih težavah.«

Ashraf je najstarejši izmed desetih bratov in sestra. »Seveda me sprašujejo, kdaj se bom poročil,« pove, čeprav zaradi njegovega optimističnega pogleda na svet ne dobim občutka, da se počuti kot

žrtev. Te stvari preprosto odmisli. In zaradi tega se tudi redno javlja svoji družini, predvsem mami. »Raje počnem to, kot pa da oni za mano pošljejo savdsko policijo, češ da sem pogrešan. Mami pravim, da sem na dolgih počitnicah in da ne vem, kdaj se bom vrnil.«

Ko sta se Sandi in Ashraf v začetku decembra poročila, je Ashraf dobil vizo po partnerju, ki mu je nenazadnje omogočila prihod v Slovenijo. Ta ga je s svojimi lepotami sicer navdušila – celo nad Šmarno goro, ki se vidi z najinega balkona, je bil navdušen, in ni se pustil prepričati, da Šmarna gora ni »a mountain«, pač pa »a hill« – malo manj pa je bil lahko navdušen nad ljudmi. Zapletlo se je že na Pučniku, kjer sta bila njegova »homoseksualna« viza in brzokone arabski izgled dovolj sumljiva, da so ju potegnili na stran in posebej pregledali. Ko smo šli za konec tedna v roza K4, ga je skupina fantov poslala v PM in mu zabrusila, naj gre tja, od koder je prišel. Isti večer so blizu kluba pretepli dva fanta, ker sta »pedra«. Baje so bili ti homofobi pred tem v K4. Tolažim se (vem, slaba tolažba), da je bila to ista skupina, ki je verbalno napadla Ashrafa, čeprav se že dolgo ne slepim več, da glbtji ne morejo biti takšni rasisti kot vsi drugi. Neprijeten dokaz sem dobil naslednji dan. V gejevski savni v Ljubljani je Ashrafu nekdo rekel, naj se stušira, ker smrdi.

Welcome to Slovenia.

Roman Kuhar, urednik (roman.kuhar@gmail.com)

Kazalo

- 2 **Novice od tu**
- 5 **Novice od tam**
Zdravje
- 7 **Humani virusi papiloma**
Intervju
- 8 **Nataša Sukič in Suzana Tratnik: Prečuta noč za lezbični manifest**
Komentar
- 13 **Metka Mencin Čeplak: Moč besede?**
Tema
- 14 **Homofobija na javnih prostorih**
Kolumna
- 18 **Mitja Blažič: Cesar je nag!**
- 19 **Suzana Tratnik: Po aplavzu zavlada molk**
Politika
- 20 **Zapuščina 2007 – Leta enakih možnosti za vse**
Bosna
- 21 **»Jednom se i to mora dogoditi ...«**
Mediašit
- 22 **Heteroseksualci, nikar se ne bojte virusa HIV**
Zaton možatih žensk?
Portret
- 23 **Barbara Jezeršek: Raje pridem do cilja in sem zadnja, kot pa da odstopim!**
Report
- 24 **Drag_oceni: Slovenia's Next Best Drag**
Knjiga
- 26 **Mary Dorcey: Etikete so nujno zlo**
- 27 **Erica Fischer: Vedno na strani Aimée**
Gledališče
- 29 **Alen Jelen: V gledališču je prva dobra zgodba**
Plošča
- 32 **Xenia Jus: Svobodna radikalka**
- 34 **Film**
- 35 **Phillippe Vallois: Johan**
- 37 **Samira El-Maawi: Ustvarjena za snemanje filmov s težko vsebino**
- 38 **Axel Schock: Razkritje v kinu**
Intervju
- 40 **Alecos Modinos: Ciper, otok svetnikov**
Kitjaska
- 43 **Aktivizem pekinških lezbijk: Lale in njihov salon**
Portret
- 46 **Charlotte von Mahlsdorf**
Fotostrip
- 48 **Stojanov test**

Predavanje z nagobčnikom

Konec novembra je v Razkrižju potekal mednarodni posvet »Aids – včeraj, danes, jutri«, ki sta ga ob dnevu boja proti aidsu organizirala *Zavod za zdravstveno varstvo Murska sobota* in *Inštitut za varovanje zdravja*. Na posvet je bil povabljen tudi dr. Boštjan Mlakar. Naprošen je bil, naj spregovori o rizičnih oblikah spolnega vedenja, zato je svoje predavanje naslovil »Analni spolni odnosi in analno zdravje«. Organizatorji so menili, da je naslov neprimeren za ruralno okolje, da ljudje zaradi tega ne bodo prišli na predavanje in podobno. Želeli so, kot pravi Mlakar, »da temo zavijem v celofan«. Mlakar na cenzuro ni pristal, jim je pa poslal nekaj izvodov *Priročnika o spolno prenosljivih boleznih*, ki so ga pripravili pri Legebitri. Če so ga res razdelili, ne vemo, saj priročnik brez dlake na jeziku govori o fafanju, analnem fuku in podobno. Mlakar je zaplet komentiral z besedami: »Trdno sem prepričan, da kondom sodi le na penis, ne pa kot bariera pred moja usta, da ne bi morebiti pohujšal doline šentflorjanske.«

Kaj storiti z lezbično literaturo?

Poleg spraševanja, kaj naj bi tovrstna literatura bila, jo je seveda najbolje pisati. Zato sta sekciji Žmreža in LL pri Škucu v novembru in decembru organizirali tri literarne delavnice v Lastni sobi na Metelkovi, ki jih je vodila pisateljica in prevajalka Suzana Tratnik. Udeleženske so na delavnicah analizirale prozne prispevke, iskale svoj lastni slog pisanja in izvedle marsikaj o tem, kako svoje delo slednjič tudi objaviti.

Antropologija literarnih večerov

Zbirka Lambda je 10. decembra priredila svoj vsakoletni literarni večer. Tokrat je Brane Mozetič predstavil svoja prevoda francoskih avtorjev Hervéja Guiberta in Guillaumea Dustana, skupaj s prevajalcem Iztokom Ilcem pa prevod japonske pisateljice Rieko Mat-suura. Nato sta se predstavili še gostji, Irka Mary Dorcey z zbirko kratkih zgodb *Hrup iz lope* (s prevajalko Suzano Tratnik) in Erica Fischer z dokuromanom *Aimé & Jaguar* (prevedla Irena Samide). Zaradi gostij, pogovorov z njima, tudi zaradi izbora knjig, je bil literarni večer čudovit in je spet pokazal, kako ni res, da je književnost mrtva in neaktualna. Med

publiko je bilo, kakor je že v navadi, komaj kaj moških in veliko žensk (kako to, da je na komercialnih zabavah ponavadi ravno obratno?). Spet pa je bilo predvsem ob opisih moške erotike in seksualnosti opaziti hihitanje in hahljanje. Morda gre za nekakšno otročjo zadrego, a privedlo je celo do tega, da je Brane Mozetič prekinil branje dokaj presunljivega – in ne posebej smešnega – odlomka in poslušalce/-ke opozoril, da se smejejo nečemu v resnici povsem nesmešnemu.

Že konec septembra pa je Mladinski klub Društva slovenskih pisateljev organiziral prvi literarni večer gejevske in lezbične literature. Premika se naprej.

Raznolikost je bogastvo družbe

V začetku decembra je v Cankarjevem domu potekala otvoritvena konferenca projekta »Raznolikost je bogastvo družbe«, katerega namen je osveščanje javnosti o razlogih, oblikah in posledicah diskriminacije na podlagi rase/etnične pripadnosti, spola, starosti, veroizpovedi, spolne usmerjenosti ali invalidnosti. Pri projektu sodeluje Legebitra, ki je v okviru otvoritvene konference tudi pripravila delavnico o diskriminaciji na osnovi spolne usmerjenosti. Roman Kuhar je predstavil izsledke raziskave o vsakdanjem življenju gejev in lezbijk v Sloveniji, v razpravi, ki jo je vodil Simon Maljevac, pa sta sodelovala še Jasna Magič in Mitja Blažič. Med drugim so opozorili na naraščajoče nasilje nad GLBT osebami, kar po eni strani lahko pripišemo premo odločnemu boju proti sovražnemu govoru s strani aktualne

politike, ki tak govor pogosto tudi generira, po drugi strani pa je to odgovor na vse bolj glasno in vidno gejevsko in lezbično skupnost v Sloveniji – ob tem se očitno nekateri počutijo ogrožene.

Queer DokMa

Na letošnjem festivalu dokumentarnega filma v Mariboru – DokMa – je bila predstavljena posebna sekcija queer dokumentarcev, ki so bili razdeljeni v pet sklopov: homofobija in države v razvoju, transseksualnost, medspolnost, lezbištvo in partnerstvo. Filmske projekcije je zaokrožila javna tribuna o queer v filmski umetnosti, ki jo je pripravila ekipa Alter Šalter. Osrednja gostja je bila Nicole De Leo, glavna akterka dokumentarnega filma *Oseba De Leo N.*, ki prikazuje njeno transformacijo iz Nicola v Nicole. Danes 40-letna Nicole o svoji preobrazbi pravi: »Mislila sem, da bo najtežje sprejeti odločitev. Vendar je bil to šele začetek poti. Nikoli si nisem mislila, da bo moj prehod tako težak ...«. Dokumentarec spremlja pet let njenega življenja – od zbiranja denarja za operacijo, prepričevanja mame, da končno sprejme dejstvo, da njen sin postaja hčerka, do iskanja nove osebne identitete.

Zadnji medvedji žur pred zimskim spancem

Legendarni Klub K4 v Ljubljani je postal sredi decembra za eno noč brlog prvega uradnega medvedjega žura na sončni strani Alp. Na druženje kosmatih, zajetnih ali mišičastih medvedov in njihovih ljubiteljev se je odzvala kopicica brundotov iz domačih logov, Hrvaške, Italije in še od kod. Pred

žurom so se kosmatinci kotalili na Cosmic bowlingu v Klubu 300, oddali vzorec slin za potrebe programa hiv/aids preventive, ki ga DIC Legebitra izvaja v sodelovanju z Inštitutom za varovanje zdravja, in se dolgo v noč prepustili podzemnemu lomastenju ob zvokih nove generacije didžejk iz Monokla: Cherry, Karine in legendarne DJ Ganze. Igrali so še Jajo, Jeek Floyd in seveda Alessio Leone ter Dj Base. Vrhunec noči bi moral biti izbor *Mister Bear K4* 2007 – tudi zaradi izjemnega števila prijavljenih je to postal Popuši Mikura iz restavracije Novi Šangaj (na fotki) – a so se medoti tako ujeli v vzajemnem negovanju kožuščkov, da so kar sami postali glavna atrakcija večera. Tako rekoč enkratni šov, ki ga bo vredno kmalu ponoviti.

Eros&Amor

Teden po svetovnem dnevu boja proti aidsu je razstavišče v Celju gostilo, kot so najavljali, prvi erotični sejem pri nas – *Eros&Amor*. Tik pred otvoritvijo je zaradi davčnih zapletov sejem zapustila velika večina tujih razstavljalcev. Zaradi klavrne podobe razstavišča, govorilo se je celo o odpovedi sejma, sta odšli tudi Marlenna in Salome. Žal. Saj so ljudje tri dni na sejem množično drli in po nekaterih podatkih naj bi si ga ogledalo okrog 10.000 obiskovalk in

obiskovalcev. Žal je bilo homopornografske ponudbe le za vzorec, so pa organizatorji, kot so povedali, želeli na sejem privabiti čim širši spekter porno ponudbe in okusov, tudi homoseksualne. Kdo ve, morda se bo prihodnje leto na sejmu, poleg Dihove stojnice hiv/aids preventive – v treh dneh so razdelili več kot 9.000 kondomov –, našel tudi kakšen pogumen razstavljalac s homoerotiko in pornografijo.

Lezbična imena ulic v Mariboru

Novembra je Maribor vsaj navzven postal malo bolj lezbično obarvano mesto. V centru mesta je bila večina ulic in trgov v eni sami sobotni noči preimenovana v naslednja imena: Lezbična ulica, Pot na lezbični vrh, Trg lezbičnih brigad, Trg lezbične revolucije, Pot k lezbijki in podobno. Akcija je izvedla *Ortolezbijka*, ko je ugotovila, da je diskriminirana tudi na področju poimenovanja ulic. V *Ortolezbijki* napovedujejo, da bo podobna usoda kmalu doletela tudi Ljubljano in druga mesta in vasi, kjer zaenkrat še ni lezbičnih ulic in trgov. Punce, če vam je ideja všeč in se ukvarjate s plezanjem po hišnih fasadah ali vsaj po

lestvah, se javite na orto.lezbijka@gmail.com, elektronski naslov neformalne aktivistične skupine *Vstaja lezbosov*. Nekaj akcij *Ortolezbijke* si lahko ogledate na zadnji strani *Narobe*.

Zlata Jedla

Na dvanajsti Gradviziji, ki je novembra v organizaciji kluba OGAE Slovenija potekala v Kulturnem domu Črnuče, je letos zmagal Jakob Kapus s pesmijo *Cry On My Shoulder* in si prislužil zlato Jedlo. Drugi na festivalu, ki z leta v leto postaja vse bolj resna prireditev in vse bolj stran od svojih metelkovskih začetkov, ko je bila parodija na Evrovizijo, je bil zmagovalec Evrovizije na GLBT športnih igrah Eurogames Peter Simčič. S skladbo *The Voice*, s katero je zmagal tudi na Eurogames, je navdušil predvsem strokovno žirijo. Ta mu je podelila prvo mesto. Tretja po mnenju občinstva je bila Maruša Kopal.

Barbi in Barbii in Ken in Ken

Tandem Kitch (www.kitch.si) je decembra predstavil Kitch koledar 2008 z umetniško obdelanimi podobami ikon postmodernega kiča

in hedonističnega konformizma – igračk Barbie in Ken. Kitch in fotograf Miha Fras so se poigrali z njunima stereotipiziranimi, seksi-stičnima in mačističnima podobama in ju postavil v različne situacije, v katerih je, kot pravijo, »njun plastični svet dobil nekaj resnične strasti«. Poleg hetero pozicij (Barbi + Ken), koledar prinaša tudi zavirljive seksi podobe grupnjaka, biseksualnih strasti in kakopak tudi lezbičnega in gejevskega razmerja (na sliki).

Glavca

Pri Dihju so projekt »Pamet v roke, kondom na glavo« preselili v virtualni prostor. Blog »Glavca« (<http://glavca.blog.si>), ki ga piše sedem fantov, vsebuje pri-spevke o varni spolnosti in hiv/aids preventivi, na blogu pa lahko preberete tudi osebne prigode in nezgode, razmišljanja, izpovedi, zanimivosti, reportaže, napovednike dogodkov in podobno.

Rozalija

Rozalija je še en nov slovenski forum (no, zdaj ne več tako nov ...) na virtualnem pink planetu. Namenjen je roza mamam in očetom. Poglej na <http://rozalija.editboard.com>. Ob tem naj opozorimo še na letošnja kanadska akcija proti homofobiji, ki je prikazovala otroka z napisom »homoseksualec« in ni sporočala zgolj tega, da homoseksualnost ni izbira, pač pa, da so bojazni številnih, da bodo homoseksualci vzgajali homoseksualne otroke, odveč.

Predavanje, ki je izpadlo iz učnega načrta

Sredi novembra smo v Klubu Monokel v Ljubljani lahko prisluhnili predavanju literarnega komparativista magistra Andreja Zavrla: Zgodovina istospolne želje v književnosti (pred emancipacijo GLBTIQ). Predavanje je nastalo za Gejevske in lezbične študije na FF in FDV in je ponudilo pregled homoseksualnega v literaturi od srednjega veka do predstonewallskega obdobja s kratkim uvodnim ekskurzom k Sapfo. Pravprav je uvod povzel odnos klasične literarne kritike (zgodovine in pedagogike) do čudes čutenja do istega spola. Človek se po slišnem vpra-

ša, ali so nekateri literarni kritiki dela, ki so jih ocenjevali, sploh prebrali, ali so vsi po vrsti daltoniki ali homofobi. Enako velja za zgodovinarje in avtorje učnih načrtov. Berite Danteja, Boccaccia, Shakespearea, Marlowea, Oscarja Wilda, Hansa Christiana Andersena, Virginio Woolf, Josipa Stritarja ..., študirajte Erazma Rotterdamskega, vtipkajte v Wikipedijo »Ladies of Llangollen« in se čudite, zakaj vam tega niso povedali že v srednji šoli.

Utihnil je Galfon

Galfon je prvega decembra 2007 po dvanajstih letih svojega delovanja prenehal delovati. Ustanovljen je bil leta 1995 za telefonsko svetovanje in pomoč vsem, ki jih

je kakorkoli zadevalo vprašanje homoseksualnosti. Velik poudarek je dal tudi problematiki aidsa. Sprva je deloval s pomočjo sredstev programa Združenih narodov in Svetovne zdravstvene organizacije, po letu 2000 pa je bil prepuščen le slovenski pomoči, predvsem Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, oddelka za socialo pri ljubljanski občini in Ministrstva za zdravje. Galfon je opravljal pionirsko delo na področju svetovanja glbt populaciji, bil je prvi tovrstni telefon v Sloveniji, za mnoge mlade tudi prvi glas, ki so mu zaupali svojo usmerjenost. Številni klici prvih let so s pojavom interneta ter klepetalnic, ki jih je ta nudil, počasi začeli upadati. Temu so se v zadnjih letih pridružile finančne težave, pomanjkanje subvencij in upad števila prostovoljcev, zato se je ekipa

odločila zaključiti obdobje Galfona.

Istočasno je na Dihu začela delovati telefonska linija »Mavrična svetovalnica«, ki obratuje vsak ponedeljek, sredo in petek med 18. in 20. uro – na telefonih 059 026 427 ali mobi 031 258 685. Podobno pomoč in podporo ponujajo tudi na Legebitri, kjer vsak torek in četrtek med 16. in 18. uro poteka Legebitrina svetovalnica. Obiščete jih lahko v živo ali jih pokličete po telefonu 01/430 51 44.

Rdeči karton diskriminaciji

Oktobra je po vsej Evropi potekal Akcijski teden FARE (Football against racism in Europe – Nogomet proti rasizmu v Evropi). Gre za dolgoletno vseevropsko kampanjo, namenjeno boju proti rasizmu in drugim oblikam diskriminacije na nogometnem igrišču in v vsakdanjem življenju. Letos so poseben poudarek namenili boju proti ksenofobiji, seksizmu in homofobiji. Pod zastavo FARE je potekalo več kot 2.000 dogodkov v 37-ih državah. Akcijskemu tednu so se pridružili tudi pri Dihu s sodelovanju s Slovensko univerzitetno športno zvezo, Slovensko

filantropijo, nogometnim klubom Interblock Ljubljana in Četrtnim mladinskim centrom Zalog. Na nogometnih tekmah so delili majice s sloganom *Rdeči karton diskriminaciji*, pripravili so nekaj aktivnosti v okviru Študentske arene in v Četrtnem mladinskem centru Zalog organizirali prijateljsko nogometno tekmo med mladino, prosilci za azil in Romi. Tekmo je sodil Drago Kos, organizatorji pa so poudarili, da ne pristajajo na okolje, kjer športniki trpijo zaradi svoje nacionalne pripadnosti, rase, vere, spola ali spolne usmerjenosti in ostalih osebnih okoliščin ter da skušajo s kampanjo FARE te krivice preprečiti in preseči. Širša kampanja je oktobra potekala tudi pod okriljem Sindikata profesionalnih igralcev nogometa Slovenije.

Užitek v narobe

Foto: Ernest McLeod

Na eni od ljubljanskih hiš se je pojavil grafit »Pleasure of doing something wrong«.

Grafit ne bi mogel bolje opisati nastajanja revije Narobe.

Novice od tu so pripravili Mitja Blažič, Mojca Koželj, Roman Kuhar, Suzana Tratnik in Andrej Zavrl.

Proti homofobiji v nogometu

Predsednik Nemške nogometne zveze dr. Theo Zwanziger je v intervjuju za nemško lezbično revijo *L-Mag* povedal, da bi sam in nogometna zveza podprla vsakega nogometnega igralca, moškega ali žensko, ki bi razkril svojo istospolno usmerjenost. »Vsekakor bi bilo dobro, če bi kdo zbral toliko poguma in spregovoril o tem.« Zaveda se, da se homofobija v nogometu kaže na različne načine, vključujoč homofobične pripombe gledalcev na tekmah. Zato je Nemška nogometna zveza podpisala *Deklaracijo proti diskriminaciji v nogometu* in si bo po besedah Zwanzigerja prizadevala za informiranje trenerjev in klubov o gejih in lezbijkah v športu.

Srhljivi gospeli

Karizmatična pevka in skladateljica Diamanda Galas, Američanka grškega rodu, je 6. oktobra nastopila na glasbenem festivalu Kontraste 07 v avstrijskem Kremsu. Mnogi jo poznajo po glasbenih performansih *Satanove litanije*, *Maska rdeče smrti* in *Kužna maša* – odlomke je slišati tudi v kakšni grozljivki. Ko je leta 1994 s performansom *Vena Cava* drugič nastopila v Ljubljani, je dala intervju tudi za revijo *Revolver*. Angažirana umetnica si je po smrti svojega brata, umrl je zaradi aidsa, na členke prstov na roki dala tetovirati napis: »Vsi smo HIV+«. Tako

Foto: Bojana Klančar

je izrazila aktivno nasprotovanje mentaliteti karantene za t. i. nečiste ljudi.

V Kremsu je predstavila program *Guilty Guilty Guilty* s »tragičnimi, morilskimi ljubezenskimi in smrtnimi pesmi« – razlika med njimi je minimalna. Poleg avtorskih skladb smo slišali tudi priredbe znanih del Edith Piaf, Johnnyja Casha, Franka Sinatre, Jacquesa Préverta idr. Zaradi njene izjemne glasovne sposobnosti štirih oktav dobimo občutek, da poslušamo večglasno petje, četudi je na odru samo Diamanda na klavirju. A več si ni mogoče želeli.

Gej v Harryju Potterju

JK Rowling je na predstavitvi zadnjega, sedmega nadaljevanja Harryja Potterja v New Yorku odgovarjala na vprašanja svojih zvestih bralcev. Eden od njih jo je vprašal, če Dumbledore, ravnatelj Bradavičarke, najde »pravo ljubezen«. Rowlingova je odgovorila: »Dumbledore je gej.« Razkrila je, da je bil nesrečno zaljubljen v prijatelja in pozneje svojega rivala Grindelwarda. Nabito polni dvorani je sprva vzelo sapo, nato pa se je zaslišal navdušen aplavz. »To

bi vam povedala že prej,« je rekla Rowlingova, »če bi vedela, da vas bo spravilo v tako dobro voljo.«

Skoraj poroka

Konec decembra so na Madžarskem sprejeli zakon o registraciji partnerskih zvez, ki za razliko od našega istospolnim parom podeljuje skorajda enake pravice in dolžnosti kot poročenim heteroseksualnim parom. Bistvena razlika je v tem, da istospolnim parom ne omogoča posvojitve, je pa možnost registracije odprta za vse: za hetero in homo pare. Madžarska je že leta 1996 kot prva vzhodnoevropska država v svoj pravni sistem uvedla institut neregistriranega partnerstva, z novim zakonom pa je spet na vrhu med vzhodnoevropskimi državami glede pravic, ki jih podeljujejo istospolnim parom.

Premika se tudi v Avstriji. Oktobra je avstrijska ministrica za pravosodje Maria Berger predstavila prvi osnutek zakona o registriranem partnerstvu. Tudi ta ne predvideva možnosti posvojitve.

Marija za radikalce

Marija Šefirović, zmagovalka Evrovizije, je nastopila nad predvolilnem zborovanju Srbske radikalne stranke in s tem v slabo voljo spravila gejevsko in lezbično skupnost. Marija se je obtožb branila, češ da poje ljudem, ne strankam, in da njena glasba ni povezana s politiko, njen menedžer pa je kritike glbt skupnosti označil za pomanjkanje demokracije.

Mavrični David

Mavrični David oziroma *Pride David* je bil na ogled v Firencah v času tako imenovanega *Pride Festa*. No, ja, vsega morda res ni treba barvati v mavrične barve. Pravi David je čisto dovolj homoerotičen.

Foto: Mojca Pajnik

Queer Beograd 2007

»Revolucija se začne doma, v srcu, v spalnici. Začeli bomo z demonstracijo politično korektnih, revolucionarnih seksualnih položajev, kajti izražajo resnično politično moč. No, tovarišica Maja, katero politično pozo bova najprej pokazali?« S tem neposrednim nagovorom se je oktobra letos pričel četrti festival Queer Beograd (www.queerbeograd.org). Po *Srečanjih* (maj 2005), *Žurkab in politiki* (december 2005) in *Kvaru* (ali *The Malfunction*, oktober 2006) se je letošnji festival, podnaslovljen *The New Sexual Revolution*, posvetil transseksualnosti in seksualnemu delu. Kolektiv Queer Beograd je zaradi strahu pred homofobnimi izpadi prvi festival organiziral na skrivni lokaciji, letos pa je temeljito »pokvaril« kulturni center Magacin, kjer je otvoritveni kabaret,

Foto: Biljana Rakočević

koncerte, razstave (Lambda Krajujevac, Transfabolous iz Londona), filme (gostoval je neodvisni queer festival Entzaubert iz Berlina) in pogovor (v organizaciji edine srbske skupine za (samo)pomoč transseksualcem) obiskalo rekordnih sto petdeset ljudi. Tovarišici iz uvoda sta tistim, ki so prišli »samo gledat«, prijazno svetovali, naj odidejo, saj Queer Beograd vojerizma – in z njim nedolžnih opazovalcev – kljub vsej svoji odprtosti *ne* tolerira ...

Out in Africa

V Cape Townu je novembra potekal že 14. gejevski in lezbični filmski festival, četrti letos. Otvoril ga je član južnoafriškega parlamenta Nozizwe Madlala-Routledge, ki si je v svojem govoru najprej sposodil misel Maye Angelou, da tudi »ptice v kletkah pojejo«, potem pa pozval občinstvo, da

prekine tišino in glasno opozori na neiskrenost, korupcijo, prisilo ali nasilje. »Naša država potrebuje še več ljudi, kot ste vi, ki razumete, da ne bomo svobodni, dokler ne bodo vsi ljudje svobodni.« Največ kart na festivalu je bilo prodanih za lezbični film Emilie Jouveta »One night stand«.

Konec kariere zaradi transseksualnosti

Nemška atletinja, skakalka v višino s palico, Yvonne Buschbaum, ki je leta 1998 in 2002 osvojila bronasto medaljo na evropskem prvenstvu, je za nemški časopis *Saarbrücker Zeitung* povedala, da bo končala svojo športno kariero. Končala jo bo zato, ker bo spremenila spol.

»Namenoma sem izbrala takšno pot, saj ne želim, da bi se kdo čutil oškodovanega. Vesela sem, da sem se tako odločila. Kmalu bo moje življenje še bolj polno,« je dejala atletinja, ki je na svoji spletni strani zapisala, da se že vrsto let čuti ujeta v napačnem telesu.

Duhovnik z rdečo pentljo

Novembra je v Budimpešti potekalo študijsko srečanje IGLYO o

Foto: Andrej Habjan

dialogu med LGBTQ in verskimi skupnostmi. Čeprav se na prvi pogled zdi, da tovrsten dialog ni možen, je nekaj primerov dobre prakse pokazalo, da je z dolgotrajnim procesom ustvarjanja terena za dialog, ta vendarle možen. Največji vtis na srečanju je pustil anglikanski gejevski duhovnik Chirs Newlands, predvsem zaradi svojega sočnega besednjaka, seksi namigovanj in nenazadnje zaradi svoje pojave (rdeča pentlja na duhovniški opravi). Predstavil je spremembe, ki se dogajajo znotraj anglikanske cerkve. Dejal je, da je cerkev kot institucija občutljiva na spremembe, še posebej, če te prihajajo iz notranjosti institucije, od duhovnikov, teologov, vernikov.

Novice od tam so pripravili Suzana Tratnik, Tea Hvala, Andrej Habjan in Roman Kuhar.

Dr. Boštjan Mlakar

Humani virusi papiloma (HPV)

Okužbe s humanimi virusi papiloma (HPV) sodijo med najpogostejše spolno prenosljive bolezni. Poznamo več kot 30 podtipov HPV, ki povzročajo okužbe v analnogenitalni sluznici in koži. Ameriške študije navajajo, da je približno 90% HIV pozitivnih in 60% HIV negativnih moških, ki imajo spolne odnose z moškimi (MSM), okuženih z enim ali več HPV virusov. Večina okužb mine brez posledic, v nekaj odstotkih se pojavijo kondilomi, predrakave in rakave spremembe pa še bistveno redkeje.

Raziskava, ki smo jo letos opravili v ambulanti za proktologijo v Kirurškem sanatoriju Rožna dolina, je pokazala, da je HPV zelo razširjen tudi v naši MSM skupnosti. Testirali smo 77 MSM (11 HIV pozitivnih in 66 HIV negativnih) in analno HPV okužbo dokazali pri vseh HIV pozitivnih in pri 83% HIV negativnih MSM. Polovica okuženih je bila okužena z več kot enim visokorizičnim HPV, povprečno pa so imeli 3 HPV genotipe. Pri treh četrтинah okuženih smo odkrili kondilome, ki so bili pri večini zelo razširjeni in so potrebovali operativno zdravljenje.

Analnogenitalne bradavice (kondilomi) so izrastki, ki se pojavijo v okolici zadnjika, v zadnjikovem kanalu, na penisu, na mošnji, notranji strani stegen, na srarnih ustnicah, v nožnici, na materničnem vratu, redkeje v ustni votlini in žrelu. Praviloma so mehkejšje in bolj gladke kot bradavice drugje po telesu.

Glavni način prenosa okužbe so spolni stiki (analni, vaginalni, oralni). Izjemoma je možna okuž-

ba tudi z uporabo iste brisače, spodnjega perila, spolne igrače, v turški savni ali celo pri porodu. Virus se namreč nahaja v koži in sluznici analnogenitalne regije in za prenos je potreben tesen kontakt.

Čas od okužbe do bolezni

Od okužbe do pojava kondilomov lahko mine nekaj tednov ali pa leto in več. Za razvoj rakavih sprememb pa mora okužba z visokorizičnimi HPV trajati v povprečju več kot 10 let. Nezaščiteni spolni odnosi, pogosto menjavane spolnih partnerjev, kajenje, občutljiva, vneta koža anogenitalne regije in okuženost z drugimi spolno prenosljivimi boleznimi povečujejo tveganje za okužbo z enim ali več HPV. Na srečo številne asimptomatske okužbe minejo same od sebe in viruse brez posledic izločimo v letu do dveh. Iluzorno pa je pričakovati, da bi že prisotne spremembe izginile same od sebe.

Predrakave spremembe in rak zadnjikovega kanala, materničnega vratu, rak žrela, rak penisa in nožnice so zelo redke komplikacije okužbe z nekaterimi visokorizičnimi HPV. Mnogo pogostejše so analnogenitalne bradavice (kondilomi), ki jih moramo odstraniti, saj niso le kozmetična nevspečnost. Če se nahajajo tudi v zadnjikovem kanalu ali v nožnici, moramo ob odstranitvi takšno tkivo poslati na

nadaljnje preiskave, da izključimo predrakave spremembe. V kolikor se kondilomi pojavijo v okolici zadnjika, je nujen tudi pregled zadnjikovega kanala, pri ženski pa tudi nožnice in materničnega vratu. Vedno je potrebno pregledati tudi partnerja.

HPV in HIV

Če se vam pojavijo kondilomi, je pomembno, da se testirate tudi na prisotnost virusa HIV. Znano je namreč, da se pri ljudeh z zmanjšanim oziroma okvarjenim imunskim sistemom kondilomi mnogo pogosteje pojavljajo in tudi zdravljenje je dolgotrajnejše in težavnejše. HIV pozitivnim bolnikom priporočamo preventivni proktološki pregled in bris analnega kanala vsako leto.

Nezdravljeni intraanalni kondilomi (kondilomi v zadnjikovem kanalu) bistveno povečajo možnost okužbe s HIV in drugimi spolno prenosljivimi boleznimi, saj je krhko kondilomsko tkivo zelo občutljivo na trenje in krvavitve so ob tem prej pravilo kot izjema. Lahko pa so kondilomi v zadnjikovem kanalu tudi popolnoma asimptomatski (ne povzročajo težav ali krvavitev). Priporočamo tudi testiranje na morebitno okužbo s povzročiteljem sifilisa in hepatitisa B. Kondilome, podobne tistim, ki jih povzroča HPV, namreč lahko opazimo tudi pri okužbi s povzročiteljem sifilisa.

Zdravljenje in preventiva

Moškim, ki imajo spolne odnose z moškimi, priporočamo preventivni pregled zadnjikovega kanala na 2 do 3 leta, v primeru težav z zadnjikom (srbež, krvavitev, driska ...) pa je proktološki pregled nujen. Takšen pregled je koristen

tudi za ženske, ki prakticirajo receptivne analne spolne odnose ali so HIV pozitivne. Proktološki pregled je lahko koristen tudi za ženske, ki imajo že ugotovljene predrakave spremembe materničnega vratu.

Zaenkrat še ni zdravila, s katerim bi pozdravili okužbo s HPV, je pa že na voljo cepivo, ki nas lahko zaščiti pred štirimi najpogostejšimi HPV virusi (16, 18, 6 in 11). Cepljenje je najučinkovitejše, če se opravi pred pričetkom spolnega življenja.

Zdravljenje kondilomov je usmerjeno v odstranjevanje sprememb, ki jih ti virusi povzročajo in spodbujanje odpornosti okužene osebe. Večje kondilome odstranjujemo kirurško, manjše lahko zamrzemo s tekočim dušikom. Po odstranitvi so potrebne še večmesečne kontrole zaradi visokega odstotka ponovitve obolenja.

Za zmanjšanje možnosti ponovitve kondilomov po njihovi odstranitvi uporabljamo mazilo imiquimod (Aldara), ki kot imunomodulator spodbuja lokalno odpornost organizma. Ker je zdravljenje dolgotrajno in težavno, je še toliko pomembnejše, da poskusimo zmanjšati možnost okužbe ter prenos na partnerja. Kondom ne preprečuje okužbe s HPV v vseh primerih, zmanjšuje pa njeno verjetnost, zato ga priporočamo ves čas med analnim spolnim odnosom. Izogibati se je potrebno *fingeringa*, saj lahko virus v notranjost zadnjika prenese partner že s prstom. Odsvetujemo tudi britje ali depilacijo okolice spolovila in zadnjika neposredno pred spolnim odnosom, saj je nadražena, minimalno ranjena koža bolj dovzetna za okužbo.

Foto: Nada Žgank / Memento

Roman Kuhar
roman.kuhar@gmail.com

Dvajset let lezbične skupine Škuc LL

Intervju z
*Natašo Sukič in
Suzano Tratnik*

Prečuta noč za lezbični manifest

Nataša Sukič in Suzana Tratnik sta pred dvajsetimi leti ustanovili lezbično skupino LL, prvo tovrstno skupino v Sloveniji, v bivši Jugoslaviji in celo v vzhodni Evropi. LL pomeni lezbična Lilit, ker so zametki skupine nastali v feministični sekciji Lilit. LL ne pomeni ljubljanske lezbijke, kot so nekateri včasih trdili, je pa res, pravi Suzana, da je bilo delovanje lezbične skupine v takratni Jugoslaviji možno samo v Ljubljani.

Tako za Suzano kot Natašo je bila za začetek njunega lezbičnega aktivizma ključna izkušnja tujine. Suzana se je udeležila lezbične konference v Ženevi, o kateri piše v *Tretjem svetu*, Nataša pa Parade ponosa na Nizozemskem, čeprav pred odhodom na Nizozemsko sploh ni vedela, da gre za gejevsko in lezbično prireditev. »Aldo Ivančič nam je šele na Nizozemskem povedal, za kakšno prireditev gre,« se spominja Nataša, »in nam rekel, naj se na sprejemu pri županu pretvarjamo, da smo lezbijke. Bilo je komično, ampak hkrati je bil to zame tudi šok, ker je bil to pravzaprav moj osebni problem – vedela sem, da sem lezbijka, ampak tega še nisem povsem sprejela.«

Od tu naprej so se stvari dogajale hitro. Pogosto prehitro, pravi Nataša, da bi človek lahko še razločil, kaj je vzrok in kaj posledica. Aktivizem te potegne vase. Suzana in Nataša sta po dvajsetih letih ... še vedno noter.

Kateri del izkušnje tujine je bil ključen za nastanek lezbičnega gibanja v Sloveniji? So bili to tuji zgledi, ki so vlekli, ali nekakšni intimni preobrati pri vaju osebnosti?

Suzana: Oboje. To je bila hitra šola življenja, ki je nikjer drugje ne moreš dobiti. V enem tednu lahko nadomestiš pet let življenja, ki bi jih sicer izgubil. Ženevska izkušnja mi je dala vedeti, da smo povsod, da je biti lezbijka nekaj povsem vsakdanjega in normalnega in sprejemljivega in da to ni neka identiteta, zaradi katere moraš živeti z neko težo in s skrivamštvom. Dala mi je občutek lezbične skupnosti.

Nataša: Tudi pri meni je šlo za oboje – za zglende in osebne transformacije. Na Nizozemskem me je navdušilo, kako je celo mesto živelo s to parado. Vse je bilo v znamenju mavričnih zastav. Ljudje so bili dejansko naklonjeni temu. Šokiralo me je, da nas je nek župan tako spoštljivo povabil in nam pripravil sprejem. Tak dogodek te šokira in kultivira in v nekaj dnevih narediš kvantni preskok. Misliš si: če imajo oni to, potem imamo lahko to tudi mi.

Ko smo se vračali nazaj, smo se ustavili v Kodelnu, kjer je potekala evropska konferenca ILGE. Pod vtisom vsega tega sem Lilit včlanila v International Lesbian and Gay Association (ILGA), ne da bi svoje kolegice sploh vprašala glede tega. Nekateri v Lilit so s tem potem imele nekaj problemov in to so bili tudi že razlogi za ustanovitev svoje skupine. Vse to je bil tudi motiv za to, da smo se dogovorili za prilogo v Mladini, kjer je bil nato objavljen lezbični manifest. Preko tega smo ponovno poiskali Suzano, ki je že poskušala ustanoviti lezbično sekcijo, a je ta poskus propadel.

Suzana: Ta poskus se je zgodil še pred mojim odhodom v Ženevo. Pri Lilit so namreč načrtovale različne podsekcije, tudi podsekcijo za lezbilstvo, v katero sem se vpisala. Ustanovni sestanek smo imele v Riu in takrat sem spoznala prvi dve lezbijki. Načrtovale smo neke prevode, ampak vse to je propadlo, ker je večina žensk, ki so tja prišle, reklo, da one niso lezbijke, da so novinarke in jih zato to zanima. To me je precej razočaralo. Naslednjega sestanka nikoli ni bilo.

Koliko vzporednic je moč postaviti z zahodno izkušnjo odnosa med feminizmom in lezbilstvom? V Ameriki so bile namreč lezbijke najprej izključene iz feminističnega gibanja zaradi strahu pred enačenjem feminizma z lezbilstvom.

Nataša: Tega problema pri nas niso imele vse feministke. Določene članice Lilit pa so imele težave s tem, da sem Lilit vključila v ILGO. In to prav tiste ženske, ki so se same srečevale z notranjo dilemo, ali so lezbijke ali ne. V takratni debati je bil izpostavljen strah, da bo javnost med feminizmom in lezbilstvom postavila enačaj. Na osnovi tega smo zaključile, da je pametno stvari ločiti, bolj definirati in ločeno pošiljati sporočila v javnost. No, ali pa po potrebi tudi skupaj.

Suzana: Pogosto se je po kuloarjih govorilo, kako da smo bile lezbijke in feministke sprte. Ampak to sploh ni res. Pogosto smo iste ženske delovale v obeh sekcijah. Kot lezbična aktivistka si ne predstavljam, da se prepiram s feministkami ali pa da zaradi tega, ker sem lezbijka, hkrati nisem tudi feministka. Ločeno sekcijo smo ustanovile zato, ker nas je bilo kar veliko in ker smo se ukvarjale z nekimi ločenimi vprašanji in aktivnostmi. To se je pozneje izkazalo za dobro rešitev.

Tomaž Mastnak je nekoč rekel, da je politično gledano homoseksualec. Ampak »politično gejevstvo«, če temu lahko tako rečem, ni razširjen fenomen, medtem ko je »politično lezbilstvo« odigralo pomembno vlogo. Kakšno je bilo razmerje med političnimi lezbijkami in lezbičnim gibanjem?

Suzana: V okviru Lilit in tudi LL je bilo nekaj žensk, ki so se izrekale za politične lezbijke. Ampak to za nas ni predstavljalo nobenega problema.

Nataša: Politične lezbijke so bile tiste, ki so v okviru Lilit odpirale in na politično agendo postavljale vprašanje lezbilstva. Če njih ne bi bilo, dvomim, da bi se Lilit toliko ukvarjala s temi vprašanji. Prav zaradi njih je bilo tudi meni lažje razmišljati o svoji identiteti. Ko smo ustanovile LL, so nas nekatere politične lezbijke zelo podprle. Pri prilogi v Mladini sta na primer sodelovali dve politični lezbijki. Za njih je bila to življenjska, esencialna opredelitev.

Kakšen je bil odnos med Magnusom, gejevske skupino, ki je bila ustanovljena leta 1984, in lezbično sekcijo? Je Magnus odpiral prostor tudi za lezbična vprašanja?

Suzana: Sicer sem hodila na gejevske zabave v Amerikanci, a se mi je zdelo, da nimam kaj iskati na njihovih sestankih. Zato tudi nikoli tam nisem bila. Zdelo se mi je, da tudi oni niso imeli potrebe, da imajo zraven kakšno lezbijko. Razen Alda.

Vam je Magnus nudil podporo, ko ste ustanovile LL?

Nataša: Magnus takrat pravzaprav ni delal, ker je bil po odpovedi četrtega festivala Magnus leta 1987 tako rekoč v razpadu. Ustanovitev LL je pravzaprav pomagala na noge postaviti tudi Magnus. Nekateri geji so namreč takrat začeli hoditi na naše sestanke, na primer Boris Pintar in Brane Mozetič. Brane je prišel zaradi tega, ker je nekaj prevajal in so ga zanimali gejevski slengovski izrazi. In očitno se je tako navdušil, da je kar ostal. In ne samo ostal, ampak tudi ogromno zgradil. Ko smo me začele načrtovati Lesbozine, so oni začeli načrtovati Gayzine in podobno. Je pa res, da smo bili drug drugemu v oporo in podporo in zaradi tega je pozneje tudi nastal Roza klub.

Kako ste potem objavile prilogo v Mladini, ki pomeni »coming out« lezbištva v Sloveniji?

Nataša: Ob debati okrog včlanitve Lilit v ILGO je voditeljica Lilit, ki je bila naklonjena lezbištvu, predlagala, da pripravimo to prilogo. Potem smo poiskale Suzano, ki takrat ni več hodila na Lilit in okrog tega se je potem oblikovala skupina.

Suzana: Rekle smo si, če že objavljamo prilogo, pa recimo še, da smo lezbična skupina. Zato smo tudi naredile manifest te skupine. Objavile smo naslov in telefon in tako se je začelo.

Ampak kako ste v Mladini sploh dobile prostor za to? Danes se zdi neverjetno, da bi šel na Mladino in rekel: dajte mi štiri strani v reviji, da objavim svoj manifest.

Suzana: To se je dogovorila Mojca Dobnikar. Takrat so bile stvari bolj odprte. Poleg tega pa je bilo lezbištvo tema, ki je takrat »vlekla«, malo je bila eksotična. Ampak prostor smo dobile tudi zaradi tega, ker smo bile del novih družbenih gibanj in o tem se je takrat veliko pisalo v Mladini.

Pod prilogo ste bile podpisane Suzana, Roni, Erika, Nataša, Marjeta in Davorka. Kdaj ta imena dobijo priimke?

Suzana: Zelo dolgo ne. Po mojem šele pri Revolverju. Tudi v Lesbozine smo se podpisovale samo z imeni.

So bila takrat sploh prisotna vprašanja osebnega definiranja, razkritja in podobno? Je bil strah pred razkritjem pomembno vprašanje?

Nataša: Pri meni gotovo. Celo pri »L – Zborniku o lezbičnem gibanju na Slovenskem« sem se zakrila. Mene je dokončno s tem vprašanjem soočila Nataša Velikonja v drugem valu delovanja LL, ko je pri Časopisu za kritiko znanosti prevzela urednikovanje lezbičnih in gejevskih študij. Rekla mi je, da bi bil čas, da se končno podpišem s svojim imenom. Šele takrat mi je postalo jasno, da je povsem nesmiselno delati ves ta aktivizem, hkrati pa se zakrivati z nekimi psevdonimi. Tudi pri reviji Lesbo je potem vztrajala, da se podpisujemo z imeni in priimki.

Kako pa sta predtem združevali aktivizem in zakrivanje priimka?

Suzana: Me smo bile vržene v aktivizem. Zelo hitro smo začele delati in glede na to, da smo se zavedale, v kakšni družbi živimo, je bilo že samo ukvarjanje s tem zelo stresno. Poleg tega smo bile vse študentke, odvisne od štipendij. Takrat se mi je zdelo, da okolje ni vredno, da se izrečem in si nakopljem probleme. Ampak v nekem trenutku sem se potem počutila močnejšo in sem to razrešila. Mene je v to prepričal Bogdan Lešnik pri Revolverju. Pogovarjali smo se, zakaj se ne podpisujemo z imeni in priimki in jaz sem nekaj omenjala svoj negotov ekonomski položaj. Bogdan pa je rekel: »Jah, to ni nič drugega kot ekonomija osebnega.« (smeh) Potem sem se nad tem zamislila in dejansko se mi nikoli ni nič zgodilo zaradi tega, ker sem se podpisovala z imenom in priimkom. Ampak me teh vprašanj coming outa sploh nismo poznale. Danes je to drugače – jasno je, ali si out ali si in. Takrat pa smo le orale ledino.

Nataša: Saj vidiš, kako so potekali dogodki. Grem na Nizozemsko in sem v šoku, ker se moram izreči za lezbijko. Čez pet dni pa že razmišljam o tem, kako bi lezbično skupino morale imeti tudi v Sloveniji. Narediš neke preskoke. Z identiteto pa ne gre tako hitro. Poleg tega nismo imeli vzorov. Vse si moral sam iznajti, ugotoviti, kako se boš postavil

proti svojemu najožjemu okolju in podobno. To so dolgi procesi.

Kdo je takrat postavljala politično agendo gibanja? Je bil na primer pri lezbičnem manifestu pomemben vpliv zahodnega gibanja ali je šlo pri tem za neke izvirne, lokalne ideje in zahteve?

Suzana: Ko smo delale Mladino prilogo, smo prišle do sklepa, da je potrebno napisati manifest, povedati, kaj skupina hoče in zakaj smo bile ustanovljene. Ta naloga je padla name in na Heleno, ki je bila biseksualka in feministka. Spomnim se, da sva bili pri njej celo noč in pisali teh golih pet stavkov. Trudili sva se in zdelo se nama je, kot da morava iz vsega svojega znanja nekaj potegniti ... ker ni smelo biti nič narobe. Jasno je moralo biti, kaj hočemo. Zdi se mi, da sva tisto zelo dobro naredili, ampak pri tem nisva imeli nobene literature. Razmišljali sva, kaj napisati, da bo jasno, da bo prav, da ne bo prenapeto in tako naprej.

Kakšni so bili prvi odzivi javnosti na vaše delovanje?

Suzana: Lezbijke se niso zdele politično pomembne. Podoba lezbijk v javnosti sodi v del pornografskega imaginarija. To je prva misel. Tipi rečejo: »O, super!« Na LL je pisalo ogromno moških. Pisali so nam, da želijo eno ali dve lezbijki. Ali pa: »Osamljen sem in končno sem vas našel.« Češ nobena druga me ne mara, ve pa me boste. Torej nismo predstavljale take grožnje kot geji. Ampak pozneje so se pa že slišale pripombe, da so te lezbijke LL sicer fine, ampak zakaj težijo s tistimi nesramnimi političnimi teksti? Naš manifest in to, da smo se definirale kot skupina samo za ženske, jim je šlo zelo v nos. Takrat je postalo jasno, da pri LL ne gre za neke nedolžne slikice iz revij, ampak da so zadaj realne ženske, ki delujejo na osnovi svoje lastne izbire. To pa je bila grožnja.

Nataša: Ko smo leta 1988 organizirale prvi teden lezbičnega filma v Galeriji Škuc, je revija Teleks o tem objavila članek, ki ga je napisala Alenka Štebe in ki je nosil naslov: »Jaz sem za konkretno.«

Suzana: Kar pomeni: jaz sem za kurca.

Nataša: Novinarka se je v tekstu ograjevala od vsega tega, da ne bi kdo pomislil, da je ona lezbijka. Pisala je, kako je presenečena nad resnimi študentkami, ker si je verjetno predstavljala kakšno felinijevsko sceno migetajočih jezikov in ne vem česa še vse.

Ste se takrat odzvale na članek?

Suzana: Razmišljale smo o tem. Jaz sem se z njo že po telefonu skregala, saj sem ji rekla, da se

mi zdi povsem neprofesionalno, da piše članke o lezbičnem filmskem festivalu, spraševala pa nas je samo o življenju v paru, in če skačemo čez plot. Ampak potem je na članek zelo dobro reagirala Jolka Milič. Spomnim se, da kar nismo mogle verjeti, da v Sloveniji obstaja človek, ki tako razmišlja. Napisala je namreč, da je novinarka ves čas pisala zgolj o sebi in se ukvarjala s svojimi kompleksi, da je pisala stereotipno in da v članku sploh ne govori o lezbičnem filmskem festivalu.

Nataša: Zanimivo pa je bilo tudi jugoslovansko časopisje. Pojavljale smo se v rumenih rubrikah. Sarajevski *As* je recimo pisal, da se prodajamo avstrijskim lezbijkam na meji. To so bili takrat veliki strahovi socializma, da smo se me prodajale avstrijskim kapitalistkam. (smeh)

V kolikšni meri je bila homoseksualnost izbrbljena za politične obračune v času tako imenovanega slovenskega sindroma, torej v času zaostrovanja med jugoslovanskim in slovenskim političnim vrhom?

Suzana: Zelo. Slovenci so bili proglašeni za pedrsko nacijo. Ampak to ni ogrozilo stikov, ki smo jih imele s hrvaškimi in srbskimi lezbijkami. Vedno smo kot skupnost čutile neko nadgradnjo, tako da nam nacionalizem ni prišel blizu. Že feministična antipatriarhalna drža temu nasprotuje.

LL leta 1988 postane članica Odbora za varstvo človekovih pravic, ki je bil ustanovljen zaradi procesa proti četverici. Ali potem lahko rečemo, da je bila LL državotvorna organizacija? Kajti nova družbena gibanja pripeljejo do političnega preobrata in so potem tudi prva žrtev tega preobrata.

Nataša: Naš namen seveda ni bil biti državotvoren na način, kot se je potem zgodil s samo državo. Me smo takrat razmišljale s svojega vidika: postati vidne in zahtevati stvari za sebe.

Suzana: K temu je seveda spadal tudi boj za svobodo govora in podobno.

Torej je šlo za upanje, da se bodo s spremembo političnega sistema vzpostavili boljši pogoji za lezbično in gejevsko skupnost?

Suzana: Mislim, da ne.

Nataša: Kruta politična realnost, ki se je takrat odvijala v Jugoslaviji, se je odvijala tako hitro, da smo bili ljudje pogosto presenečeni, kaj se sploh dogaja. Za nas pravzaprav ta preobrat ni bil dober, ker smo se dobro povezovale z lezbijkami iz Jugoslavije.

Suzana: Pogosto me v tujini sprašujejo, kako je bilo z gibanjem pred osamosvojitvijo in po

njej. Ampak za nas to ni nobena prelomnica. Šele pozneje so se pokazale negativne stvari: vzpon cerkve, vzpon desnice, vzpon sovražnega govora.

Ampak neka prelomnica vseeno je, če ta prehod pogledamo skozi kontekst novih družbenih gibanj. V devetdesetih vsa ta gibanja zamrejo, le gejevsko in lezbično gibanje ostane vitalno. Zakaj?

Suzana: Mislim, da ne propadejo, ampak se transformirajo. Rezultat mirovniškega gibanja je Mirovni inštitut. Feministično gibanje se transformira v vrsto nevladnih organizacij za pomoč ženskam, žrtvam nasilja. Gibanja se torej institucionalizirajo. Postanejo servisi. Pri gejevskem in lezbičnem gibanju pa se to ne zgodi, ker tega nihče ne potrebuje. Država ne potrebuje poklicnih gejev in lezbijk.

Nataša: Če si del črnske skupnosti v Ameriki, si vedno stigmatiziran zaradi te osebne okoliščine in nikoli ne boš mogel reči, da nisi vsaj malo diskriminiran. Ta identiteta te popolnoma opredeli. Zato črnska skupnost gradi in brani svojo kulturo. Isto velja za geje, lezbijke, biseksualce, transseksualce, za romsko skupnost in podobno. Pri tem gre za vitalne človekove interese. Če pa se greš politiko – mirovniško gibanje je bila politika – potem pa se skladno s spremembami v družbi ta politika spreminja.

V tujini poznamo več obdobj gibanja – od asimilacijske do identitete in queer politike. Je slovensko gejevsko in lezbično gibanje doživelo nekakšno stisnjeno puberteto, kar pomeni, da pot, ki ga zahodni aktivizem prehodi od petdesetih let naprej, tu prehodimo v zelo hitrem času ali celo preskočimo kakšno fazo?

Nataša: Ja, verjetno je šlo res za neko zazipano zgodovino, speštano v zelo kratek časovni izsek. Mi nismo imeli politike asimilacije. Prej obratno. Imeli smo politiko vidnosti, želeli smo se predstaviti kot spoštovanja vredni subjekti in ohraniti ter razvijati svojo kulturo. Želeli smo sobivati v tej družbi z neko digniteto.

Suzana: Pomembno je bilo tudi to, da smo izhajali iz osemdesetih, iz novih družbenih gibanj, ko ni bilo strahov, da če izstopaš, je s teboj nekaj narobe. Izstopati je pomenilo nekaj pozitivnega, asimilacija pa je bila zaničevana.

Je potem potreba po normalnosti, ki je tako zelo prisotna na gejevski in lezbični sceni, produkt poznejšega časa, ne začetkov, tako kot na zahodu?

Nataša: To potrebo so zagotovo naplavila devetdeseta leta. Druga polovica devetdesetih.

Suzana: To povzroči tranzicija. Soočeni smo s pop vrednotami, pop identitetami, z vse manj poglobljanja v stvari, z držo apolitičnosti.

Nataša: Če se malo hecam, lahko rečem, da je tudi MTV prispeval k temu. Živimo v času hitrih, konzumerskih kultur. Soočeni smo z informacijsko nasičenostjo. Razvijajo se novi mediji, video, internet, spremeni se način komuniciranja ... Mainstream sporočila te bombardirajo 24 ur na dan. Tudi raziskave o mladih, ki jih opravljajo na FDV, kažejo obrat v konservativizmu.

Kako se Škuc LL odzove na spremembe v devetdesetih?

Nataša: Škuc LL si v drugi polovici devetdesetih, ko izstopi iz Roza kluba, začrta politiko, da se mora vzpostaviti kot avtonomni subjekt. V Roza klubu, ki je združeval Magnus in LL in je bil ustanovljen za izključno politično delovanje, a se je potem razširili tudi na vsa druga področja, recimo kulturo, se je LL začel zgubljati. Skupek gejevskega in lezbičnega gibanja ga je namreč požiral. Zato si potem postavi zelo jasno in profilirano politiko, ki je v političnem smislu zelo leva politika. Hkrati je zradikaliziral določena stališča zaradi vdora potrošništva in zmešnjave identitet na sceni.

Suzana: Jaz pa sem ostala pri Roza klubu. Je pa res, da se je takrat pokazalo, da združevanje ni vedno tudi dobro, sploh če so stvari postavljene tako, da moraš izbirati, ali boš delal v mešani skupini ali pa sploh ne boš delal svojih stvari.

Devetdeseta prinesejo tudi gejevsko in lezbično študije – na primer zbornik, ki je izšel pri ČKZ leta 1995. V kolikšni meri je teorija hranila aktivizem?

Nataša: Za LL je bila teorija vedno pomembna. Sploh v drugi polovici devetdesetih je LL začel graditi na teoretskih platformah in bil pri tem zelo precizen. Pred tem pa je bil čas, ko smo gradili infrastrukturo. Iz nič smo ustvarjali prostor. To je neka povsem druga dejavnost. Čeprav smo že takrat sledili teoriji. Pri Lesbzinu smo na primer zelo pazile, katere avtorje prevajamo.

Ali je politika Škuc LL queer politika?

Nataša: Naši projekti so namenjeni vsem tako imenovanim queer identitetam. V našo knjižnico lahko pridejo vsi. Ko delamo z delodajalci glede ozaveščanja o diskriminaciji, omejnimo vse queer identitete. Ampak v zadnjem času ugotavljam, da na določenih delih scene sploh ne razumejo, kaj pomeni queer. Zelo velik del scen, ki se združujejo v virtualnih svetovih, ne razumejo definicije queer. Ne vedo, da so queer lahko tudi strejt ljudje. Ves

spekter nenormativnih identitet, ki izstopa iz heteronormativne matrice.

V devetdesetih je v vrh politične agende zahodnega gejevskega in lezbičnega gibanja prišlo vprašanje partnerskih zvez, homoseksualnih porok in družin. Kako to, da je Škuc LL prevzel isto agendo, namesto da bi branil queer pozicijo, izhajal iz feministične kritike patriarhata in bil kritičen do heteronormativnih institucij, kot je poroka?

Suzana: To ni samo queer pozicija, to me sprašujejo tudi heteroseksualci. Češ če ste tako napredni, zakaj se boste potem poročali? Bogdan Lešnik je glede tega nekoč rekel, da je to cinizem: lahko je tebi govoriti, ne se poročati, če imaš sam možnost, da se poročiš kot heteroseksualec. Če imamo vsi enake možnosti, potem se lahko gremo poroko ali ne poroke.

Nataša: Jaz sem s Tatjano Greif, ki je bila pobudnica vsega tega, debatirala o tem. Zdelo se mi je, da je njena pobuda kontradiktorna s politiko LL. Pa mi je zelo dobro odgovorila: če hočemo biti enaki v družbi, moramo najprej imeti enake možnosti. Šele potem se lahko prostovoljno odločamo. To možnost si moramo šele zagotoviti. Saj večina se verjetno ne bo odločila za poroko, ampak to možnost moramo imeti. Bolj verjetno je, da bomo prej dobili zakon, ki nas bo izenačeval, kot pa da bomo razbili institucijo poroke.

Kako pa potem komentirata tezo Michaela Warnerja, ki v knjigi *Trouble With Normal* trdi, da stvar glede porok ni tako enostavna in da pri tem ne gre za preprosto možnost izbire. Ta možnost, trdi, prinaša nova razločevanja. Gejevska skupnost naj bi bila zaradi tega razdeljena na dobre geje, ki se poročijo in so dobri državljani, ter pokvarjene pedre, ki se ne bodo želeli poročiti in bodo zaradi tega samo še bolj marginalizirali in izključeni.

Suzana: Tudi če bodo stvari tako funkcionirale, jih ne moreš razrešiti tako, da ne bi bilo nobene problema. Problem je v tem, da ta poroka sploh obstaja in da se moramo vsi z njo ukvarjati.

Nataša: Ključna stvar je, da stremimo k temu, da imamo vsi enake možnosti. Karkoli že to je. Tudi če so te možnosti slabe. Poroka je zgotovo slaba možnost – tu ni nobenega dvoma. Registracija pa še slabša. Ampak mi ne moremo enostavno razbiti institucij, ki so vpete v heteronormativno matrico in so tam že ne vem koliko časa. Lahko pa si prizadevamo k temu, da so te institucije naše, če si to pač želimo. Seveda pa to vedno prinaša nove probleme in nove vrste stigmatizacij.

Suzana: Stigmatizacija znotraj skupnosti je tako ali tako že prisotna. Razredne, narodnostne

razlike ... in te vedno bodo. Sicer bi lahko rekel: zakaj pa bi sploh imeli lezbično skupino, saj bodo potem med lezbijkami razlike glede na gmotni položaj. Na koncu bi s takim razmišljanjem prišli do tega, da ne delamo nič.

Konec devetdesetih se na gejevski in lezbični sceni zgodi nekakšna diverzifikacija: nastanejo nove skupine – Legebitra, Dih, Lingsium – z novimi politikami in pristopi, z novimi idejami, kako delati aktivizem. Kje je v tej novi situaciji mesto Škuc LL?

Suzana: Vse te skupine so gotovo odgovor na nove potrebe, ki nastanejo. Mislim, da dilema, ali sodelovati z njimi, ker bomo potem močnejši, ali ne, sploh ni pravilno zastavljena. Gre namreč za povsem naraven potek dogodkov.

Nataša: Zmeraj je dobro, da nastajajo nove pobude, ki se odzivajo na nove potrebe. Naša scena je namreč prav tako heterogena kot je heterogena družba kot celota. Razlike med nami so torej logične. Če bi bili sposobni najti minimalne skupne imenovalce pri najbolj strateških vprašanjih, potem bi bili močnejši. Mislim pa, da je komunikacija med nami v zadnjih letih zamrla zaradi nekaj ponesrečenih stvari okrog parad ponosa. Škuc LL se je od tega umaknil, kajti naša politika je, da do določene mere lahko vztrajamo, ko pa gredo stvari v političnem smislu čez neko mejo, se pa pod to ne moremo sopolpisati. Pod neke skrajno desne stvari se preprosto ne moremo podpisati, ker bi zgubile kredibilnost in lastno identiteto. Ampak mislim, da nič ni izgubljeno, da se da o določenih stvareh pogovoriti in vzpostaviti sodelovanje. Morda ne med vsemi skupinami – tiste, ki smo si zelo različne med seboj, verjetno ne moremo sodelovati, ker preprosto ni zaupanja, da bodo stvari tako izpeljane kot smo se dogovorili. V preteklosti so bile podane neke izjave za javnost, v katere smo bile potisnjene in smo sodelovale pri njih, čeprav nismo želele takega sporočila za javnost.

Je vaju razvoj dogodkov – glede na to, kar ste si zastavili na začetku – razočaral?

Suzana: Razočaralo me je marsikaj, čeprav ne vem, če ravno to. Razočaralo me je to, da je danes toliko več možnosti in toliko več ljudi ... ki pa skorajda ne razmišljajo.

Nataša Velikonja, Tatjana Greif, Urška Sterle, Nataša Sukič ... ste jedro LL. Delate na podmladku?

Nataša: ... in Suzana in Mateja in cel kup punc okrog Monokla. To so vse projekti LL. Rada bi poudarila, da je LL skupek avtonomnih projektov, ki morajo ustrezati vrednostnemu, svetovnonazorskemu pogledu Škuc LL. Omenjal si zgolj vodje projektov, ampak okrog teh projektov se združujejo spet nove skupine ljudi. Okrog Monokla je cela skupina, ki deluje avtonomno in se LL v to ne vtika, okrog knjižnice je nova skupina in tako naprej.

Suzana: Glede na moje aktivistične izkušnje, najbolje funkcionirajo majhne skupine, v katerih deluje nekaj ljudi, ki jih družijo neka skupna ideja. Takoj ko se skupina razširi, je že drugače. Skupina ne sme biti večja od enega poštenega omizja v gostilni. Če je več kot pet ljudi, že prihaja do komunikacijskega šuma.

Znamenita izjava Mojce Dobnikar, ko je govorila o feminizmu in nenazadnje tudi o lezbilstvu, je, da ne bo odnehala delati, dokler v Ljubljani ne bo tako živa scena kot v Berlinu. Koliko Berlina je v Ljubljani dvajset let po ustanovitvi lezbične skupine LL?

Suzana: V tem času se je marsikaj spremenilo. Tu smo tepci mislili, da bomo tako napredovali, da se bomo približali Berlinu. Ampak vprašanje je, koliko Berlina je še v Berlinu.

Nataša: Ravno to sem hotela reči. Takratnega Berlina ni več.

Naj te potem vprašam drugače. Vedno, ko se pogovarjam s tistimi, ki so bili v osemdesetih aktivni v novih družbenih gibanjih, se jim zasvetijo oči, češ to je bil poseben čas. Koliko Ljubljane iz osemdesetih je v Ljubljani leta 2007?

Nataša: Naj odgovorim takole: ne bom odnehala, dokler ne bomo spet imeli vsaj približno Ljubljane iz osemdesetih.

Suzana: O, joj, o, joj, a veš, kaj ti bodo govorili? Anahronistka si! (smeh)

Nataša: Mislija sem na družbeno klimo, na tisti naboj med ljudmi. Nisem imela v mislih političnega sistema.

Suzana: Zakaj pa ne? Socializem nazaj! (smeh)

Nataša: Ja, marsikaj od tega že. Socialno državo zagotovo. Marsičesa pa tudi ne.

Suzana: Sicer pa je iz osemdesetih ostalo veliko ljudi, ki danes zelo dobro delajo razne projekte na različnih kreativnih področjih. Je pa res, da so nekateri medtem postali tudi delničarji. (smeh)

Metka Mencin Čepjak

Moč besede?

Ko so mi pred več kot dvajsetimi leti prijatelji in prijateljice iz Pariza, vsi druga generacija priseljenk in priseljencev z različnih koncev sveta, razlagali, kako se politične stranke v Franciji gnetejo na sredini, in da zato sami kot prepričani levičarji praktično nimajo koga voliti, nisem niti pomislila, da se bo v Sloveniji tako hitro zmanjšal politični vpliv alternativnih politik, ki so se utemeljevale na človekovih pravicah. Nekaj let zatem sem začela dvomiti in v sedemnajstih, osemnajstih letih po padcu socializma sem se ničkolikokrat z nostalgijo sprehodila po osemdesetih. V trenutkih negotovosti se sprašujem, ali bi vendarle morala pritrčiti tezi, da je ocena o zoženju državljanskega prostora v devetdesetih posledica nostalgije, idealizacije osemdesetih? Posledica napačne percepcije nosilk in nosilcev takratnih alternativnih politik ter njihovih sopotnic in sopotnikov zaradi aktualne politične nemoči? Potem se spomnim, kako so s politikami, ki so izhajale iz načela enakosti, začele tekmovati in prevzemati hegemonijo politike, ki so se sklicevale na nacionalno ogroženost in pozivale k nacionalni enotnosti, kako je v teh procesih beseda počasi začela izgubljati težo, politično moč. V tem kontekstu se očitek o nostalgiji pokaže kot izraz nelagodja zaradi nepredvidljivosti državljanških pobud in njihovih učinkov. Izraz nelagodja, ki ima precej opraviti tudi s spomini na osemdeseta. Ali bolje, s potlačitvami vsega, kar ne ustreza tezi, da gre praktično vse zasluge za demokracijo v Sloveniji pripisati intelektualcem (razumnikom), zbranim

okrog *Nove revije*, ki so s svojim narodnim programom Slovincem pokazali pot iz teme.

V obdobju osamosvajanja je bil sicer res vsak dvom v osamosvojitve, celo vztrajanje pri zahtevah, kakršne so ohranitev ustavnega jamstva za ohranitev liberalne zakonodaje v zvezi z abortusom in zagotavljanje pravic družbenim manjšinam, vsaj implicitno označen kot grožnja narodovi biti, vendar je bila vladajoča koalicija zaradi ne-varnih razmerij moči, ki so jih destabilizirale opozicijske politike v parlamentu (oz. skupščini) in zunaj njega (nje), neredko prisiljena popuščati, kar se je materializiralo v vrsti ustavnih določb. Ko je 'najpomembnejši projekt' v novi zgodovini Slovenije uspel, je nastopilo novo obdobje discipliniranja in stabiliziranja. Obdobje vladavine javnega mnenja, ko se kandidati za politično oblast nenehno sprašujejo, kaj ta prostor prenese. Ko ne odloča načelo enakosti (in solidarnosti), ampak ocena, kolikšen del volilnega telesa bi 'odneslo' zagovarjanje pravic LGBT, izbrisanih, Romov in Romkinj, priseljenk, priseljenec, prebežnic, prebežnikov...

Rezultat teh procesov discipliniranja političnih akterjev je v najboljšem primeru tolerantnost do nevid(e)nega (v najslabšem pa brezbriznost ali celo opravičevanje nasilja zoper posameznice in posameznike iz marginaliziranih skupin). Na ravni političnega gre za podobno nelagodje, kot je nelagodje, ki ga vzbuja specializirana LGBT kulturna ponudba, o čemer sta v prejšnjih številkah pisala Brane Mozetič in Andrej Zavrl. *Zakaj neki je treba poudarjati razlike, se iti identitetne politike, če vam pa nič nočemo, če smo vas vključili v svojo definicijo normalnosti ... dokler ne*

hodite 'naokoli z nalepko na čelu', kot bi rekel Brane Mozetič. Zakaj z identitetnimi politikami provocirati konflikte ali celo ustvarjati nasprotnike, ko pa lahko v miru živimo drug ob drugem. Le na čigav račun?

Zdi se, da je v Sloveniji politično soočenje, nestrinjanje, kritika, zoperstavljanje, tudi če je zgolj implicitno, hudo nezaželen pojav. Ampak ali ni to nekaj, brez česar ni aktivnega državljanstva? Ali ni nenehno preizpraševanje norm, privilegijev, možnosti, soočanje različnih političnih stališč in zahtev pogoj demokracije, pogoj politike same? In seveda moč besed – če besede izgubijo moč, je demokracija zgolj oblika vladavine neke matematične večine s krajšim ali daljšim rokom trajanja. Usoda zahteve po legalizaciji istospolnih partnerskih skupnosti je zgodba o dolgi poti skozi politične institucije, kjer je beseda, ki se je sklicevala na načelo enakosti, izgubila bitko z ocenami političnih elit o tem, kaj 'ta prostor lahko prenese'. Ampak meje vzdržljivosti tega prostora v veliki meri obvladuje institucionalizirana politika.

Lepo bi bilo verjeti, da aktualni napadi predsednika vlade in njegovih vernikov na 571 novinark in novinarjev, ki so podpisale/podpisali peticijo zoper cenzuro, pomenijo, da beseda (in z njo kritične javnosti) spet dobiva težo. Kot bi bilo lepo verjeti, da so vojna napoved 'tranzicijskim tajkunom' in deklarativna podpora sindikalnim zahtevam ter začasna odpoved najsposnejšim določbam novega zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja znak povečane politične moči kritičnih javnosti. Pa dvomim, da je izginila 'cinična distanca do jezika', kot bi rekla Renata Salecl. Prej gre za eno od strategij obvladovanja jav-

nosti. Diskreditacija novinark in novinarjev ter parlamentarne opozicije, obtožbe na račun tranzicijskih tajkunov, razkrivanja zarotniških mrež ne bodo zmanjšale prisile plačanega dela ne omajale gospodarskih razmerij. Tole je dobra vaja v stilu *Nič nas ne sme presenetiti*.

Lahko pa presenečenje pride od drugod. Saj se spomnite lanskega protesta aktivistk feministične skupine pri zdaj že bivšem ministru Drobničju zaradi dokumenta, ki je v imenu večje rodnosti obljubljal omejitev pravice do abortusa, diskriminacijo na osnovi starosti, nižjo kvaliteto vzgojno-varstvenih storitev, kajne?

Povej naprej!

Legebitra v sodelovanju z mednarodno organizacijo ILGA-Europe izvaja program POVEJ NAPREJ, s katerim želi doseči boljše prepoznavanje kršitev človekovih pravic na podlagi spolne usmerjenosti in spolnega izraza.

Če so vam bile kršene pravice pri zdravstvenih storitvah, na delovnem mestu, če ste bili žrtev nasilja in podobno, kršitev lahko prijavite na e-naslov activate.lgbt@yahoo.com ali pokličite 01/430 51 44.

Prijave in osebna pričevanja bodo na Legebitri obravnavali zaupno in jih po potrebi posredovali pristojnim nacionalnim in mednarodnim organizacijam.

Foto: Dražena Perić in Orto lezbijka

Homofobija na javnih prostorih

Suzana Tratnik
suzana.tratnik@amis.net

Ne vstopaj s svojimi sendviči!

Vsi se spominjamo dogodka iz pred šestih let, ko je redar pred lokalom *Mestne galerije* prepovedal vstop Branetu Mozetiču in kanadskemu pesniku Jean-Paulu Daoustu, češ da lokal ni več za »take«.

Odziv LGBT skupnosti je bil *Poboda proti diskriminaciji*, skupaj s predstavniki Afriške skupnosti, saj so bili pred tem trije temnopolti prebivalci Ljubljane deležni rasističnega napada. O dogodku pred *Mestno galerijo* je začela krožiti gostinčeva insinuacija o neprimeren obnašanju pesnikov, o napadu na temnopolte pa so poročali tudi kot o »spopadu dveh skupin fantov«. Če se odzoveš na diskriminacijo, ti vedno očitajo moralno oporečnost. Ti očitki so lahko popolnoma lažni, toda čim se pojavijo v medijih, se folk začne spraševati, »kaj je zdaj tukaj res«. Začnejo krožiti zgodbe. Žrtve diskriminacije in nasilja postanejo še drugi žrtve in še – stigmatizirane. Kar vse dobro poznamo že iz feministične teorije in praktičnih izkušenj žrtev posilstva ali nasilja v družini: »Morda pa je res izzivala.«

Udeleženi v razpravah o dogodkih diskriminacije se ponavadi razdelijo na dve skupini: za in proti. En del podpre žrtve, drugi

del se ukvarja z njihovo moralno oporečnostjo ali jim celo očita »pretiravanje«. Izpostavljeni primeri razkrivajo le vrh ledene gore, a vzbudijo tudi strah pred tem, da bi se začela topiti. Spominjajo tudi na lastne neprijetne izkušnje, na šibkejši položaj v primerjavi z zatiralci. Če ne priznavamo svoje ranljivosti, lažje živimo v iluziji, da je ni. Oziroma: da se slabo godi samo tistim, ki so izzivali, kajti mene že nihče ne bi vrgel iz lokala, ker se znam primerno vesti. Ne izzivam in morebitne spore rešujem po mirni, predvsem pa po tihi poti. Če me diskriminirajo, jim raje ponudim roko sprave.

Ne preseneča, da je bila po zadnjem dogodku, ko sta bili zaradi obtožbe eksplcitnega izkazovanja lezbijstva dekleti prisiljeni zapustiti *Orto bar*, spet na tapeti sekcija ŠKUC-LL. Ker se je bojda odzvala prenačljeno, preveč neposredno, premalo »prijateljsko« in – celo samopromocijsko, kot ji je bilo politikantsko podtaknjeno v uradnem dopisu *Orto bara*. Na

koncu je bilo pomembno vse drugo, samo to ne, kaj pomeni grozljiva izkušnja, ko te zaradi spolne usmerjenosti odstranijo z javnega prostora. Razprava se je premaknila na druge ravni in teme, ki so bile očitno lažje od neposrednega soočanja s krivico.

Na delu je bilo tudi veliko, morda nezavednega, sprenevedanja o tem, da je aktivirani del LGBT skupnosti oziroma ad hoc fronte *Orto lezbijka*, ki so se ji pridružili aktivisti in aktivistke drugih angažiranih gibanj, imel več možnosti »pravilnih« odzivov na dogodek (a da je bojda izbral najslabšega). Ne glede na to, koliko odzivov bi bilo možnih, ostaja vendar bistveno to, da se je sploh bilo treba odzvati! Neodzivanje v takih primerih namreč postane gojišče za prakse nadaljnje diskriminacije.

Za konec še zgodba, ki je nastala po dogodku pred lokalom *Mestna*

galerija. Ko je moja prijateljica svoji mami povedala, da gejevka pesnika nista smela vstopiti v lokal, je njena mama komentirala takole: »Saj to ni nič takega. Ko smo mi nekoč šli z družbo v hribe, smo hoteli prenočiti v neki gorski koči. Ker so v koči tudi sami nudili tople obroke, nam niso dovolili, da bi vstopili s svojimi sendviči in jih pojedli tam.« Kakšno zvezo ima ta absurdna primerjava z omenjenimi primeri homofobne diskriminacije na javnem mestu? Navidez nobene, razen te, da so »žrtve mesto ideoloških bojev«, kot je zapisala Renata Šribar v članku o Spolnem nasilju in družbeni moči (*Sobotna priloga*, 10. november 2007).

Kaj se je zgodilo

Enajstega oktobra 2007 okoli enih zjutraj je bil v ljubljanskem gostinskem lokalu *Orto bar* lezbični par žrtev nestrpnega odnosa varnostnika in lastnika lokala. Ker sta se poljubljali, je varnostnik od njiju zahteval, da zapustita lokal in gresta v »tak lokal, kjer se to počne«. Lastnik *Orto bara* ji jima je nato rekel, da se lahko vrmeta v lokal, v »opravičilo« pa dodal, da je lokal pač »heteroseksualen lokal«. Dekletu sta o dogodku obvestili sekcijo Škuc LL, ki je v izjavi za javnost opozorila, da nadlegovanje in nasilje nad geji in lezbijkami na ljubljanskih ulicah in lokalih beležijo že več let, storilci pa večinoma ostanejo neidentificirani in nekaznovani. Od pristojnih institucij so zahtevali, da podajo javnosti »nedvoumno sporočilo o nesprejemljivosti in nezakonitosti tovrstnih dejanj ter zagotovijo varnost in zaščito vseh drža-

vljanov in državljanek«, hkrati pa so solidarno javnost pozvali k bojkotu *Orto bara*. Na ta poziv so se nato odzvali v *Orto baru* in dogodek predstavili povsem drugače. Zapisali so, da je varnostnik »opazil ... dve osebi, ki sta objeti ležali na biljardni mizi. Zato je, kot mu nalagajo njegove dolžnosti, šel v spodnje nadstropje, kjer je bil priča eksplicitnemu ljubljenju dveh deklet. Opozoril ju je, naj vstaneta in prenehata z intimnostmi, ker je to javni prostor, kjer nikomur ni dovoljeno neprimerno obnašanje.« Dodali so, da Škuc LL izrablja smrt mladeniča pred *Globalom*, obtožuje varnostne službe in vse to počne za lastno promocijo. Sedemnajstega oktobra je skupina *Orto lezbijka*, ki je nastala kot reakcija na dogodek v *Orto baru*, organizirala mirno protestno akcijo pred barom, v naslednjih tednih pa še nekaj tovrstnih akcij.

Tatjana Greif, ŠKUC-LL

Gre za klasični primer zapostavljanja na podlagi spolne usmerjenosti, kršitve načela enakopravnosti, enakih možnosti in enake obravnave. Ni se zgodilo ne prvič ne zadnjič, da je varnostnik ali osebje nekega gostinskega lokala nekemu prepovedalo vstop ali ga odstranilo iz lokala zaradi tega, ker je ta nekdo lezbijka ali gej. Ključno in odločilno pa je, da se prekine molk in pasivna ilegala žrtev, svetohlinsko vzdihovanje zaklozetirane homo srenje, ki se ponižno spreneveda, da je šlo samo za slučaj, »saj niso tako mislili«.

Diskriminacija nikoli ni slučaj. Takšno kršitev je preprosto treba prijaviti organom pregona, najsi bo to policija, državno tožilstvo ali tržna inšpekcija. Pomagajo lahko nevladne organizacije, mediji, protestne akcije, pozivi k bojkotu požrešnih kapitali-

stov, skratka vsaka aktivna oblika upora. Treba je zagnati vik in krik, ne pa tiščati glave v pesek. To kajpak terja dozo poguma in odločno držo.

Koliko pravosodni sistem zmore in hoče prepoznati homofobično diskriminacijo, je seveda drugo vprašanje, ampak brez zahtev, prijav, pritožb, ovadb se pravni sistem ne bo aktiviral.

Brane Mozetič, pisatelj, pesnik, prevajalec in aktivist

Ob tem primeru lahko komentiram, da se iz dogodka junija 2001 pred *Mestno galerijo* nihče ni kaj prida naučil. Ali pač? Iz medlega odziva županje Vike Potočnik, mečkanja varuha človekovih pravic, nika-kršne reakcije državnih organov, nezmožnosti izrekanja določenih besed predsednika države in bombastičnosti medijev se je gostinec naučil, da lahko zadevo požegnano ponovi. V zagovor je uporabil celo isto taktiko, češ da sta dekletu seksali na mizi, kot je najemnik *Mestne galerije* umoval, da sem se že prej večkrat neprimerno vedel v njihovem lokalu in da so se drugi gosti pritoževali itd. Mediji pač ne morejo, da ne bi bili strejt, in še tako »odprt« novinar bo pograbil take seksistične navedke, bralci pa bodo prikimali. Nekaj sta se naučili tudi dekletu: nista sicer takoj poklicali policije, kar bi bilo najbolje, a prav

dobro se spominjam lastnega šoka in paraliziranosti izpred šestih let. Sta pa javno spregovorili in zadevo le prijavili. To me samo veseli, čeprav sem prepričan, da je povodov za podobne prijave dosti več in da se žrtve podobne diskriminacije navadno molče umaknejo. Kar mi po vseh letih aktivizma ni najbolj jasno. Najhuje pa je, da se tisti najpomembnejši akterji niso ničesar naučili, da niso napredovali niti za ped – gre seveda tako za politike kot za organe oblasti. Na njih bi bilo treba bolj pritisniti!

Pogovor s Petro in Simono, žrtvami homofobije v Orto baru

Pomemben je vsak korak k ozaveščanju

Lahko na kratko opišeta, kaj se vama je pravzaprav zgodilo 10. oktobra v Orto baru?

Petra: Tistega dne sva bili deležni nestrpnega varnostnikovega odnosa in nenazadnje tudi lastnika lokala. Poljubljali sva se, kar je redar videl na kameri. Ko je prišel do naju, sva bili vsaksebi in namenjeni ven. Brezpogojno je zahteval, naj zapustiva lokal in naj greva v »tak« lokal, kjer se »to« počne. Ko sva ga vprašali, ali je homofob, se ni odzval, ampak je le ponovil stavek in še poudaril besede v navednicah. Pritožili sva se lastniku lokala, ki je šel k varnostniku in mu povedal, da je ravnal nepravilno, nama pa je zagotovil, da se lahko vrneva v lokal. Med pogovorom je lastnik rekel, da je ravnal heteroseksualen lokal. Ni bilo razvidno, da bi obžaloval dogodek, menil je, da je takšna reakcija razumljiva, saj ljudje niso vajeni drugačnosti.

Sta bili sami ali v družbi? Se je kdo od gostov pritoževal ali vaju šikaniral?

Simona: Bili sva z družbo. Nihče od gostov ali natararjev ni kazal znakov nestrpnosti.

Petra: V Orto bar sva prišli na koncert, dobili sva se s prijatelji. Ko nama je bilo zapovedano, da morava zapustiti lokal, sva »posumili«, da je varnostnik homofoben oziroma »heteronormativen«. Bili sva šokirani in potem ogorčeni. Zakaj sva morali iti ven?! Lastnik pa naju je še hotel pomiriti, češ da je to razumljivo v heteroseksual-

nem baru, in nama ponudil možnost, da se vrneva v lokal, kakor da se ne bi nič takega zgodilo! Očitno veliko gleda televizijo, kjer politiki še naprej spodbujajo tako ravnanje, dajejo homofobne izjave in nam odrekajo pravice! Seveda nisva šli nazaj, nekaj časa sva še stali pred lokalom, ker sva bili čisto paralizirani. Nato sva vso pot domov premlevali o tem, kar se nama je zgodilo. Bolj ko sva ugotavljali vse plati, bolj sva se zavedali, da tega ne bova kar tako pozabili.

Kaj sta čutili in o čem sta razmišljali, ko so vaju poslali ven?

Simona: Jaz sem bila vsaj pol ure popolnoma zaprepana. Po glavi so se mi podile razne misli, spomnim se ene same: kako je to mogoče? Čutila sem se prizadeto. Bilo mi je kristalno jasno, da se nama je zgodila krivica. Bila sem ogorčena nad nezaveščenostjo osebja. Bila sem jezna. V dodatno nelagodje me je spravljal dogodek, da so moji prijatelji, ki so bili priče dogodku, vse skupaj pozabili v nekaj minutah in življenje je teklo dalje.

Ali se vama je že kdaj zgodilo kaj podobnega kje drugje?

Simona: Ne. Vsake toliko se kdo za nama zadere: »Lezbijke!« To občutim kot nelagodje, vendar me ne prizadene tako močno, kot me je diskriminacija v lokaluh.

Petra: Da bi naju nekdo pospremil ven zato, ker sva lezbijki, to se nama še ni zgodilo! Seveda se na ulici kdo ozre ali ti kaj reče – ljudje se pač počasi privajajo –, ampak to so vse malenkosti proti temu dogodku. Nesprejemljivo pa je, da si organizator dogodka na javnem prostoru jemlje pravico odločati, kdo se ga lahko udeleži in kdo ne!

Zakaj sta se po premisleku odločili, da se to neprijetno izkušnjo obrneta na Škucevo sekcijo LL in druge aktivistke in aktiviste?

Simona: Ker sva hoteli Orto baru dopovedati, da so v hudi zmoti, ko naju primerjajo s kurbami in z nagimi moškimi na biljardnih mizah. Lastniku lokala, kateremu sva se pritožili, se namreč ni dalo dopovedati, da je diskriminatoren. Da naju je s svojim govorjenjem še dodatno žalil, še opazil ni. Poleg tega takrat nisva prvič zaznali homofobije. Čutiš jo v vsakem vsiljivem pogledu mimoidočih. Zaznavaš jo zato, ker se raje ne poljubljajš pred svojim faksom. Opaziš jo, ko se npr. predsedniški kandidati in kandidatke zavzema-jo za to ali ono stvar, za te ali one diskriminirane posameznike, prav nihče pa ne omenja pravic istospolno usmerjenih. Homofobija je pri Slovencih še kako prisotna. Dogodek v Orto baru je bil povod, da končno spregovorimo.

Petra: Obrnili sva se na Škucevo sekcijo LL, ker nama je bilo jasno,

da tega ne bova zadržali zase in da vsekakor potrebujeva pomoč pri ukrepanju v takih okoliščinah. Bili sva prijetno presenečeni nad podporo in hitrim obveščanjem.

Kaj menita o akcijah, ki so jih organizirali aktivist/ke pred Orto barom in drugod?

Petra: Akcije smo organizirali skupaj in jih bomo tudi naprej. Zaradi tega »pripetljaja« se še močneje zavedava, kako potreben je vsak korak k ozaveščanju javnosti in da ne smemo molčati! Zame je to tudi nov korak v svet aktivizma in vem, da lahko tudi moj glas pripomore k enakopravnosti LGBT populacije.

Simona: Želim si, da bi narod prilezel iz omar in se nam pridružil. Mislim, da se mora vsak človek boriti za svoje pravice. Dokler bo ta država heteronormativna, bom jaz vsekakor v bojnih vrstah.

Kakšni so bili po vajinem odzivi na ta dogodek na sami LGBT sceni, v medijih, odziv varuhinje človekovih pravic, samega Orto bara ...? Kako sta jih osebno doživljali?

Simona: Odzivi so bili različni. Varuhinja je reagirala skrajno zadržano in dogodka sprva ni obsojala. Orto bar se nama ni opravičil, namesto tega je dal v medije zlagano zgodnico. Posledično so najino izjavo v očeh mnogih tako zameglili, da raje verjamejo baru ali pa se nikakor ne morejo odločiti, koga bi podprli. Žal se take posameznice najdejo tudi na forumu Gaja cafe. Zelo pozitivno pa so naju s svojo reakcijo presenetile na Škuc-LL. Izjemne podpore sva bili deležni tudi s strani aktivistov/aktivistk ter predvsem nekaterih lezbijk in prijateljev. Pravzaprav nisva pričakovali tako burnega odziva. Močno naju je razočaralo Delo, kjer niso objavili prav ničesar. RTV, Radio Študent, Dnevnik,

24ur.com in Žurnal pa lahko le pohvalim, čeprav si želim, da bi bili nekoliko manj senzacionalistično naravnani.

Petra: Presenečena sem bila, ko sem slišala, kako različni ljudje razpravljajo o tem dogodku, tudi na fakulteti. Zdi se mi zelo pomembno, da ljudje izven scene govorijo tako o pozitivnih kot negativnih dogodkih na naši sceni. Kaže, da le razmišljajo o tem in da je to tudi del njihovega življenja. Tudi nekatere moje prijateljice, ki niso lezbijke, so nas podprle in se pridružile akcijam. Vsekakor je pomemben skupni boj!

Kaj se zdaj dogaja z zadevo Orto bar?

Petra: Zadevo sva prijavili policiji in varuhinji človekovih pravic. Tudi Škuc-LL je dal prijavo. Preiskava je zaključena in je trenutno na tožilstvu. Poznamo uradno izjavo Orto bara, a raje ne bi komentirala, kako nizkoten nivo so si izbrali in da mu je podlegel tudi del javnosti.

Simona: Od Škuc-LL sem izvedela, da je tudi v avstrijski LGBT reviji *Lambda Nachrichten* o tem dogodku pisala Ulrike Lunacek, ena od prvih v politiki avtiranih lezbijk. Naša varuhinja človekovih pravic pa se je, kot kaže, premislila, saj zdaj meni, da je šlo za diskriminacijo.

Je potrebno prijavljati tovrstne primere diskriminacije oziroma spregovoriti javno?

Simona: Absolutno!

Petra: Absolutno je treba prijaviti tovrstne primere. Seveda se tega zaveš, ko se ti to zgodi in ko vidiš, koliko ljudi, ki se tega ravno tako zaveda, se ti pridruži!

Simon Maljevac
simon.maljevac@gmail.com

Pogovor z Vesno Vrvnik, aktivistko fronte Orto lezbijka

Na Trgu lezbičnih brigad

Kakšno je tvoje osebno mnenje o dogodku v Orto baru?

V tem primeru gre za razglasitev določenega lokala za »heteroseksualnega«, kar je očiten poseg v svobodo gibanja in zadrževanja v javnih prostorih. Poleg tega sta bili dekleti odstranjeni iz lokala, kar je še dodatna diskriminacija. Tretjič, njuno dejanje v lokalu je bilo označeno za »eksplicitno ljubljenje na biljardni mizi«, ki pa je zgolj bedna skovanka v znak obrambe z nizkim udarcem. Še vedno prevladuje stereotipen, seksualiziran pogled na LGBTTIQ

Vesna Vrvnik v akciji

populacijo. Ravnanje Orto bara kaže na to, da v Sloveniji še velja politika izključevanja, usmerjena proti odstopanju od »normale«. To je proces normalizacije družbe, ki radira vse izstopajoče oblike. Verjetno to ni osamljen primer izključevanja lezbijk iz javnih prostorov.

Kako ste prišli do zamisli o organizaciji manifestacije pred Orto barom in drugih aktivnosti?

Omenjeni dogodek je primer diskriminacije tudi za širšo družbo in če ga nihče ne bo kot takega označil, bo postal legitimen. Potemtakem je dolžnost LGBTTIQ gibanja, da v takšnih primerih ja-

sno in glasno nasprotuje takšnim politikam. Po omenjenem dogodku se je bliskovito formirala skupina *Vstaja lezbosov*. Prvi odziv je bila manifestacija pred Orto barom, ki je potekala 17. oktobra in v kateri smo lokalu predali koromáč in delili letake s sporočilom: »Proti politiki izključevanja in procesu normalizacije družbe«. Predhodno smo okrasile Ljubljano s transparenti. Drugo akcijo smo izvedli v Mariboru v okviru Festivala dokumentarnega filma DOKMA, ko smo prelepili hišne številke ter jih zamenjali z napisi: Trg lezbične revolucije, Lezbična ulica, Trg lezbičnih brigad ... Na demonstracijah za socialno pravičnost, 17. novembra, smo nosile transparent: »Bilo kuda, lezbe svuda«. Izvedle smo več akcij grafitiranja, vse pa obveščamo, da se nam lahko pridružite na: orto.lezbijka@gmail.com

Orto bar je v svoj zagovor zapisal, da je bil dogodek predstavljen »neresnično in zlonamerno« ter da v sicer liberalnem lokalu, kot ga sami opredeljujejo, nepriemno vedenje ni dovoljeno nikomur. Takšno vedenje je po mnenju varnostnika bilo tudi »eksplicitno ljubljenje dveh deklet«. Kako sama dojemaš pomen javnega prostora in ali se na javnem prostoru kot lezbijka počutiš varno?

Ja, lokal se je branil z nizkim udarcem in apeliral na samo seksualizacijo lezbištva. To vsekakor zavračamo in se ne pustimo manipulirati. Javni prostor bi moral biti za vse enako javen. Sama se na javnih prostorih počutim varno in sproščeno, se izražam in se ne skrivam. Če kdo prestopi meje, me psihično ali fizično napade, dogodek prijavim, dokumentiram in z njim poskušam seznaniti javnost. Hkrati pa mi ti homofobni vzgibi dajejo dodatno spodbudo za aktivizem.

LGBT skupnost se je na dogodek odzvala burno, oni so se postavili v bran lezbičnemu paru, drugi so obsojali njuno t. i. izpostavljanje. Kako sama razumeš odziv skupnosti?

Razumem obe plati, žal. S tistimi, ki so se postavili v bran, se identificiram. Tiste, ki so par obsojali, pa tudi razumem, saj sem sama daleč pred coming outom čutila podobno. Ker sem sprejemala družbeno pogojeno »mnenje«, da je LGBT nekaj sprevrženega in moralno nedopustnega, sem tudi sama mislila, da je potrebno LGBT prakse skrivati v javnosti. Poljubljanje dveh deklet sem dojemala kot izpostavljanje in namerno izzivanje. Mislim, da se tukaj kaže ločnica med aktivisti in neaktivisti. A pomembno je, da sme vsak izraziti svoje mnenje, obsojanje tistih, ki akcij niso podprli, ni naš namen.

Tudi sama si se že večkrat srečala s homofobnim nasiljem na javnem mestu.

Pravzaprav je nasilje na javnem prostoru zmeraj navzoče – če si senzibiliziran. Tukaj so pogledi, opazke, vzkliki ... Prvi večji napad sem doživela decembra 2003 na Metelkovi v *Gala hali*, ko mi je znani reper Klemen Klemen pljunil v obraz, ker se s punco nisva pridružili njegovi erotični fantaziji. Nato sva se na mojo pobudo še zlasala. Drugi napad sem doživela naslednje leto v Intersparu na Viču, ko je neka gospa mojo punco, ko sem jo objela, s pestjo močno udarila po hrbtu in kričala: »Ali sta zmešani?« Eno leto pozneje pa sva se s punco rolali po Poljanski in se držali za roke, ko naju je ustrahoval voznik avtomobila, ki je po večkratnih mimovožnjah zapeljal na pločnik, izstopil iz avta in me z brco spodnesel, da sem padla. V nobenem primeru ni bilo hujših fizičnih posledic, me je pa prvi dogodek aktivistično zelo motiviral. Največji odziv je bil po objavi v medijih, saj je bila tako obveščena širša javnost, kar je za sam aktivizem zelo pomembno. Revolucije v političnem smislu se ne nadejamo od danes na jutri, revolucija v ljudeh pa poteka hitreje.

Mitja Blažič

mitja_b@yahoo.com

Cesar je nag!

Sovražim proslave. Od nekdaj sem jih. A sem bil, kot priden osnovnošolec, vedno porinjen vanje. Bela srajca, modre hlače, pionirska čepica in ruta. Obvezno! In če doma pač ni bilo bele srajce, ampak smo čast družine reševali z belim pulijem, je tovarišica recitacijskega krožka v zaodrju, ko je še zadnjič pregledovala svojo deklamatorsko vojsko, nagonsko bruhnila kakšno iz repertoarja svinjskih učiteljskih, da te je kar sesedlo. Pa če si za tisto na pamet našuljeno pesem prej še tako pridno ostajal popoldne na šoli. In če so starši samo zato, da so te pripeljali, še tako podredili vse ostale obveznosti. Živo se spomnim tistih mrzlih dvoran krajevnih skupnosti. V kotu kakšna na hitro zakurjena Emo peč, in vonj po dimu, ker ohlajeni dimnik pač ni hotel povleči. Obiskovalci so prihajali. V prve vrste predsednik krajevne skupnosti, Zveze borcev, partije, ravnateljica, učiteljice, učitelji in drugi pomembni. Zadaj ostali, vključno s ponosnimi starši. Za smrdljivo rdečo žametno zaveso pa apokalipsa. Natupirane in že nekoliko zariple učiteljice v kostimčkih so živčno brskale po papirjih in torbah, nekaj pritajeno kričale in nas hitele porivati na dodeljena mesta, zbegani in malce prestrašeni mulci pa smo poskušali pri vsem tem ohraniti ravnotežje. In končno, neusmiljeni pisk mikrofona, pevski zbor in ... Razen nevroze, zaradi katere se mi je včasih tovarišica, ki je z ustnicami napeto sledila vsakemu izrečenemu glasu deklamatorja na odru, kar zasmilila, ni bilo v vsej proslavni obrednosti nič pristnega. Ves armagedon je bil zlagan. Vsakdan je tako ali tako potekal v znamenju iskanja mimobežnic od edinega pravega načina življenja, ki ga je narekoval režim. To mi je bilo jasno že takrat. In to sem sovražil. Minuli konec leta je bil spet poln proslav. Na eno sem se tokrat porinil sam. Tisto ob koncu Evropskega leta enakih možnosti za vse (ELEM) v Monsu. Že lokacija je bila sumljiva. Pa sem se oprtil v borčevske cunje, zapičil v prsi nekaj brošk, ovil krog vratu rdeči šal – brez skrbi, je bil dovolj dolg, da je prišel naokrog – in odkorakal do svojega sedeža. Ravno ko sem začel od nelagodja, tipičnega za proslave, že poštono švicati, odrešilni neusmiljen pisk mikrofona, napovedovalka, harmonika in plesna skupina Varstveno delovnega centra Črnomelj ... mrz ... solze so mi stopile v oči. Ne vem, zakaj. Morda, ker sem vedel, kako izključujoči za LGBT so bili razpisi ELEM-a pri nas, morda zato, ker je že na otvoritveni slovesnosti tako smrdelo po licemerstvu, da sem bil ves čas med histeričnim smehom in bridkim jokom, ali pa zato, ker dobro poznam hipokrizijo vladajoče strukture, vendar plešoče v belokranjskih narodnih nošah s harmoniko in slovenskimi narodnimi nika kor nisem uspel razumeti in dojemati kot akt inkluzivnosti. Vsaj ne tiste integracije, ki je posledica sprejemanja. Z vsakim taktom so se mi

zdeli bolj prisilno stlačeni v državotvorne vloge. Na koncu so mi pred oči prihajale podobe iz starih cirkuških plakatov ... bradata ženska ... človek-slon ... tu samo za vašo zabavo! Čudite se! In to je bil šele začetek. Voditeljica se je ob človekoljubnem izrazoslovju, ki bi ji moralo sicer padati z jezika kot zdravamarija, lomila, da je bila zrela za logopedo. Govor ministrice Marjetice je bil v vsej svoji hladni administrativnosti, z odsotnostjo ženskih končnic in tradicionalnim izpuščanjem istospolno usmerjenih več kot reprezentativen. Pač. Pohvalila je sebe in se zahvalila vsem izvajalcem letošnjih dejavnosti, »tudi tistim, ki so le z moralno podporo ministrstva opravili veliko dela in se za strpnost ter ozaveščanje javnosti trudijo vsak dan«. Gulp! Vrhunec cirkusa pa je bil »sproščen pogovor« z akterji ELEM-a v Sloveniji: Cvetom Uršičem, Vladom Kreslinom, Failo Pašić Bišić in Suzano Tratnik. Hej, Suzana, ki me gledaš z druge strani, kaj praviš? Cvetel je, kakopak, Cveto. Očitno je hotel prisotnim dokazati svoje globoko razumevanje človekovih pravic in iskreno predanost humanizmu, ko je v jeziku dominantne kulture znil tisto krščansko cvetko, da se spoštovanje začne pri sebi in se nadaljuje pri spoštovanju drugih. »V prvi vrsti je pomemben človek, ne pa njegove značilnosti, ki ga opredeljujejo kot 'drugačnega': muslimanko z ruto, starega človeka, lezbijko, invalida ...« Potem je povedal še pravljico o dekletu, ki so ga doma sprejeli pod streho, a je zanjo šele pred kratkim izvedel, da je lezbijka. Pa zanj seveda to ni bilo pomembno, ker je punca najprej človek, potem njihova družinska prijateljica, potem ženska in še kaj, šele potem, enkrat proti koncu knjige, lezbijka. Pa kaj, če je lezbijka, on jo ima vseeno rad.

To, da je lezbijka, pravzaprav sploh ni pomembno. Seveda. Koga briga, da je nekdo lezbijka (gej, bi, trans, Rom, Jud, Musliman, pripadnik narodnostne manjšine, hendikepirana, pripadnica ustavno nepriznanih manjšin, Izbrisan ...). To nič ne pomeni. To je zanemarljivo. To za »biti« tega človeka ni relevantno, ne predstavlja pomembnega dela njegove identitete. Ga ne označuje, zaznamuje, o njem ne pove čisto nič. Pravzaprav so te partikularnosti kot žvečilka pod podplatom. Je tam, ker smo po nesreči stopili nanjo, a ni del čevlja. Pa še zoprno je, ko se potem niti osladnega gumija vlečejo za tabo, te lepijo na asfalt in te na vsakem koraku zoprno opozarjajo, da je žvečilni tam. Najbolje je sezuti čevlji in nagnusno zmečkanko čimprej postrgati stran, da čevlji ... pardon ... človek zasije v vsej svoji pravi luči. Ja, to je bistvo razumevanja različnosti. To je maksima Evropskega leta enakih možnosti, kot ga razume slovenska vlada. Zdaj končno razumem tudi jaz. Vse. Od Izbrisanih, prek ZRIPS-a, do Strojnovih in naprej. Saj je vse, kar si želijo samo to, da smo samo ljudje. Je preveč?

Veste kaj? Ves čas proslave sem srčno upal, da bo iz publike skočil otrok in vzkliknil: »Cesar je nag!« Pa ga ni bilo, ne med proslavo, ne potem, na bifeju po slovesu od enakih možnosti. Očitno so nam ga postrgali stran skupaj z žvečilko na podplatu. Kdo ve, morda mu bosta Marjetica in Cveto kmalu pripravila lepo proslavo, tako, kot najbolje znata: polno cvetočih pušeljevcev hipokrizije s plešočimi invalidi ... ops ... ljudmi.

Foto: Nadea Žgank / Memento

Suzana Tratnik

suzana.tratnik@amis.net

Po aplavzu zavlada molk

Minilo je dvajset let lezbičnega gibanja in kar triindvajset let od ustanovitve Magnusa, Škuceve sekcije za socializacijo homoseksualnosti. Razni ljudje me nenehno sprašujejo, kaj se je spremenilo v vseh teh letih in seveda hočejo slišati pozitivne odgovore, kakor da bi pozabili, da napredujeta tudi človeška neumnost in nestrpnost. Nekoč smo imeli samo eno lezbično skupino in eno gejevsko, zdaj imamo najbrž že več kot ducat združenj, formalnih in neformalnih, stvarnih in virtualnih. Aplavz. Nekoč si niti v pisarnah, kjer so se zbirale prve skupinice, nismo upali sproščeno izreči besed lezbijka, gej, bi ali homoseksualnost, zdaj znamo ob vsaki priložnosti na glas zdrdrati celo abecedo: G, L, B, T, I, Q ... R S Š T U V Z Ž! Bravo naši! Dolgo časa smo imeli »en samcat« plac s peščico ljudi, zadnje leto pa je že toliko enkratnih in večkratnih homo zabav, da imate lahko dan za dnem mačka. Aplavz. Nekdanje skupine so pokrivalo celotno področje homo kulture, zdaj pa je infrastruktura razvejena na specializirana združenja, založbe, ad hoc skupine, festivale, internetne forume, športne skupine, kulturna društva ..., da bi se včasih že najraje malce strinjali s strejti, da jih preveč posiljujemo s svojimi geto iniciativami. Aplavz (malo krajši). V preteklosti so ljudje s strahom klicali na telefonske lezbične ali gejevske skupine, dandanes te muke odpadejo, ta novim na sceni še ust ni treba več odpreti, malo poklikajo po internetu in hitro najdejo, kar iščejo, ne da bi si po nepotrebnem kradli čas. Tudi izbira potencialnih partnerjev in partnerk oziroma fuk badijev se je povečala, iščete jih lahko bolj zares ali za neres, virtualno ali prostorsko, za omejen ali neomejen čas. Kdor je zdaj še osamljen, ta se preprosto zabavati ne zna. Aplavz. Nekoč skorajda ni bilo mogoče najti žrtve, ki bi pred kamero govorila o pravicah lezbij in gejev, zdaj se vsa pisana LGBTIQ družina vsako leto javno zbere na Paradi ponosa, sicer v vedno manjšem številu, ampak najbrž zato, ker se jim ne ljubi vsako leto isto. Aplavz. Če smo nekoč brodili v kalnem, je zdaj vse kategorizirano in jasno in voda tako čista, da v trenutku vidimo dno. Aplavz. Če so bili kdaj aktivisti in aktivistke še potrebni, so zdaj za v staro šaro, ker se ljudje končno svobodno odločajo o tem, kdaj, kje in komu bodo povedali, kateri črki LGBTIQ abecede pripadajo – ali pa tudi ne. Aplavz. Nekoč smo koncept homofobije prevajali iz tujih tekstov in dajali roke v ogenj, da to zares obstaja. V zadnjem desetletju je homofobija dobila človeški obraz – postala je otipljiva. A ne smemo prehitro soditi in napihovati primerov homofobije, ne, bodimo samokritični in se vprašajmo, koliko sami ustvarjamo homofobe. Prisluhimo strejt diskurzu. Aplavz.

Okej, okej, za trenutek bom odložila svoj cinizem in se priklonila vidnemu napredku. Pred desetletjema ljudje skoraj niso imeli kam, niso mogli zlahka najti somišljenikov in somišljenic, še v knjigarnah in knjižnicah ni bilo mogoče kar tako najti homo literature. Še poznali nismo prav dobro termina *coming out* in pred starši smo se večinoma skrivali kot najhujši hudodelci. V zadnjih letih pa se je, denimo, zgodilo, da so tri moje lezbične znanke v Monokel pripeljale svoje mame. To so tako svetli primeri, da včasih ne vidimo, kaj se dogaja v senci. Ali prezremo male neprijetne podrobnosti iz vsakdanjega življenja. Dve taki sem zapazila ravno včeraj. Prvo med pogovorom z mlado, izjemno talentirano pisateljico, ki bo izdala svoj knjižni prvenec pri eni od večjih slovenskih založb. Toda pogovor o literaturi se je nepredvideno zasukal v razkritje pred starši. Kajti pisateljica je v dvomih, ali bi v knjigi objavila tudi bolj lezbično obarvane zgodbe, ki bi gotovo pretresle starše oziroma njihovo idealizirano podobo o njej. Imelo me je, da bi zakričala, naj zaradi tega nikaner ne omejuje svoje ustvarjalnosti. A hkrati mi je bilo

tako prekleto jasno, kako zelo realni in stresni so tovrstni strahovi in dileme. In da se z njimi strejt avtorjem in avtoricam ni treba spoprijemati. Še bolj se mi je potrdilo, da je homo pisava drugačna, saj se v glavnem ne more opirati na znane in samoumevne kode. Še vedno jo označujeta družbena nestrpnost in (samo)cenzura, ki se ju s kvaliteto seveda da premagati ali vsaj preglasiti, žal pa ne tudi odpraviti ... Zvečer sem na zabavi v K4 srečala dolgoletnega prijatelja, ki mi je povedal, da je za radio pripravil pogovor z avtorjem neke knjige. Sicer je imel v mislih tudi pogovor z mano o *Tretjem svetu*, vendar se mu zdi ta roman nekako ... preveč ... Mislila sem, da je v zadregi, ker mi ne more naravnost reči, da mu roman ni všeč. A slednjič mi je le povedal, da bi mu bilo težko govoriti v eter o delu, ki je tako *hard* lezbično. Spomnila sem se, da mi je pred tem povedal, da so starši poslušali njegov prispevek na radiu ... Seveda, marsikomu ne bi ušel pogovor o izrazito lezbičnem delu. Morda je zgolj simptomatično, da je neki kritik ravno ta roman označil za skorajda plehkega, saj se bojda v njem preveč ukvarjam z lezbično seksualnostjo, ne pa z družbenimi problemi, ki jih imajo lezbijke ... Ja, takle mamó: napredno strejt kritikantstvo (ne glede na spolno usmerjenost, prosim).

To sta le dva od tistih trenutkov, ko aplavz zamre in spet slišimo tišino, ki je vedno »zadaj«. In kaj naj bi zdaj naredila? Zapela *Come out, come out, wherever you are?* Ah, brezveze, raje sem se zabavala naprej. Malo eskapizma in (s)pozabe je pač nujno potrebno. Sama sreča je in zelo pomembno je, da imamo prostore, kjer ju lahko varno prakticiramo. In da sem v včerajšnji noči srečala le enega naključnega strejta, ki je sam od sebe začel blebetati, da nas ne podcenjuje – spomnimo se genialnega Freudovega besedila o potrebi po zanikanju, ki je v resnici potrjevanje –, je pa problem, če njegovi otroci na teveju po naključju vidijo lezbični seks. Kako jim to razložiti? Ker strejt pornografija namreč ni problem, to je le normalno in samoumevno, saj tako se pride na svet, ne?

Danes, po včerajšnjem *bear partyju* v K4, tole kolumno pišem z mačkom, ki name vedno deluje inspirativno. Morda je to tudi eden glavnih razlogov, da med LGBTIQ zabavo še dolgo ne bom sama doma ostala.

Foto: Nada Žganik / Memento

Jasna Magič

jasnamagic@yahoo.com

Zapuščina 2007 – Evropskega leta enakih možnosti za vse

»Enakih možnosti za vse ne moremo zagotoviti brez jasne in ustrezne zakonodaje, ki je v svojih določilih enaka za vse države članice in naslavlja vsa področja diskriminacije in enakih možnosti. Enakih možnosti za vse ne moremo zagotoviti, če Evropska unija in države članice ne zagotavljajo doslednega izvajanja zakonodaje, kjer zakoni niso samo seznam dobrih želja, pač pa podpora in osnova za varovanje dobrobiti vseh, ki so diskriminirani.«

Finatan Farrell, predsednik Socialne platforme – koalicije evropskih socialnih nevladnih organizacij.
Govor ob zaključku *Leta enakih možnosti za vse*.

Zaključni dogodek Evropskega leta enakih možnosti za vse (ELEM), ki je 18. in 19. novembra 2007 potekal v Lisboni, se v organizacijskem smislu lahko ponaša predvsem z impresivnim številom govornikov in govornic. Zvrstilo se jih je kar 33 – od predstavnikov in predstavnic Evropskega parlamenta, Evropske komisije, portugalske vlade, sindikatov, cerkvenih in športnih organizacij do različnih socialnih evropskih nevladnih organizacij in nenazadnje nacionalnih implementacijskih teles, neposredno odgovornih za izvedbo leta enakih možnosti v državah članicah. Ravno slednji so v svojih (na)govorih posebej poudarjali vse dosežke in rezultate, ki naj bi jih dosegli v preteklem letu.

Neuradni pogovori s predstavniki nevladnih sektorjev držav članic, predvsem iz Poljske, Romunije, Latvije in Portugalske, pa so zarisali nekoliko drugačno podobo tega leta. Marsikdo je namreč kritično ocenil delovanje svojega nacionalnega implementacijskega telesa. Omenjali so različne pritiske in predvsem selektivno prioritiziranje določenih osebnih okoliščin na račun drugih.

Konec *Leta enakih možnosti za vse* sovpada s pripravo nove evropske protidiskriminacijske zakonodaje, s katero želi Evropska komisija končno jasno prepovedati diskriminacijo na osnovi vseh šestih osebnih okoliščin na vseh področjih življenja, ne samo na področju zaposlovanja, ki je bilo v zadnjih letih posebej izpostavljeno. To iniciativno Evropske komisije

sta na zaključni slovesnosti poleg Fintana Farrella pozdravila predvsem Patricia Prendivillie iz ILGA-Europe in Trevor Phillips, predsednik Komisije za enakosti in človekove pravice v Veliki Britaniji. Za razliko od večine preostalih govorcev in govornic so Farrell, Prendivillie and Phillips nagovorili ključne akterje, oblikovalce politik in javnih mnenj. Opomnili so jih, da brez politične volje in kontinuiranega delovanja proti diskriminaciji *Evropsko leto enakih možnosti* lahko kaj hitro zbledi v poplavi nerešenih vprašanj in izzivov, s katerim se spopada nova Evropska unija.

Slovenski delegaciji, ki je izvajala projekte ELEM v Sloveniji, v Lizboni ni uspelo pripeljati nobene od napovedanih govornic – ne Suzane Tratnik ne Faile Pašič. V Lizboni so le na kratko predstavili projekt Zavoda za usposabljanje Janez Levec – Festival »Igraj se z menoj«. Ne glede na cilje in dosežke projekta, ki je še kako potreben v slovenski družbi, pa ne morem mimo pomisleka, kako je ta projekt sploh prejel sredstva iz proračuna ELEM, saj so nacionalni

kriteriji v razpisu novembra 2006 jasno poudarjali, da morajo izbrani projekti uravnoteženo vključevati vseh šest osebnih okoliščin. Na kakšen način je ta projekt vključeval spolno usmerjenost, mi ni znal razložiti niti izvajalec sam. Spolna usmerjenosti kot ena od šestih osebnih okoliščin je »mešala štrne« tudi mnogim drugim predstavnikom nacionalnih implementacijskih teles držav članic. Kljub temu, da je kar 21 nacionalnih delegacij vključevalo predstavnike GLBT organizacij, je ob pogledu na razstavnih prostor z materiali, ki so nastali v okviru pobude ELEM, postalo še kako jasno, da je bila istospolna usmerjenost v izbranih projektih slabo zastopana ali sploh ni bila.

Ne verjamem, da je dvodnevna svečana *creme-de-la-creme* prireditve primeren prostor za ocenitev resnične zapuščine *Leta enakih možnosti za vse*, njegovih rezultatov in šibkih točk, na katerih bi se morali učiti. Ampak ta vlak je že odpeljal mimo, saj je zdaj vsa pozornost usmerjena v leto 2008 – *Evropsko leto medkulturnega dialoga*.

Eden od projektov, ki ga je finančno podprla pobuda ELEM, je bil 3. kongres socialnega dela, ki je potekal med 10. in 12. oktobrom 2007 v Mariboru in je vključeval tudi nekaj razprav o istospolni usmerjenosti. Kongres je med drugimi otvorila Suzana Tratnik z naslednjim govorom:

Spoštovane udeleženke, spoštovani udeleženci!

Pred kratkim sem prebrala, da pisanje in pripovedovanje zgodb pomeni osmišljanje samega življenja. Moje delo, ki je zlasti pisanje, že tako pomeni pripovedovanje zgodb. Z zgodbami se ukvarjam tudi, ko pišem eseje ali prevajam zgodbe drugih. Tudi kot dolgoletna aktivistka lezbičnega gibanja pripovedujem zgodbe, tako zgodbe posameznik kot zamlčano zgodbo lezbične skupnosti.

Pozivu, da v okviru Leta enakih možnosti postanem eden od Obrazov leta, sem se seveda odzvala. Seveda s svojo zgodbo o tem, kaj počnem, in da sem tako pisateljica kot prevajalka, lezbijka, aktivistka in organizatorica številnih kulturnih dogodkov. Da ne znam biti eno brez drugega. Da molčati o svoji pomembni lastnosti torej lahko pomeni samo molčati o sebi. V življenju so me velikokrat prepričevali, da sta molčanje in prikrivanje koristna in pripovedovanje škodljivo, tudi in celo nevarno. Tega ne verjamem. Če so me pred čimer koli opozarjali, potem sem vedela, da to že mora biti pomembno zame. Če bi molčala, da sem lezbijka, moje zgodbe ne bi bile vredne veliko. Predvsem pa – ne bi bile moje.

Tudi vam želim uspešno, ustvarjalno in konfliktno izmenjavo zgodb.

Tea Hvala

tea.hvala@radiostudent.si

»Jednom se i to mora dogoditi ...«

Udruženje Q, sarajevsko društvo »za promocijo in zaščito kulture, identitete in človekovih pravic queer oseb«, od septembra 2002 počne prav to. Poleg vsakomesečnih žurk, ki jih organizira v enem redkih zasebnih klubov, kjer so lezbijke, geji, pa tudi feministke, pankerji in drugi marginalci dobrodošli, na svoji spletni strani objavlja pravne nasvete, sociološke študije ter kulturne in politične novice. Gejem in lezbijkam, ki so v bosanski prestolnici precej na slabšem od beograjskih, zagrebških in ljubljanskih queerov, pa spletni portal nudi tudi praktične nasvete za telesno zdravje in duševni mir.

Udruženje Q je edina versko neopredeljena LGBTIQ skupina v Bosni in Hercegovini. V Sarajevu sicer obstaja tudi newagerska organizacija Logos, ki si na papirju prizadeva za »dekonstrukcijo patriarhalnega normativnega sistema«, vendar v praksi, tako pravijo prijateljice in jaz zlobno ponavljam za njimi, sistematično in nekonstruktivno molči. V tej metaforični prostorski stiski si je velika večina gejev in lezbijk zavetje poiskala v nevidnosti. V zborniku osebnih izpovedi, intervjujev, zgodb in pesmi o seksualnosti, Na-strani, ki je pri *Udruženju Q* izšel letos, so od enaindvajsetih sodelujočih samo trije avtorji in avtorice podpisani s polnim imenom, vsi ostali se skrivajo za kraticami in psevdonimi. Nekatera dela vizualnih umetnikov Borisa Majstorovića in Danisa Fejzića opisujejo kot homoerotič-

Foto: Nino Jaeger

Ex tovarna Ključ

na, medtem ko v gledališču in filmu, na glasbeni sceni in v literaturi ni avtorjev ali avtoric, ki bi svoje delo ali celo biografijo želeli razglašati za gejevsko ali lezbično. Razumljivo, saj sovražna izjava premiera Republike Srbske, Milorada Dodika, ki je septembra letos v intervjuju za bosansko-hercegovsko nacionalno televizijo BHT rekel, da v svoj kabinet »pedrov prav gotovo ne spušča«, še zdaleč ni osamljena.

Časopis *Oslobođenje* je napoved prve bosanske parade ponosa, ki naj bi bila v Sarajevu prihodnje leto okrog 28. junija, pospremil z anketo. Bosanske politike in političarke je spraševal, če bodo parada ponosa podprli s svojo udeležbo. Celotna predsednica Liberalnodemokratske stranke, Lamija Tanović, ki za razliko od ostalih predstavnikov strank ne misli, da je homoseksualnost bolezen, je svojo udeležbo zanikala, saj meni, da je parada ponosa v tako konzervativni družbi, kot je bosanska, zelo preuranjeno izzivanje, »nepotrebna maškarada«. Aktivistki *Udruženja Q*, Svetlana Đurković in Slobodanka Dekić, sta ob tem povedali, da parade brez policijske zaščite pred »vehabijami« (člani radikalno desničarske Aktivne islamske mladine), Hordami zla in Manijaki (navijači nogome-

tnih klubov *Željezničar* in Sarajevu), res ne bo. *Udruženje Q* je članom svojih klepetalnic in forumov postavilo enako vprašanje kot omenjeni časopis. Kar polovica anketirancev si na ulico ne upa, zato aktivistki na prvi paradi pričakujeta predvsem udeležence in udeleženke iz tujine, računata pa tudi na solidarnostno podporo domačinov, posebej ženskih skupin, ki so v preteklosti že javno podprle njihova prizadevanja. Recimo, sarajevska Fundacija CURE, ki v svojih uličnih akcijah, medijskih kampanijah, izobraževalnih programih, časopisu in programu festivala PitchWise poudarja, da je v feminizmu dovolj prostora za lezbijke, geje in druga obrobja. Čeprav je Fundacija CURE nevladna organizacija, ki je, tako kot velika večina bosanskih ženskih nevladnih organizacij, nastala na pobudo in s finančno podporo mednarodnih ustanov, ki so po vojni od zgoraj, z bosanskega vidika pa dobesedno »iz nič«, ustvarile tako imenovano bosansko civilno družbo, jo od velike večine nevladnih organizacij ločijo njen urbano-gverilski zanos, politični angažma in kontinuiteta dela. Vse naštetno in seksistični, homofobni ter nacionalistični argumenti, s katerimi anonimneži na spletnih forumih ter v nekaterih medijih skušajo diskreditirati njihovo delo, Fundacijo CURE približujejo *Udruženju Q*. V trenutnih bosanskih razmerah (ekonomskem in kulturnem obubožanju večinskega prebivalstva) sta boj proti homofobiji in nasprotovanje seksističnim praksam in politikam neizbežno povezana, saj oba skušata ustvarjati simbolne in konkretne »lastne sobe«, torej prostore srečevanj, kjer je mogoče odmisлити pričakovanja in strah ter delovati nekoliko bolj sproščeno. Festival ženske umetnosti PitchWise, ki je

letos drugič zapored potekal v Sarajevu, je med 6. in 11. septembrom simbolično premaknil in pretesel kar nekaj prostorov. Ker v mestu ni kulturnega centra, ki bi bil na voljo organizatorjem neprofitnih prireditev, se je Fundacija CURE morala znajti po svoje. Program je razporedila na sedem lokacij, ki so poleg študentskih in zasebnih klubov vključevale Bosanski kulturni center, Zgodovinski muzej ali Muzej revolucije (Tam je hišnik na galerijsko steno zalepil plakat s podobo ženske, ki se – kot v ogledalu – opazuje v oče neke druge ženske, pod njima pa piše: »Product of Feminist Lesbians of Yugoslavia«). Hišnik je stopil korak nazaj in čez čas rekel, da ga plakat spominja na reklamo za Fla-vor-aid!), trg pred katedralo ter propadajočo stavbo v centru mesta, ki je svoj čas spadala pod okrilje tekstilne tovarne Ključ. Inicijatorica zasedbe, arhitektka, žonglerka in soorganizatorica festivala PitchWise, Armina Pilav, je govorila o »začasni spremembi namembnosti« in poudarjala, da za spreminjanje industrijskih prostorov v kulturne ne potrebuješ veliko denarja. V Sarajevu, ki nima ne tradicije zasedništva ne denarja, se je ta možnost, ki jo v Ljubljani dobro poznamo zaradi Metelkove, Molotova, Galicije in tovarne Rog, zdela obenem utopična in povsem izvedljiva. Tako kot parada ponosa. Občutki ob njenih napovedih nihajo med spriznajenim strahom in eni strani ter radostnim in norim pogumom na drugi. *Oslobođenje* jih je s strašno zgovornostjo zaobjelo v naslovu omenjenega članka: »Jednom se i to mora dogoditi ...«.

Dominik Maher

dominik.maher@gmail.com

Mediji: Heteroseksualci, nikar se ne bojte virusa HIV

Kot pričakovano, so mediji 1. decembra, na svetovni dan boja proti aidsu, namenili precej pozornosti problemu širjenja virusa HIV. Čeprav so poročali v dobri veri osveščanja javnosti, so v svoja poročanja ponovno vpletli stigmo o tej bolezni kot o bolezni gejev in biseksualnih moških. To za heteroseksualno večino predstavlja prej zaskrbljujočo škodo kot pa zadovoljstvo ob marginaliziranju spolnih manjšin.

Slovenski mediji so v novicah večinoma povzemali poročilo *Instituta za varovanje zdravja*, ki med drugim navaja, da je letos med novo okuženimi z virusom HIV največ »moških, ki imajo spolne odnose z moškimi«. Velik del medijev je zato hitel izpostavljati, da ravno ta skupina spada med najbolj prizadete. Drugo težavo so mediji ustvarili, ko so *spolno prakso* moških, ki spolno občujejo z moškimi, preimenovali v *spolno identiteto* ter jo enačili z geji in biseksualnimi moškimi. Brezplačni tednik *Žurnal* je na primer članek naslovil »Letos je med okuženimi največ homoseksualnih moških«. TV Slovenija v svojih dnevnikih poročilih sicer ni neposredno omenjala deleža moških, okuženih preko homoseksualnih spolnih odnosov, je pa v prispevek vključila intervju z anonimnežem, ki ni vedel, »ali se je HIV-a našel od ženske ali moškega«. S tem je sicer delovala precej bolj subtilno kot komercialni mediji, a je zamegljen obraz anonimneža vendarle prispeval k vtisu, da so okuženost z virusom

HIV in homoseksualni spolni odnosi nekaj, kar je treba skriti in česar se je treba sramovati.

Moški, ki spolno občujejo z moškimi, resda že od začetka epidemije sodijo v najbolj prizadeto skupino, a je kljub temu vprašljivo, ali lahko tako visoko nesorazmerje med novo okuženimi moškimi te skupine in heteroseksualci prenesemo na realno stanje v slovenski populaciji in ga kot verodostojno dejstvo v sporočilih za javnost posebej izpostavljamo. Število ljudi, ki se testira za virus HIV, je pri nas namreč zelo nizko. Leta 2006 se je na 1000 prebivalcev testiralo le 13 ljudi. Pozabiti ne gre tudi, da moški, ki imajo spolne odnose z moškimi, številčno predstavljajo *manjšino* celotne slovenske populacije. Na vprašanje, zakaj ta skupina moških predstavlja tako visok delež *uradno odkritih* okužb, se prej poraja odgovor, da se geji in biseksualni moški testirajo v večjem številu kot pa heteroseksualci. Istočasno so prav slovenske aktivistične skupine tiste, ki queerje najdejavneje in skozi celo leto osveščajo o virusu HIV in aidsu, nudijo ažurne informacije o možnostih testiranja ter promovirajo varno spolnost.

Nekateri mediji, ki so ožigosali homoseksualne spolne odnose, so v svojih sporočilih mimogrede izpostavili, da se v Sloveniji testira malo ljudi. Toda če so že navedli to informacijo, je niso jasno izpostavili v kontekstu, v katerem bi opozorili, da visok delež novih okužb med moškimi, ki imajo spolne odnose z moškimi, ni kredibilen pokazatelj realnega stanja v Sloveniji. So torej mediji 1. december bolj kot ne izkoristili za senzacionalistično širjenje ideologije, da sta HIV in AIDS domena gejev in biseksualcev? Za komercialne medije senzacionalizem na račun družbene odgovornosti ni

presenetljiv. Na žalost prvine senzacionalizma niso več presenetljive niti za RTV Slovenijo.

Ob poročanju slovenskih medijev, ki so posebej izpostavili eno »dejstvo«, je lahko gledalec dobil vtis, da sta virus HIV in AIDS problem v glavnem moških homoseksualnih spolnih odnosov, gejev in biseksualnih moških. S tem mediji niso zgolj ponovno stereotipizirali in marginalizirali neko manjšino in spolno prakso. Hkrati so namreč heteroseksualcem posredovali sporočilo in izgovor, zakaj niti HIV niti zaščiteni spolni odnosi niso njihova skrb ali odgovornost. A kot ponavadi se bo te težave pri poročanju zaradi občutljivosti na tematiko zavedel prej queer kot pa povprečen (heteroseksualen) Slovenec, ki ga tako poročanje zadeva enako, če ne še bolj.

Suzana Tratnik

suzana.tratnik@amis.net

Zaton možatih žensk?

V septembrski Večerovi prilogi *Bonbon* smo brali članek o tem, ali je res konec obdobja možatih žensk in poženščenih moških. Na vprašanje novinarke Ksenije Koren sta odgovarjala mag. Janez Drobnič, poslanec Nove Slovenije in bivši minister za družino, in dr. Pavle Gantar, poslanec Zares. V ozadju modrovanj o pravih, naravnih spolih sta mnogokrat strah pred feminizmom in paranoično spodbijanje njegovih pridobitev. Prav v tej maniri je, denimo, Drobnič menil, da so bila osemdeseta, ko je pri nas nastalo feministično gibanje, tako rekoč železna doba – zaradi »(ne)plemenitosti

kovine«. Tako je le potrdil proslulo prepričanje, da je feministično gibanje »poskušalo s svojo filozofijo spremeniti čudovito žensko naravo v moško in nasprotno«. Da gre za navaden predsodek, dokazuje že to, da konservativni ideologi nenehno pozabljajo, koliko so zgodnje feministične iniciative naredile za pereča vprašanja nasilja nad ženskami in otroki ter neenakosti žensk in moških, s katerimi si takrat državne institucije raje niso mazale rok, vsaj ne javno. Če je poslanec Gantar menil, da se v oznaki »možata ženska« skriva šovinistična zavist, pa si je Drobnič oddahnil, ker se bojda bližamo zlati dobi vrednot, seveda takih iz krščanskega družinskega imaginarija, kajti z »menjavanjem vlog« – kar je seveda spet pritaknjeno feminizmu – dosežemo le zmedo vrednot, ki že najeda naše potomstvo. Skratka, kdor krši biološki pravila in omejitve spola, ta se po Drobniču ne bo počutil »ne dobro ne varno«. Namesto tega se je treba oprijeti zastarelih prepričanj, po katerih se družbena neenakost elegantno zamaskira z navidezno komplementarnostjo (seveda zgolj dveh spolov in prevladujoče heteroseksualnosti), ki je tako rekoč nadčasovno utemeljena v naravnem in – nacionalnem. Neki Drobniču ljubi pisec namreč modruje, naj ne pijemo »iz iste čaše«, kar naj bi bila neka metafora za različnost ženske in moške spolne vloge. Toda »pravi« napetek bi bil verjetno ta, naj ne pijemo iz drugih čaš, ampak samo iz tiste, ki nam je dovoljena, pa naj bo v njej še taka brozga. Očitno naj bi se v svojih omejitvah počutili dobro in varno že zato, ker so možnosti izbire tako ogrožajoče. Za koga le?

Maja Mojskerc

maja_mojskerc@yahoo.co.uk

Barbara Jezeršek, smučarska tekačica

»Raje pridem do cilja in sem zadnja, kot pa da odstopim!«

Barbara Jezeršek je trmasta, vztrajna in odločna pri doseganju svojih ciljev. Čeprav je polna smeha – in ljudi okrog sebe ponavadi spravlja v dobro voljo – je tudi brez dlake na jeziku in rada pove tisto, kar misli. »Včasih sem preveč eksplozivna,« se zasmеji. Ampak vse to ji pomaga pri športu. Jezo in slabo voljo namreč sprošča na treningih, ne na ljudeh.

Enaindvajsetletna Kranjčanka je profesionalna športnica, članica slovenske smučarsko-tekaške reprezentance A. Čeprav se s tekom na smučeh ukvarja že skoraj 10 let, je šele na začetku kariere, saj v tem športu veljajo leta izkušenj in treningov. Kljub temu pa beleži že nekaj odmevnih rezultatov. Sedem let zapored je bila zmagovalka tekme na rolkah v Trziču (2000–06), bila je slovenska državna prvakinja v mladinski kategoriji, v sezoni 2003/04 je zmagala v skupnem seštevku pokala *Interkontinental* pri mladinkah, v lanski sezoni je prvič nastopila na svetovnem prvenstvu v kategoriji do 23 let in zasedla 11. in 24. mesto. Nastopila je tudi na *Tour de Ski*, kjer je osvojila 48. mesto. Njen naslednji cilj je nastop na zimskih olimpijskih igrah leta 2010 v Vancouveru v Kanadi ...

Ampak eden od njenih največjih dosežkov je vendarle tisti, ki se ne meri z zlatom, srebrom ali bronom. Barbara Jezeršek je namreč prva slovenska smučarska tekačica, ki svoje istospolne usmerjenosti ne skriva. Ostala je zvesta sama sebi. »Pred tremi leti sem spoznala, da sem drugačna in da moje življenje ne bo več tako, kot je bilo. Še vedno pa sem ista oseba kot prej ... in na to sem ponosna. Če me kdo vpraša, mu lepo odkrito povem.«

Doma so ji predlagali, naj o svoji zasebnosti raje molči. Bali so se, kaj bodo rekli drugi. »Vem, da niso mislili nič slabega. Hoteli so me le braniti pred budobnimi jeziki. Niso želeli, da bi bila prizadeta zaradi drugih, a osebnost ne oziram na druge ljudi. Sem, kar sem bila prej in vedno bom. Če imajo drugi probleme z mojim načinom življenja, je to v bistvu njihov problem.«

Vera v sebe

Profesionalni šport pogosto pomeni malo ali nič prostega časa. Ampak zdi se, da Barbaro to niti malo ne moti. Rezultati so tisti, ki jo spodbujajo, napake pa tiste, ki podžigajo voljo biti še boljši. In na koncu zmagati. »Na vsaki tekmi zaidem v krizo. Ampak ko mi je najbolj težko, poskušam odmisli bolečino in iti naprej. Napore obvladam z zahtevnimi fizičnimi in psihičnimi treningi. Še vedno se včasih vprašam, ali mi je res tega treba, pomislim, da nima smisla ... Ampak

takrat razum vedno prevlada in zato nadaljujem s tekno. To je eden od najtežjih trenutkov na tekmi. Takrat, ko si že čisto brez moči in veš, da ne smeš odstopiti, takrat moraš biti psihično močan, stisniti iz sebe še zadnje atome moči in prečkat ciljno črto ... pa naj bo še tako težko (smeh).« Prizna, da je že večkrat pomislila, da bi na kakšni težki tekmi kar odnehala, a meni, da je odstop nekaj najslabšega. »Raje pridem do cilja in sem zadnja, kot pa da odstopim! Vedno sem imela in bom imela vzpona in padca in zaradi tega nisem obupala. Enostavno verjamem vase in vem, da s trdim delom lahko naredim veliko. Mislim, da mi je bilo usojeno, da sem se odločila za ta šport, ali pa sem bila v pravem času na pravem mestu, kdo ve ... Trenerji mi vedno pravijo, da sem rojena za ta šport in da je v meni talent, samo glavo je treba postaviti na pravo mesto in trenirati kot se spodobi, pa bom dosegla vrhunske rezultate. A pot do vrhunske športnice je dolga in je mogoča le s trdim delom.«

Trenerji in sotekmovalk

»Trenerjem se nisem razkrila, sčasoma so ugotovili sami (smeh). Me pa spodbujajo in vesela sem, da je tako«. Tudi odzivi sotekmovalk, pred katerimi je razkrita, so bili pozitivni, čeprav včasih še vedno čuti nekaj nelagodja. Ampak dejstvo, da je lezbijka, je pri športu ni nikoli oviralo. Tudi sama pozna veliko profesionalnih športnikov in športnic, ki so geji in lezbijke, a so se odločili, da

bodo svoje zasebno življenje obdržali zase. »To so vrhunski športniki, ki jih mediji poznajo in ne želijo, da bi drugi vedeli kaj o tem. Po eni strani jih razumem ... Ampak jaz sem se odločila, da biti lezbijka ni narobe in me res ne zanimajo drugi in tisto, kar si mislijo o meni. Pomembno je, da sem osebno srečna in da me moja družina in prijatelji podpirajo na vsakem koraku. Mislim pa, da se vsi bojimo prve reakcije družbe na javno razkritje. Ampak s tem damo ostalim spodbudo, da naredijo enako. Seveda pa obstaja tveganje. Nekateri to sprejmejo, drugi pač ne. Mislim, da se istospolno usmerjeni športniki neradi javno razkrijejo, ker se bojijo da bo javnost posegla po njihovem zasebnem življenju.«

Življenje je šport

Barbara že dve leti tekmuje na najvišji, profesionalni ravni, kar je dodobra spremenilo njeno življenje. »Večino leta preživim na pripravah z ekipo, zato včasih trpi moje zasebno življenje. Kot vsak profesionalni športnik, moram ves čas posvetiti treningom in temu, da bom na tekmah kar se da najbolje pripravljena. K temu sodi še veliko odrekovanja, vedno manj je časa za prijatelje, malo časa je tudi za daljše počitnice. Ko se začne tekmovalno obdobje, ni več časa za ponočevanje in zabave, takrat je moj cilj dobro trenirati in doseči čim boljše rezultate.« Ob koncu sezone si seveda lahko privoščijo krajši odklop od športa, ko na vrsto pridejo prijatelji, zabave in – kot v smehu doda – morda nova ljubezen, a vse to je prekrito pod velikim označevalcem: šport. »Trenutno mi šport pomeni vse in se res ne vidim drugje. Ne morem si predstavljati življenja brez nje. Po tolikih letih mi je dodobra zlezel pod kožo in je postal del mojega vsakdana. Po vsaki zmagi me želja po novih žene naprej.«

Gea Češnovar
geisha@email.si

Drag_oceni

Ljubljanski klub K4 je oder svoje rdeče dvorane konec oktobra odprl za predstave domačih kraljev in kraljic preobleke v tekmovanju *Slovenija's Next Best Drag*. Drag kingi in drag queenice so nas in nas še bodo zabavali enkrat na mesec čez vso sezono roza nedelj. Zmagovalec bo tisti, ki se bo v imitaciji najbolj približal izbranemu glasbenemu izvajalcu, tako po nastopu kot po izgledu, ki bo znal navdušiti s kančkom individualnosti, se znal prikupiti zahtevni publiku in do konca ostal zanimivejši od sotekmovalcev. Nagrada je 1000 € in prestižni naslov *Slovenija's Next Best Drag*, lenta in tiara pa bosta prav gotovo bolj pristajali queenici kot kingu.

Tričlanska žirija je za vsako tekmovanje sestavljena drugače, vedno pa ji predseduje znana osebnost iz slovenske estrade. Izmed šestih nastopajočih, dveh kraljev in štirih kraljic, žirija izbere dva najslabša, ki se še enkrat pomerita med seboj, končni glas pri tem, kdo izpade, pa ima občinstvo.

Na letošnjem tekmovanju se je kar nekaj nastopajočih prvič preizkusilo v preobleki na velikem odru. Pri pripravah je kandidatoma in kandidatkam pomagala z nasveti voditeljica, izkušena Salome. Ta tekmovanje vodi s svojo neposrednostjo, ki včasih vzame sapo, z žgečkljivimi šalami pa poskrbi za vsesplošen smeh in razigrano vzdušje. Tekmovalcem je bil v pomoč tudi organizator Sebastian Vovk, ki mu vloga queenice ni nepoznana, še posebej pa je bil dobrodošel tečaj umetnika ličenja Empera3zz, ki je prav za to prilo-

žnost pokazal trike in posebnosti drag ličenja.

V prvi sezoni *Slovenija's Next Best Drag* tekmujejo Afrodit, Fedora, Goran, Jazon, Prasica in Sanela. Pomerili so se trikrat: prvič 28. oktobra, drugič 18. novembra in tretjič v božični izdaji tekmovanja 23. decembra. Prvo tekmovanje je bilo zgolj predstavitveno, zato takrat nihče ni izpadel. Prav tako se nismo od nikogar poslovili v božičnem duhu na zadnjem tekmovanju. Pravo izločanje smo torej doživeli le enkrat – v drugem delu *Slovenija's Next Best Drag*. Takrat sta se v finalu pomerila Jazon in Sanela. Občinstvo si je želelo v nadaljevanje popeljati Jazona, a je ta radodarno prepustil to nalogo Saneli.

Afrodita se je prvič predstavila s pesmijo *Molitva* Marije Šerifovič. Kontrastna imitacija, bolj podobna kakšni pin-up girl kot pa Mariji, je delovala precej groteskno. Naslednjič si je kot Severina z *Mojo štiklo* priborila nastop na zabavi za Salomejin rojstni dan in zmago večera. Na božičnem showu je nastopala z razgibano koreografijo skupaj s soplesalci, ki so zasuli oder z umetnim snegom, na pesem Mariah Carey *All I Want For Christmas Is You*.

Fedora si je svoje ime izbrala po istoimenskem filmu iz leta 1978 o ugasli filmski divi. Z nastopi želi »prispevati stopničko više k boljšemu razumevanju oziroma toleriranju drugačnih oseb«. Na prvem nastopu je zaplesala v imitaciji Christine Aguilere na pesem *Ain't No Other Man* pomanjkljivo oblečena kot tudi pevka sama. Vloga Madonne na drugem nastopu ji je očitno bolj pristajala. Ro-

Goran in Alenka Gotar

žnat dres, izdelan po meri, in dinamična koreografija polna obratov, skokov – vse to na visokih petah! V božični različici smo se popeljali v najstniški svet Britney Spears z njeno *My only wish*, ko je tudi Fedora skočila v naročje svoji ljubezni in podarila praznični poljub.

Goran je že stari znanec nastopanja v preobleki. Na prvem nastopu je očaral vse po vrsti z oživitvijo spomina na nedavno preminulega pevca Tošēja Proeskega s pesmijo *Čija si*. Predsednica žirije Alenka Gotar je celo zajokala. Pozneje je tudi nastopil skupaj z Alenko, ko je predstavila novo pesem, vendar je bil pri tem nekoliko neroden, a kot Toše je bil zmagovalec večera. Naslednjič smo ga prvič videli v mini krilu in visokih petah. Oponašal je Freddyja Mercuryja v pesmi *I Want to Break Free*. Za božično izvedbo nam je zaplesal v božičkovi opravi, eni od fenic pa je podaril film o svoji poti drag kinga.

Jazon se je prvič preizkusil kot drag king v vlogi Dina Merlina z manj znano pesmijo *Sredinom*. Publike prvič žal ni prepričal, se ji je pa močnejše prikupil na drugem showu z izvorno različico Lepega Dase. S tem nastopom se je tudi poslovil od tekmovanja, saj odhaja na študij v tujino.

Prasica je bila izmed queenic najboljša plesalka. Vse karte je dala na mizo že premierno kot Beyonce z miksom več hitov. Naslednjič smo ponovno videli zelo dobro plesno predstavo na glasbo skupine Pussycat Dolls. Iz neznanih razlogov se je nadaljevanju tek-

Manca Špik

movanja odpovedala že pred božično različico.

Sanela je najzabavnejša med nastopajočimi, saj svoje nastopanje jemlje najmanj resno. Izgleda najbolj maskulativno, tudi ženske miline ravno ne premore, z izborom glasbe pa vedno priključuje balkanski melos. Za božični nastop je snela pete in krilce ter očarala v moški podobi z Janom Plestenjakom v pesmi *Barka iz perja*.

Po treh izborih se za nagrado še vedno potegujejo Afrodit, Fedora, Goran in Sanela. Na zabaven način se skupaj s Salome vsi po vrsti trudijo pokazati širši javnosti, da z drugačnostjo ni nič narobe. Rušijo stereotipe o spolnih vlogah oblačenja ter soustvarjajo drag kulturo pri nas. Zato so dragoceni. Ocenite jih tudi vi. Naslednja tekmovanja *Slovenija's Next Best Drag* bodo 27. januarja, 17. februarja in 16. marca 2008.

[Slovenija's Next Best Drag so omogočili generalni sponzor Durex, cvetličarna Emporia in Restavracija Arboretum. Prireditev podpirata DIH in LEGEBITRA.]

Silvestrski poljub za gramofoni v K4.

Sanela

Salome

Foto: Nada Žgank / Memento in Dixie Prixie

Afrodita

Goran

Jazon

Fedora

Prasica

Suzana Tratnik

suzana.tratnik@amis.net

Etikete so nujno zlo

Mary Dorcey, *Hrup iz lope*, Škuc-Lambda, 2007.

Irka Mary Dorcey je poleg pisateljevanja tudi veliko potovala, kar petnajst let pa je skupaj s partnerko vodila restavracijo v mali pijanski irski vasici »with a fishing problem«. In pisala kratke zgodbe v prepričanju, da so preveč radikalne, da bi ugledale luč sveta. Na rodnem Irskem resda niso mogli pogoltniti zgodb iz vsakdanjega življenja matere, ki doživlja nasilje, ženske, ki ljubi ženske, moža, ki ga je žena zapustila zaradi ženske, deklice, ki se izogiba očetovega umiranja, ali starke, ki v zavetišču blodi svoje lastno življenje. Po izidu knjige v Angliji je bila doma obtožena skoraj izdaje, še nekatere lezbijke so bile jezne nanjo, ker niso bile več skrite družbenim očem. Lepega dne pa so jo poklicali po telefonu in vprašali, ali bi bila pripravljena sprejeti prestižno Rooney Prize. A ledu ni prebila le z radikalnostjo zgodb, ampak zaradi podoživetega opisovanja odnosov med junaki/njami in njihovim okoljem, kar dokazujejo tudi njene poznejše zbirke pesmi in večkrat razprodan roman *Biografija želje*.

Ob izidu svojega prvenca v slovenščini je obiskala Ljubljano. Po literarnem večeru v Galeriji Škuc smo ji postavili nekaj vprašanj.

Ocena

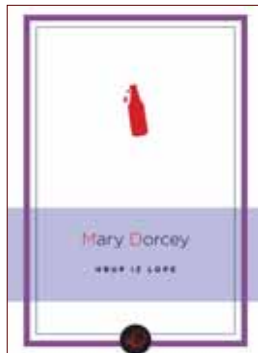
Foto: Suzana Tratnik

Pogovor z Mary Dorcey

Znani ste kot feministka, lezbična aktivistka ter kot pisateljica in pesnica. S kakšnimi dilemami ste se soočali zaradi vseh teh vlog?

Menim, da bi ne glede na svoje družbene izkušnje postala pisateljica. Že v otroštvu sem zelo rada brala knjige. Toda sčasoma sem vse bolj spoznavala, da so ženske zatirane, ne le na Irskem, ampak globalno. Ko sem v mladosti potovala po Indiji, Koreji in Alžiriji, so me pretresle podobnosti podrejenega položaja žensk. To pa so nam prikrivali z lažmi, češ da smo zaščitene in da z nami ravna lepo, ker smo fizično šibkejšje. Toda v Indiji sem videla ženske, ki so na gradbiščih po lestvi nosile cement, moški pa so sedeli in kadili. Na Japonskem so samo ženske delale na poljih. Tako imenovani šibkejši spol pogosto opravlja najtežja fizična dela. Bila sem odločena storiti nekaj, da se izpostavi ta družbena hinavščina. Ko sem se vrnila na Irsko, sem se začela ukvarjati s feministično politiko. Bili so zelo viharni in težki časi, a tudi strastni, še posebej za ženske, ki smo bile tudi lezbijke. Tistih dni se bom spominjala vse življenje. Šele zdaj vem, kakšno srečo sem imela, ker sem spoznala zares izjemni partnerki, ki sta še vedno moji najboljši prijateljici. Ko sem odraščala, sem bila biseksualna, imela sem dobre odnose z moškimi. Toda moški me nikoli niso vznemirjali in spodbujali

tako, kot so me ženske na vseh ravneh. Ob ženskah sem lahko zares vse to, kar sem, čeprav so odnosi z njimi zahtevnejši.

Ste imeli težave z objavo vaše prve zbirke kratkih zgodb *Hrup iz lope*?

Seveda. Svojih pesmi in zgodb v sedemdesetih in osemdesetih na Irskem nisem mogla objaviti. Še zdaj težko najdem založnika. Vsi, ki počnemo kaj neobičajnega ali kontroverznega, se moramo zateči k stari sovražnici, a tudi prijateljici Angliji. (Smeh.) V tistih časih velike brezposelnosti na Irskem je večina nas šla delat v Anglijo. Zato je bilo dokaj samoumevno, da sem svoje prvo delo objavila pri angleški ženski založbi Onlywomen Press. Takrat so tri ženske založbe zelo podpirale pisateljice in tudi ponovno izdajale dela žensk iz 19. stoletja. V Londonu sem v neki knjigarni prvič videla množico knjig, ki so jih napisale samo ženske. Kar vrtelo se mi je od spoznanja, koliko avtoric je bilo pokopanih. Čeprav sem bila sama radikalna, sem dolgo časa napačno verjela, da če je knjiga dobra, potem jo bomo že vsi poznali, ne glede na spol avtorja. Postopoma so jih prevzele tudi mainstream založbe in ljudje že pozabljajo, da so bile te avtorice tudi celih petdeset let prezrte.

Če bi se morali opisati, katere oznake bi uporabili? Irska, lezbična pisateljica, avtorica ženske pisave? Ali je včasih pomembno uporabiti katero od teh oznak?

Nekdo je rekel, da je edina oznaka, ki si jo pisatelj ali pisateljica želita slišati zraven svojega imena, dober ali dobra. To zagotovo podpiram, kajti vse oznake nas omejujejo. Etikete so nujno zlo. Rada bi videla, da bi se znebili vseh etiket ali pa da jih uporabljali za vse. Rada bi slišala, da bi znanega irskega pesnika in dobitnika Nobelove nagrade Seamusa Heaneyja opisali kot belega, katoliškega, srednjerazrednega pisatelja, moškega srednjih let. Kajti to je njegova družbena identiteta. Če bi njega opisovali tako, potem tudi mene ne bi motil opis lezbične, irske, feministične ... avtorice. Toda v resnici so opisani le ljudje, ki so tako ali drugače na obrobju oziroma alternativni. Ti morajo nositi etikete. Za vse druge pa se predpostavlja, da so univerzalni. Sama zares globoko in temeljito spodbijam takšno pojmovanje, saj določeni zvrsti pisanja pripenja tudi snobizem. Saj veste, beseda »avtor« izhaja iz avtoritete: kdor piše, ima avtoriteto. Veliki pisatelj naj bi bil nad vsemi okviri, nad samim bojem, objektivni in nevtralen. Še vedno verjamemo, da veliki pisatelj nima svojega prepričanja niti političnega stališča, in zato ljudje, ki v svojem pisanju izražajo svoje stališče in politične ideje ter pišejo z družbenega obrobja, veljajo za manjše pisatelje in pisateljice. To spodbijam s tem, da ima vsak svojo ideologijo, pa če se tega zaveda ali ne. Če je ta ideologija dominantna, je skrita, zato se ljudje ne zavedajo, da zastopajo, denimo, meščansko, kapitalistično ali belo ideologijo. Nemogoče je biti človek, ne da bi imel družbeno ali politično perspektivo. A če je ta vsesplošno razširjena in sprejeta, se je mnogi ne zavedajo in predpostavljajo, da je kratko malo normalna.

Irena Samide

Erica Fischer: Vedno na strani Aimée

Erica Fischer, *Aimée & Jaguar*,
Škuc-Lambda, 2007.

»1. januarja bo dvajset let, odkar sem se preselila v Nemčijo,« zamišljeno pove, tik preden se odpravi skozi carinsko kontrolo na Brniku. »In to je hkrati moj rojstni dan. Petinšestdeseti,« hudomušna doda Erica Fischer. Enajst avtorskih knjig, nešteto člankov, radijskih oddaj in govorov, veliko prevodov (marsikaj od tega skrbno dokumentirano na njeni spletni strani www.ericafischer.de) in predvsem veliko tistega, povedanega med vrsticami: dovolj materiala, da bi lahko z njim zapolnil kar nekaj običajnih življenj ...

Dve desetletji, ki jih je preživela v Nemčiji, od tega dobršen del v Berlinu, sta ji omogočila, da je lahko zavzela zdravo distanco do še vedno provincialne Avstrije, kjer se nikoli ne moreš zvaliti iz predalčka, v katerega so te nekoč vtaknili. »Gospa Fischer, pa vi resno mislite, da ste zmožni resocializacije?« jo je čisto resno vprašal urednik avstrijskega nacionalnega radia, kamor se je pred leti prijavila na razpis za delovno mesto. »Dejansko je imel prav,« pripoveduje danes, »veliko vprašanje je, ali bi lahko v tistem ozkem, zateglem avstrijskem prostoru še dala kaj iz sebe. Potem ko je zaradi političnih igravic propadla moja kandidatura na listi Zelenih za državnoborske volitve, sem vedela, da moram ven. Potrebovala sem širino, odprtost. Dejstvo, da me ni v Nemčiji nihče poznal, da te tam ne presojajo na podlagi preteklega dela, ampak po tem, kar dejansko narediš, napišeš, je bilo zame pravo olajšanje. Tu me ne etiketirajo kot aktivistko, tu sem pisateljica,« se še nasmehe.

Feministka

Seveda, v Avstriji je zgodba drugačna. V sedemdesetih letih je bila ena od pionirk novega feminističnega vala, soustanoviteljica avstrijskega Novega ženskega gibanja in feminističnega časopisa *AUF – eine Frauenzeitschrift*, ena od iniciatorok kulturne dunajske knjigarne *Frauenzimmer* (Ženska soba), ki je prav v letu 2007 ob svoji tridesetletnici uprizorila veliko rojstnodnevno zabavo. Dejstvo, da je bila knjigarna – po Ericinih besedah – v nasprotju s svojima precej »bolj radikalnima berlinskima sestrama« od vsega začetka »tolerantna, kompetentna, ustrezljiva in nikoli izključujoča«, jo je vsa ta leta ohranjalo pri življenju. Pa vendarle je tudi ona že kmalu po evforičnih ovacijah ob tridesetletnici morala zapreti svoja vrata. Finančni izračun se ni in ni izšel. »Dokler bodo obstajale kavarne in knjigarna *Frauenzimmer*, bom imela na Dunaju svoj kovček,« je v rojstnodnevni čestitki zapisala Erica Fischer. Še dobro, da so ostale kavarne.

Slovanofilka

In kovčke ima Erica Fischer marsikje. Ne le na Dunaju, temveč tudi v Zenici, kjer je preživela dneve in tedne v multietničnem centru Medica, kamor so se med vojno v bivši Jugoslaviji zatekale ženske z ekstremno travmatičnimi izkušnjami. In v Dalmaciji, od koder je nenazadnje doma Ivica, prva najstniška ljubezen, ki ji je na Dunaj pošiljal Heineje pesmi in posušene rože, in kjer

danes živi kar nekaj tistih pravih prijateljic. Pa v Istri – knjiga o italijanskih komunistih, ki so se po vojni načrtno preselili v jugoslovansko Istro, je le eden njenih načrtovanih projektov. Tudi če je v St. Albansu v Angliji, kamor so leta 1938 z Dunaja emigrirali njeni starši, ne čaka ravno kovček, pa jo nanj vežejo spomini na rano otroštvo – in britansko državljanstvo, ki ga od nekdanj vestno navaja poleg avstrijskega. Zadnje čase pa pušča svojo prtljago predvsem v Krakavu. Lastne korenine – mama je bila Judinja poljskega rodu – jo vedno bolj vlečejo k sebi. Intenzivno se uči poljščine – in je kar malo razočarana, ko jo natakara v ljubljanskem Petit Caféju ob njenem poskusu komunikacije v poljščini le nerazumevajoče pogleduje. Veliko let je potrebovala, da je lahko napisala *Nebeško cesto*, zgodbo svoje družine (Himmelstraße; Rowohlt, 2007), in usoda Judinje Felice Schragenheim, ki jo je za vedno ujela v uspešnici *Aimée & Jaguar*, je bila v sestavljanju mozaika lastne identitete gotovo pomemben kos.

Pisateljica

Ljubezenska zgodba med 29-letno Lilly Wust, povsem povprečno ženo nemškega vojaka in materjo štirih otrok, ter 21-letno privlačno, radoživo, črnolaso Judinjo Felice, je že sama po sebi snov, ki mami in omamlja. Če k temu dodamo še Berlin leta 1943 ter okoli romantične lez-

bične ljubezni ovijemo historično ozadje t. i. judovskega vprašanja ter stalno preteče življenjske nevarnosti, je zmagovita formula za uspešen roman, ki je prav v teh dneh doživel že dvajseto prevodno izdajo, že skorajda tu. Kar »manjka«, je happy end. Ki pa ga ni in ga ne more biti. Ker knjiga temelji na zgodovinsko preverljivih dejstvih, pismih, pesmih, dnevniških zapiskih in pričevanjih, iz česar nastane večglasna, avtentična pripoved, ki prepričljivo zarisuje podobo nekega časa: skrajno intimno in skrajno eksemplarno hkrati. »Počaščena sem, da ste tu v Sloveniji knjigo označili za roman,« pravi Erica, »pri nas so jo uvrstili bolj med zgodovinske dokumente.« Seveda je roman, kaj pa drugega. Že dejstvo, da so se ji po izidu oglasili preživeli in preživele, ki so oporekali njenemu tolmačenju zgodbe, govori zase. Pa seveda dialogi, komentariji, razlage, fiktionalni opisi, ljubezenske scene – film, ki se je odvil v njeni glavi, je gotovo le ena od možnih, pa čeprav zelo verjetnih in prepričljivih interpretacij. Da je ob tem njeno srce bilo bolj za Felice, niti ne skriva. In da lahko pri Lilly – kljub njenemu navideznemu povečevanju judovstva – zlahka opaziš prikriti antisemitizem, tudi ne. Erica Fischer tudi pri iskanju tanke linije med poezijo in resničnostjo ni mogla iz svoje angažirane kože. Tudi zato je za literarni večer v galeriji Škuc sprva izbrala le odlomke, ki kritično osvetljujejo Lilly Wust in njeno zatajevano nacistično obarvanost. »Kaj pa njuna prva ljubezenska noč?« jo podrezam, »zame je to ena najlepših ljubezenskih scen sploh.« »Misliš?« me nejeverno pogleda izpod čela. »Še nikoli je nisem brala v javnosti.«

Tokrat je bilo prvič. Dolgo ploskanje je povedalo vse.

Plesal je v mojih ustih

- Hervé Guibert, *Nor na Vincenta*. Prevedel Brane Mozetič. Škuc-Lambda, 2007.
- *Nor na Vincenta*, bralni performans. Produkcija Mini teater, koprodukcija Slovensko mladinsko gledališče; 9. november 2007.

Roman *Nor na Vincenta* (1989) je drugi v slovenščino prevedeni roman izjemnega Hervéja Guiberta; *Prijatelju, ki mi ni rešil življenja* (1990) je pri Lambdi izšel že 1994. *Prijatelju* je kronika aidsa in obenem sodobna družabna kronika (kjer, na primer, nastopajo G. Lollobrigida, M. Foucault, I. Adjani, P. Chéreau), *Vincent* pa pove, kako se je pripovedovalec (verjetno avtor sam) okužil. Mladenič življenjskega sloga kot je Vincentov, je v osemdesetih letih živel v veliki nevarnosti, da se okuži. In tako je podlegel, z njim pa tudi pripovedovalec. A to ni sploh vsa zgodba, saj je to izvrsten roman o poželenju in strasti, o uničujočih igrarh približevanja in poniževanja, o zmerjanju in ljubkovanju, o obsipavanju z ljubeznijo in psovkami. O obsedenosti z Vincentom torej, ki prežema pripovedovalca. V življenju mnogokrat vlada zmeda, pisanje pa je priložnost za smisel oziroma vsaj njegovo iskanje. Pripovedovalec se po koncu zveze z Vincentom s tem namenom prebija skozi svoje dnevnike iz šestih let, ko je bil Vincent glavni vpis, in poskuša ugotoviti, »kaj je bilo to«. »Pisati o njem je potešitev.« In seveda prej ali slej pridemo do pripovedovalčeve ugotovitve, da je »ta blazna želja po tičih ... prav tako abstraktna in bistvena kot želja po knjigi, po sliki«. Kratki fragmenti, ki sestavljajo roman, so vsak zase čudovito odkritje, krasen za/rez v poželenje. A ne brez humorja – kaj boš, na primer, odvrnil, ko te njegova mama po

telefonu vpraša, zakaj ga kličeš? »Rad bi ji odgovoril: v zvezi z njegovim tičem, gospa, kakor hitro je mogoče, bi ga moral fafati.« Konec je ponavadi skrit v začetku in tako tudi Hervé v zadnjem delu knjige kronologijo pripovedi obrne: od Vincentovega konca (1987) – »V noči s 25. na 26. november je Vincent padel s tretjega nadstropja, ko je kopalni plašč imel za padalo« – gre proti začetku njune zveze (1982), ko mu Vincent reče: »Odločil sem se, da ne bom več ljubil moških, toda ti si mi bil všeč.« Jasno, konec je bil že na začetku. Oziroma že na začetku je bilo vsega konec. Roman *Nor na Vincenta* sta v produkciji Mini teatra in koprodukciji Slovenskega mladinskega gledališča 9. novembra 2007 kot enkratnega gledališke dogodek, pravzaprav na oder postavljeno branje besedila, uprizorila francoski igralec Philippe Calvario, ki je performans tudi režiral, in Ivan Peternelj. Iz tega sledi, da je bil del besedila prebran v francoščini, del pa v slovenščini. Igralca si nista razdelila vlog Hervéja in Vincenta v smislu dramskega dialoga, kjer bi en igralec govoril eno vlogo, drugi pa drugo, ampak sta se v branju Hervéjeve pripovedi izmenjevala. Kljub temu da je šlo za ugledališčno branje, je bil dogodek zanimiv, postavitve pa privlačna in seksi. Med odmorom pred pogovorom z ustvarjalci predstave pa smo imeli tudi redko (in napol namerno) priložnost slišati strokovno kritiko vodje scenskih delavcev: »Meni grejo te pedrske stvari na kozlanje, pa naj bo lepota takšna in takšna.« Škoda, da se je *Nor na Vincenta* v gledališču zgodil le enkrat. Zato pa je knjiga na voljo do konca naših dni.

Ocena *********

Andrej Zavrl

Poezija vsakdanjega življenja

Nataša Velikonja, *Poljub ogledala*, Škuc-Vizibilija, 2007.

Na ogledalo je v človeški zavesti nalepljenih mnogo simbolov, tako na področju spoznavnega kot imaginarnega. Med drugim je ogledalo lunarni in ženski simbol, ki jemlje svetlobo soncu. Je emblem kraljice. In kot *speculum* (ogledalo) je koren besede *špekulirati*, kar je sprva pomenilo opazovati gibanje zvezd z zrcalom. *Poljub ogledala* pa je seveda tudi narcisoidni poljub, česar kritiki niso spregledali niti v najkrajših predstavah zbirke. Kako daleč je torej od vsakdanje toalete do kraljice, ki špekulira s svetlobo?

Pesnica v zbirki govori o zasebnem in javnem vsakdanjem življenju mlade lezbijke v Ljubljani. Prva pesem, *Mašina*, umesti pesniško osebo, »štiridesetletnico v usnjeni jakni«, v sedanjost časa in prostora in ta takoj razpre dežnik spominov v mestnem parku, urejenem na nekdanjem pokopališču v Novi Gorici. Ko kadi pod dežnikom, se spominja šolskih plesov, veselic, žurov, pohajanja, zakajanja, prijateljstev, knjig, glasbe, debat, čustev, se spominja *alenke marjetke neve nataše patricije* ... Sedanjost je naseljena z dobrimi in lepimi ljudmi, ki jim ni prav nič podobna, preteklost pa spominja na kitov želodec, ki »si ga predstavlja kot ogromen/kisikov balon. V resnici pa takoj/umreš«.

Naj bo preteklik ali sedanjik, verzi nizajo pripetljaje vsakdanjega življenja, nobena tema se ne osamosvoji v veliko in usodno, kot je to tudi v življenju, ničesar velikega in pretresljivega (pa če je še tako hudo ali

lepo). V zbirki beremo o najpomembnejših temah človeškega življenja: o ljubezni in hrepenenju: »danes je štiriinštirideseti dan, /odkar nisem videla tanje. štejem/in štejem. ves čas razmišljam, /kako lepo bo z njo po tolikem/času v postelji. ona se bo najprej/želela dolgo pogovarjati v kuhinji/...« V resnici je pesniška oseba v *Poljubu ogledala* veliko sama, samotna, razmišlja, piše, se spominja, gre v kino, se napije, poslušča glasbo, drka, spi »dve kavi/zažored in pol litra soka, odnesla/dol smeti, se skopala in sedaj sedim/« ... Nekako na polovici zbirke se sporočilnost še zgosti, vsak verz je svoja zgodba. Pesniška oseba se reflektira zasebno in javno. *Rdeča pika na mojem čelu* eksplicira, da je vržena iz javnih prostorov, v izgnanstvu zasebnosti pa piše kratke in neplačane stavke in se ji dozdeva, da je opazovana skozi ostrostrelčev teleskop. *Tatovi teles* odločno poddržijo ogledalo današnji stvarnosti hlapcev, ki so vedno na voljo gospodarju. Kljub odsotnosti zblojene morilke ali morilca so stanovjanjske soseske več kot čudne: »narod (...) kosi travo, tolče po zidovih, /žaga drva, stepa preproge, vrta/luknje ...« Pesmi izpovedujejo lezbično ljubezen, lezbično željo, govorijo o lezbični sceni, o Monoklu, o lezbičnem klubu, v pesmi *Zakaj pa niste fukale z mano* pa o vseobsežnejšem trdem lezbičnem jedru, »kjer je vse manj/spominov na to, kako je, če ne/moreš sam interpretirati lastnih/potez«. Poglejte se v *Ogledalo*, naselite se vanj – izjemna izkušnja! (Našle boste tudi odgovor na gornje vprašanje.)

Ocena *********

Zala Hriberšek

Tuja narava

Rieko Matsuura, *Natural Woman*, ŠKUC-Lambda, 2007.

Kratki roman *Natural Woman* japonske pisateljice Rieko Matsuura je izšel leta 1987, pred tem je objavila že več del. Junakinja romana, ki je v prevodu Iztoka Ilca izšel pri Lambdi, je mlada risarka stripov Yōko. Dekle, osvobojeno tradicije in predsodkov okolja, v odnosih z ljubimkami zavzema podrejen položaj. Tri njene usodne ljubezni, Hanoyo, Yukiko in Yuriko, imajo izrazito gospodovalne težnje, ki se mnogokrat izražajo s sadističnimi spolnimi igrami. Sadomazohizem je nedvomno vpjjoča zanimivost tega dela, vendar ostaja do kraja neumeščen in bralki oziroma bralcu ne ponuja oprijemljivih razlogov. Tri *hardcore* ljubimke so si pravzaprav medsebojno zelo podobne, junakinja pa se iz odnosov vsakič izvije kot nerazumljena, a tudi nerazumna žrtev. Težko je namreč dojeti, kaj so ji sploh pomenili odtujeni partnerski odnosi brez čustvenih razsežnosti in brez izrazite želje po sado-mazo spolnosti. Zato besedilo prežemata tujost, pa tudi strukturna razpršenost, zaradi katerih si ga je težko udomačiti z branjem. Dekleta so po eni strani prevejana in polna strupenih zamisli, po drugi pa spominjajo na neizkušene šolarke, ki se malce sramežljivo podajajo v odnose in se kljub strasti nenehno ukvarjajo s tem, katerih telesnih delov ne dajejo na razpolago. Junakinja se ob srečanju s prvo ljubico Hanoyo počuti kot »naravna ženska« – to je tudi najprepričljivejše napisani del romana – sicer pa drugi prizori bolj spominjajo na erotične stripe, v nekaj potezah prenesene v pisno obliko.

Ocena

Suzana Tratnik

Radikali reagirajo z okolico. Radikalke prav tako.

Xenia Jus, *Svobodna radikalka*, Zavod CCC, 2007.

Vsestranska ustvarjalca Xenia Jus, skladateljica, pevka, slikarka, igralka in še kaj je dobro desetletje po izidu svojega prvega albuma *Debut* v okviru Zavoda CCC izdala zbirko besedil pesmi z vseh petih ploščkov (poleg prvencu še *Xenia Total*, *L'Humanite Nouvelle*, *Karta do sonca* in *Black Safari*), ki se jim je pridružilo še sedemnajst dodatnih besedil. Sama pravi, da je *Svobodna radikalka* »lep presek tega, kar se je z bitjem Jus dogajalo v vseh teh dekadah«. Mi pa dodajamo, da je knjižica poleg tega tudi zanimiv pregled dogajanja zadnjih let iz sicer izrazito osebne perspektive, ki pa jo vsi, ki v tem času nismo od sveta odrezani ždeli v kakšnem podzemnem bunkerju, zlahka delimo z avtorico. Redki slovenski glasbeniki dočakajo izid svojih besedil v obliki pesniške zbirke, še redkeje pa ta tranzicija res polno zaživi. V primeru Xenie Jus gre za odličan pregled neposrednih, samosvojih, družbenokritičnih besedil raznovrstnih žanrov in oblik, ki se stopnjujejo od jeznih mladostniških komadov z značilno punkovsko neobremenjenostjo s formo do prefinjenih (samo)ironičnih zbadljivk s kasnejših albumov, ki se spogledujejo z rockom, ljudskimi napevi in celo s kabaretom. Rdeča nit med temi na videz morda povsem nepovezanimi delci Xenijinega vesolja je močna sporočilnost besedil in odločnost, ki veje tudi iz tistih najnežnejših. Zbirko je mogoče brati povsem brez znanja o glasbi, ki naj bi besedila spremljala, saj jo pesmi pogosto nosijo kar s seboj. Le prisluhniti je treba znati.

Ocena

Anamarija Šporčič

Za crknt!

13. mednarodni festival sodobnih umetnosti Mesto žensk, 3.-13. oktober 2007.

Zloglasno število trinajst je nedvomno na ženski strani, kajti festival Mesta žensk pod to zaporedno številko, tematsko poimenovan Smej se glasno!, je res zažgal. Dobesedno in večkrat. Začelo se je z otvoritvenim performansom Gwendoline Robin, ki si je razstrelila glavo (no, v zaščitni obleki in s čelado) na balkonu Cankarjevega doma na Trgu Republike. Za njenim pokanjem je bil na vrsti kabaret *Ura burleske* avstralskih umetnic Moire Finucane in Jackie Smith. V glavnih vlogah so šokirale Maude Davey, Yumi Umiumare, Azaria Universe in gostja večera Ursula Martinez, performerke iz različnih držav, ki so prikazale veličastno, zabavno, drzno in seksi predstavo, kakršne pri nas še nismo videli. Sloves slačipunc, ki so pogosto nastopale v burleski kot »najnižji« obliki varieteja, so dvignile na raven inteligentne, noro zabavne in politično brezkompromisne predstave. Po čem se pravzaprav njihovo delo loči od mnogih drugih politično obarvanih performansov? To je nedvomno profesionalna izvedba nastopajočih, ki so suvereno pele, plesale ali izvajale akrobatske točke – ne godi se pogosto, da bi se forma nastopa tako zelo ujemala z vsebino oziroma s sporočilnostjo neke v ozadju. Čeprav v ozadju *Ure burleske* ni ničesar: vse vam vržejo v obraz, tako stereotype kot njihovo sprevračanje, poigravanje s spolom, duhovite aluzije na striptizete, seksualno drzne čarovniške točke, parodijo na prazne pop lutkice ... Kabaretne predstave so na zahodnem delu poloble že nekaj časa privilegirano mesto, na katerem feminizem, lezbičnost in queer senzibilnost govorijo skozi smeh, ki je za telebane apolitično in gledalcu prijaznejše izrazno sredstvo, za sladokusce pa tako analitično ostro, da se je treba krotovati resnici v obraz. Iz *Ure*

Ura burleske, foto: Nada Žgank / Memento

burleske je težko izluščiti vrhunce, ker so vse točke dovršene in premišljeno nanizane do konca. Če pa že govorimo o zažiganju, omenimo točko, ko ena od nastopajočih pride na oder kot huda žurerka, ki svoje *bot* razpoloženje ponazori z zažiganjem modrca in spodnjic iz gorečega materiala – na lastnem telesu. Burleska je nedvomno strateško mesto ponovnega prisvajanja ženske seksualnosti.

Žal tudi tokrat dvorana Cankarjevega doma ni bila nabito polna. Vsem, ki se zmrdujejo nad bojda ločevanjem umetnosti po spolu in zato iz principa ne gledajo getoiziranih prireditev, močno privoščim, da *Ure burleske* niso videli.

Da je s humorjem mogoče še drugače, a toliko globlje spregovoriti o perečih družbenih vprašanjih, so ponazorili tudi drugi festivalski dogodki. Seveda ni šlo brez samosvoje stand-up komičarke Martine Ipše, ki jo poznamo tudi z odrov na LGBT sceni. Grenko zabaven je bil aktivistični performans *Ti si tu ... toda kje sem jaz?* avtorice Stacy Makishi, kjer obiskovalke in obiskovalci sodelujejo v resničnostnem šovu prestopanja državnih mej. Ko jim namišljeni carinski organi sistematično sesuvajo integriteto, je še kako jasno, da so državne meje v končni fazi meje med ljudmi.

Humor se je zavlekel tudi v glasbeni nastop odlične ameriške glasbenice Kevin Blechdom in v repanje Bosank z nazivom Starke, ki sekajo z drznimi verzi: »U-eS-Be, hajde udi u mene!« ali pa: »Super cunts need no lubricants!«

Seveda na tem mestu ni mogoče podrobno omeniti vseh gledaliških in plesnih predstav, glasbenih nastopov, porno in drugih delavnic, filmskih projekcij in diskusij 13. festivala Mesta žensk. Vseskozi pa je bilo za crknt smešno, osvežujoče ter – queer in feministično.

Ocena

Suzana Tratnik

Foto: Žiga Koritnik

Skrivnosti morajo krožiti

Hervé Guibert, *Mlado meso*. Režiser Ivica Buljan. Slovensko mladinsko gledališče, premiera 23. novembra 2007.

Kratki roman Hervéja Guiberta *Mlado meso* je bil objavljen šele po avtorjevi smrti in je – kar v pisateljevem opusu velja za nenavadno – v glavnem povsem domišljjski. Guiberta se namreč velikokrat povezuje z obolenostjo za aidsom, ki jo je natančno ter brezkompromisno popisal. Kar pa je seveda daleč od vse resnice njegovega pisanja. In letošnja jesen je ljubiteljem Guiberta dobrohotno obrodila. Najprej je pri Lambdi izšel roman *Nor na Vincenta*, v Slovenskem mladinskem gledališču pa so uprizorili ugledališčeno branje tega romana (več o tem v rubriki Knjige), zdaj pa je v istem gledališču na ogled še gledališka verzija romana *Mlado meso*.

Od ustaljenih in profesionalnih slovenskih gledališč je SMG prav gotovo eno redkih, kjer je sem in tja še moč videti gledališče. Sicer pa gre v pre mnogih gledaliških hišah žal vse prevečkrat za nekakšno recitiranje besedil (seveda z nezglašljivo umetno izreko Slovenskega Igralca), za katero se zdi, da razen upokojenih slavistik ne zadovoljijo nikogar. Če režiserjeva domišljija, ustvarjalnost in izpovedna moč ne sežejo dlje od napotkov, skozi katera vrata naj igralec vstopi na oder, kam naj gleda, ko govori, in s katero roko naj prime kozarec, potem je res bolje, da človek dramo sam prebere doma. Odrsko recitiranje besedil zame še ni gledališče, in če nam »dajejo« tako gledališče, naj ga kar imajo.

Zato je Buljanovo *Mlado meso*, čeprav gre za uprizoritev celotnega romana v »nedramatizirani« obliki, še toliko bolj impresivno. Igralci namreč hkrati igrajo vloge in jih razlagajo ter pripovedujejo romaneskno zgodbo, kar občasno pripelje do še doda-

rne zabavnosti, meje med temi ravnmi pa so zabrisane. Tako besedilo, ki ga igralci govorijo, niso (samo) dialogi, ampak celoten roman, z vsem spremnim besedilom, opisi ipd., česar seveda v gledališču ponavadi ni. Roman-predstava ne/resno razkriva pohujšanje v Normandiji v treh delih: najprej v veliki dvorani gledamo prvi del predstave, potem si ogledamo arhetipski prizor s plaže (jasno, dečki in duhovnik), na koncu pa še zadnji del v spodnji dvorani. In ves čas se skrivnosti razkrivajo in zapletajo. V predstavi nastopa skoraj ves igralski ansambel SMG ter nekaj otrok ter mladostnikov, in ker je kar nekaj govora tudi o pedofiliji, je predstava včasih skoraj na robu in malone postane kočljiva (na dober način). Ampak tako je raziskovanje po robu. Guibert pač zna. In dobro ve, da nič ni enostavno. Tega se zaveda tudi Ivica Buljan s sodelavci.

Ocena **++++**

Andrej Zavrl

Suzana Tratnik

suzana.tratnik@amis.net

V gledališču je prva dobra zgodba

V Gledališču Glej je bila 26. oktobra 2007 premierno predstavljena drama Vincent River londonskega dramatika Philipa Ridleya. Predstavo, ki je nastala v okviru ŠKUC gledališča in v kateri igrata Zvezdana Mlakar in Jure Henigman, je režiral Alen Jelen. Z njim smo se pogovarjali po premieri predstave Vincent River, ki jo je občinstvo sprejelo z navdušenjem.

Leta 2000 si ustanovil ŠKUC gledališče. Kaj pomeni biti umetniški vodja neodvisnega gledališča v teh časih? Od kod tvoj zagon?

Gledališče pri Škucu sva ustanovila z Alenko Tetičkovič. Takrat nisva razmišljala, da bo gledališče obstalo ali da bomo na leto uprizorili tri predstave. Po prvi produkciji monodrame *Človeški glas* smo od občine dobili spet nekaj denarja za postprodukcijo in zgodba o neodvisnem gledališču se je uresničila. Sam sem pri Škucu, kjer so me zelo podprli, prevzel umetniško vodenje. In kmalu smo prišli v triletni program Ministrstva za kulturo. Moje delo se ni kaj dosti spremenilo od začetkov do danes. Delam na programu, izbiri sodelavcev, na organizaciji predstav in vsak mesec si grizem nohte, če morda nismo ostali brez denarja za ponovitve. Še vedno se borim za večjo sofinancersko podporo, še vedno moram dokazovati uradnikom, da je naš program smel in dober. Na Ministrstvu je bil pred časom zaposlen neki človeček, ki najbrž ni maral gledališča oziroma je razumel samo eno vrsto teatra. Ko nam je odrezal 25% denarja, nam je naredil veliko škode. Še vedno ob vsaki premieri prepričujem nekatere »višje« novinarje, da smo profesionalno gledališče, vredno recenzij ali predstavitev. Najmanj naklonjeni so nam ta trenutek na TV Slovenija,

Alen Jelen

Zvezdana Mlakar in
Jure Henigman

kjer samo obljublajo in po posredovanju le pridejo za pet minut na kakšno ponovitev. A niso edini. Biti umetniški vodja neodvisnega gledališča danes pomeni predvsem sklepanje kompromisov med željami, pogledi in realnimi možnostmi. Pomeni pa tudi biti svoboden. V program uvrstim to, kar mi je blizu in kar bi si želel delati. Zagon pa najdem po sedmih letih dela v tem, da s svojimi programskimi idejami in načrti vedno lažje pridobivamo koprodukcijske partnerje in da znamo z idejami pritegniti dobre gledališčnike. Pa da imamo v gledališkem svetu več prijateljev kakor tistih, ki bi nam želeli slabo. So pa tudi takšni. Predvsem nekaj direktorjev in selektorjev, ki bi lahko že končno končali svoj mandat. Od leta 2000 smo uprizorili sedemnajst predstav, svoje občinstvo že imamo, žal pa ne vadbena prostora, vsaj ene male luknje, kjer bi lahko igrali na svojem. Pa si to zaslužimo.

Kako bi opisal »poslanstvo« tega gledališča? Kaj te prepriča, ko izbiraš predstave in sodelavce/ke?

ŠKUC gledališče je usmerjeno v uprizorjanje zgodb in tēm, ki so morda nekoliko bolj odrinjene iz »splošne obravnave«. Ali pa jih na odrih ni veliko. Želimo si delati gledališče, v katerem je prva dobra zgodba, ki nas vznemiri, nas vzpodbudi in se »ugledališči« skozi igralca. Nismo predestinirani za t. i. sodobne gledališke prakse; mislim, da smo zelo klasični, dramski v nekem smislu. Tudi to je moderen teater. Poslanstvo vidim tudi v tem, da odpiramo vrata mlajšim ustvarjalcem, ki si podajajo roko s starejšimi. Saj veste, končajo šolo, pa nimajo kje pokazati svojega talenta in si pridobiti delovne izkušnje.

Včasih si v vlogi dramaturga, drugič režiserja. Na podlagi česa se odločiš za eno ali drugo vlogo?

Zadnje čase sem vedno bolj režiser. Delo dramaturga opravljam le pri

projektih, kjer me k sodelovanju povabijo kolegi. Če pa mi je kakšen komad še posebej všeč in vem, da ga ne bom režiral, se odločim tudi za dramaturgijo. A moram se kar malo držati nazaj, da kolegom ne začnem z dramaturškimi napotki režirati predstave. Dramaturg sem tudi, ko berem in iščem nove tekste. Režiser pa pri zasedbah, postavljanju igre na oder. Sicer pa se pri meni ta dva poklica zelo prepletata in dopolnjujeta. Končal sem namreč oba študija na AGRFT. In mislim, da je poklic dramaturga pomemben. Pri režiji pa mi je dramaturško znanje v pomoč.

Ali Vincent River res sodi v t. i. in yer face theatre? Kako je tebi in ekipi uspelo pričarati šokantnost zgolj z dvema igralcema na odru, ki se »samo« pogovarjata?

To so zadnji zdihljaji teatra »u fris«. Šokantnost se v Vincentu kaže skozi jezik, konkretno, a minimalno odrsko dogajanje, recimo, v prizoru, ko mati prevzame vlogo mrtvega sina in se poda v »avanturo s sinovim ljubimcem«. Mislim, da gledalca ne pustijo hladnega psihološko ozadje, jasne replike in igralski detajli. Seveda pa veliko stvari ponuja avtor sam. Njegov tekst smo razčlenili v prafaktorje. V vsakem stavku smo iskali

podton in se veliko pogovarjali. Besede pa tako dolgo ponavljali, da so postale igralcema povsem njune. In ker smo uspeli umakniti občutek gledališča, je to gledalca na neki način potegnilo v zgodbo, v kateri ga s taktiko prikrivanja in odkrivanja »klofutamo«. Presenečamo, napenjamo kot struno ... ki na koncu počí, a ne pri vseh enako ...

Pri tvojih predstavah imam občutek, da vedno izbereš najboljše igralce/ke za določene vloge. Kako si zaznal, da sta Zvezdana Mlakar in Jure Henigman prava izbira za vloge Anite in Daveyja?

Med Zvezdano in Juretom se je »zgodila ljubezen na prvi pogled« že na prvem ekipnem srečanju. Tudi sam sem se na gledališki način zaljublil v oba. Erotika na naših srečanjih in vajah mi je dala vedeti, da smo pravi za skupaj. Jureta sem poznal že z akademije, pa tudi igral je v moji predstavi *Pičke*, Zvezdano je predlagala dramaturginja. Oba sta po svoji psihofizični igralski kondiciji idealna za vloge v *Vincentu*. Zvezdana se nam je spet pokazala v drugačni igralski svetlobi, res je vrhunska igralka! Jure pa je eden najobetavnejših mladih slovenskih igralcev. Če bi bil sam umetniški vodja

institucije, bi oba takoj hotel imeti v ansamblu. Pri zasedbah se opiram na intuicijo in predvsem iščem igralce, ki so veliki senzibilci in znajo znotraj koncepta biti ustvarjalci, ne le prenašalci režiserjevih zamisli in stisk.

Vincent River je odlična predstava, pri kateri ni mogoče odmisлити sporočilnosti. Misliš, da se angažiranost vrača v sodobno gledališče?

Končno spet prihaja čas, ko ustvarjalce v predstavah ne zanima samo intimni, osebni svet, ampak tudi angažiran odnos do družbe. Gledališče nam je vedno kazalo ogledalo in prav je, da gledalca spet prisilimo, da se skupaj z nami pogleda vanj in se vpraša, na kateri strani je, kaj se dogaja okoli nas in da premisli o svojih stališčih do sveta.

Vincent se dogaja v Londonu. V čem vidiš njegovo »univerzalnost«, ki zlahka nagovori tudi slovensko občinstvo?

Nasilje, nerazumevanje, poniževanje, diskriminacija, strah pred razkritjem, starševski odnosi, vprašanja spolnosti, homofobija – vse to se dogaja v nas samih in pri nas vsak dan! Vse je na našem dvorišču. Konkretno pa se tudi pri nas ubija, pretepa ... Pa ne samo telesa, ampak tudi duha.

Kaj pripravlaš za naprej? Imaš morda v mislih kak projekt, ki si ga še posebej želiš uresničiti?

Pripravljam se na režijo oziroma rekonstrukcijo *Nore Nore* in tudi za režijo Mittererjeve *Spovedi*, ki govori o pedofiliji v cerkvi. Dobra, resnična in grozna stvar. To je projekt Škuca in Prešernovega gledališča Kranj. Tega se najbolj veselim. Za zrežirati pa imam še nekaj radijskih iger. Vendar bom uresničil še en projekt, šel bom na potovanje v Azijo, da si nabere energijo za nove predstave.

Plošče poslušala Anamarija Šporič – Janis.

zhmuxel@yahoo.com

Svobodna radikalka

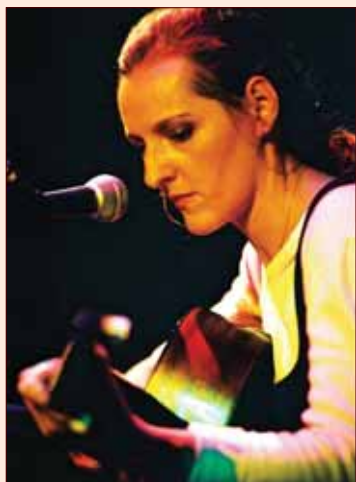

Foto: Mark Andrea

Xenia Jus je samosvoja Štajerka, vsestranska umetnica ter izvirna, družbeno angažirana in po krivici mnogokrat spregledana slovenska kantavtorica. Že več kot desetletje z nami deli svoje poglede na svet, svojo jezo in obup, svoje občutke in strahove. In glej ga zlomka, v nasprotju z vsemi umotvori, ki jih dnevno lahko spremljamo preko medijev, imamo tokrat opravka z nečim mnogo iskrenejšim, osebnim in hkrati družbeno relevantnim. Pravzaprav je kar neverjetno, da ob takšnem obsežnem in kvalitetnem opusu, tako rekoč kroniki našega časa, ta vsestranska ustvarjalca do sedaj ni prejela zaslužene pozornosti. V predgovoru k zbirki njenih pesmi, ki je pravkar izšla pod naslovom *Svobodna radikalka*, Jani Kovačič govori o svetu kot o nešteto nabojih, ki nam »švigajo okoli glave in telesa«. Morda pa je težava ravno v tem, da Xenijini naboji ne švigajo mimo, temveč kar prepogosto zadenejo. Brezkompromisno, odločno, in vedno prav tam, kjer najbolj boli. Resnica je očitno še vedno preveč radikalen koncept.

Pravkar je izšla že tvoja peta studijska plošča, vse pa so med seboj zelo razlikujejo, prav tako si jih snemala z zavidljivim številom različnih glasbenikov. Pankrti pravijo, da se »nič ne premakne«, tvoje

ustvarjanje pa se je od časov punka ne le »premaknilo«, temveč tudi razvilo. Kako sama vidiš ta ustvarjalni razvoj?

Z enim stavkom, ki morda najbolj nazorno povzame moje delovanje, gre za *revolution in progress*. Vsak, ki se zavestno ali podzavestno odloči za poklic pridigarja ali pridigarke, tako ali drugače, se mora zavedati, kaj želi povedati in česa se je pripravljeno naučiti. S svojim delom skozi življenjske epohe prehajam skozi različne svetove, prehajam skozi različne oblike življenja in se počasi premikam v vedno nove sfere.

Kaj prinaša tvoj zadnji album, *Black Safari*?

Black Safari nosi v sebi sintezo vseh predhodnih albumov, znanja, ki ga vsebujejo in njihovo sporočilnost. Hkrati se že odpira v naslednjo fazo mojega ustvarjanja, ki bo predvsem performerskega značaja. Nakazuje mojo pot, ki se je prej koncentrirala predvsem v glasbeni produkciji, v prihodnosti pa se bom verjetno bolj posvetila nastopanju, ki pa v sebi nosi vse kaj drugega kot kali zabave. To pot začnem z mobilnim, avtoreligijskim performansom *Revolution is now*, katerega cilj je med poslušalstvom vzbuditi zavest, da revolucija res nikoli ne čaka.

Na kakšen način udeleževanje v gledališču in slikarstvo dopolnjujeta tvoje glasbeno ustvarjanje? Se ti zdi pomembno, da nekatere stvari sporočaš skozi medij, ki ni glasba?

Nedvomno je sporočilo, ki ga želim podati ljudem, vezano na vse pore življenja. Pri tem z veseljem uporabljam vse veje umetnosti, s pomočjo katerih poskušam prebu-

diti vse človeške čute, vključiti vse senzorje, ki sodelujejo pri razumevanju tega, kar se dogaja okrog nas. To bo še bolj prišlo do izraza v prihajajočem projektu s Xenia lus Trio in 1/2.

Kako v Sloveniji tako dolgo (pre)živeti kot kantavtor, ali še huje, kantavtorica?

Kar se tiče eksistenčnih nivojev ljudi, ki se ukvarjajo s kantavtorstvom, imamo vsi verjetno neko svojo pot. Pot, po kateri hodimo slovenski kantavtorji in kantavtorke... (smeh) Te poti ni. Vsaj ne v uradnih zapisih. Vsi, ki smo združeni v okviru kantfesta, pa delimo izkušnje med seboj in se večinoma zgolj krepko šalimo na račun državne zainteresiranosti za dobrobit avtorske glasbe na Slovenskem. Mislim, da v tem duhu vsi po vrsti razumemo in trepljamo mater Vlado še naprej in ji ob tej priložnosti pošiljamo tudi velik objem in veliko ljubezni.

Alter Šalter

Alter Šalter vklaplja drugo sezono queer debat in poplesavanj.

Srečanja 1-krat mesečno.

Več informacij: alter.salter@gmail.com.

Kylie Minogue

– X

Tokrat ženskim glasbenim ustvarjalcam posvečeno rubriko moramo seveda začeti s kraljico popa in gejevskih src, ki je po večmesečnem boju z rakom na dojki izdala dolgo pričakovani album *X*. Če nekateri ustvarjalci takšne situacije izkoristijo za izlivanje svoje trpeče duše na studijski trak, pa je Kylie ravnala ravno obratno. Na albumu ni niti sledi o kakšnem samopomilovanju, plošča je prav takšna, kot bi jo od Kylie lahko pričakovali v običajnejših okoliščinah: plehka, seksi besedila na plesni podlagi in ob spremljavi porednih, detajlno dodelanih videospotov, v katerih so (ne)inovativno združene hollywoodske zvezde petdesetih in weimarska estetika. Mini draguljčkov v podobi potencialnih hitov ne manjka (prvi singel *2 Hearts* se že nekaj časa uspešno vrti na radijskih postajah), hkrati pa je plošča polna tudi povsem nepotrebnih »polnil« in ponavljanja. Kylie smo že videli v boljši glasbeni in pevski formi, je pa zato po mnenju mnogih zapeljivejša kot kdajkoli.

Ocena + + + + +

Tarja Turunen —
My Winter Storm

Vrača se tudi darkerska princeska iz dežele savn in metala. Potem ko so jo neslavno odslovili iz simfonično-žagarskega benda *Nightwish*, čes da se gre divo (fantje očitno še niso videli nekaterih dam na naši sceni), je pevka izdala solo ploščo *My Winter Storm* in tako razveselila vesoljno fetišistično lezbičevje (slovensko se ji je pred noge metalo pred nekaj leti v Križankah). Skrb je bila povsem odveč, Tarja namreč tudi brez *Nightwish* zveni kot ... *Nightwish*. Plošča je sicer bolj umirjena, glavna aduta pa sta še vedno trda rokovska podlaga in operni vokal, ki mu ni kaj oporekati. Edini problem je, da se je sicer poslušljiva glasbena mešanica že nekoliko izpela in tako melodični metal počasi že tone v pozabo. Tarja se je svoje vrnitve na glasbeno prizorišče lotila skrajno resno, s kar 18-imi komadi na eni plošči, kar morda res kaže na manjši ego-trip. Prvih 10 komadov za ljubitelje, še naslednjih 8 za obsedene fene, vseh 18 plus štirje dodatni remiksi pa za mazohiste.

Ocena

Britney Spears —
Blackout

Vsi poznamo tiste značilne vzklike naših športnih komentatorjev, ko zmajajoč z glavo ugotavljajo, da so reprezentanti neke države z drugim mestom hudo razočarali svoje navijače, zato pa smo bili Slovenci odlični petnajsti. No, nekako v tem slogu bi lahko ocenili tudi album *Blackout*. Britneyjina prva studijska plošča po štirih letih predaha ni nič pretirano posebnega, je pa gotovo naravnost odlična v primerjavi z dosedanjim ustvarjanjem gospodične Spears. Kljub tem, da je pevka zadnje čase doživljala zasebni »blackout«, je imelo to na njene sposobnosti ustvarjanja glasbe izjemno pozitiven učinek. No, ali pa vsaj na njeno sposobnost izbiranja pravih sodelavcev, producentov in podobne nesnage. Verjetno so prav oni zaslužni za ta povsem nemoteč in na trenutke celo zelo všečen skupek plesne glasbe, ki kljub množici računalniških posegov, ali pa morda prav zaradi njih, zveni sveže in nadvse primerno za greha polne klubske noč. Povsem spodobna plošča – zgolj v svoji (žnj) kategoriji, seveda.

Ocena

Siouxi —
Manta Ray

Da še ni za v staro šaro, dokazuje tudi legendarna Suza, ki je po dolgoletni karieri z *The Banshees* in *The Creatures* izdala prvi solo album. Nekdaj vodilna ustvarjalka postpankovskega gotskega novega vala je pri petdesetih udarila s presenetljivo dobro, dasiravno bolj glam pop ploščo, ki spominja na najboljše čase njenega ustvarjanja, hkrati pa ponuja ravno dovolj svežine, da je zanimiva tudi za generacije, ki so bile med njenimi največjimi uspehi še v plenica. Siouxi pridno pobira vplive mlajših kolegov (najbolj opazni so P. J. Harvey momenti) in gre v korak s časom, kljub temu pa ohranja nepogrešljivi, edinstveni vokal in tisti jezni in naveličani pristop večne nejevolje nad vsem, kar jo obdaja. Plošča kot celota je mojstrsko glasbeno uravnotežena in ponuja nadgradnjo preteklih izdelkov in s tem tudi večjo širino kot doslej. Nič več zgolj za depresivne najstnike, ta v lateks ovita morska pripovedka vas bo očarala.

Ocena

Enya —
Sounds of the Season

Če spadate med tiste zatežence, ki so še cel januar prav nagnusno praznično razpoloženi, potem bo tale albumček kot nalašč za vas. Da okoli ne bi preveč zamorili, so na njem zgolj štiri pesmi (v najboljšem primeru, oz. če živite v Kanadi, vam jih pripada šest), vendar boste z njim kljub temu brez dvoma uspešno živcirali svoje bližnje. Zadevščina je prvič izšla že leta 2005 kot dodatek k zadnjemu Enyinem albumu *Amarantine*, nato pa ga je pevka v naslednjih dveh letih izdala še kot samostojno ploščo z različnim številom komadov v različnih državah. V osnovi gre za kombinacijo tradicionalnih in avtorskih božičnih pesmi v Enyinem značilnem vilinsko-ezoterično-božjastnem slogu. Med njimi se znajde tudi *We Wish You a Merry Christmas*, ki se iz butaste viže za osnovnošolce pretresljivo spremeni v neko do konca poduhovljeno reč. Poleg tega je ta plošča idealno darilo, ki ga lahko podtaknete komurkoli, saj se navdušenje nad Enyo širi hitreje kot katerakoli spolna bolezen.

Ocena

Luka Pieri in Jasna Magič
 pieri.luka@gmail.com
 jasnamic@yahoo.com

Festival gejevskega in lezbičnega filma – več kot le filmski festival

Ko sem na začetku študija v Ljubljani prišel v stik z gejevskimi dogodki (oziroma dogodkoma ... ne, saj so bili trije: Tifla, Štirka in festival), je bila to zame odlična priložnost za druženje, za razbijanje rutine. Komu mar, če sem kateri prikazani film že poznal, ali če vsebina ni bila privlačna? Ko sem se s prijatelji usedel na takrat obupno neudobni sedež Kinoteke, sem za dve uri, včasih štiri ali celo šest, popolnoma odklopil. GLBT festival je bil moja enajsta šola. Liffe je morda tudi univerza, ampak ob gledanju Milnega mehurčka na njem ne bi enako užival. Tudi poročeni strejti verjetno raje gledajo nogometne tekme pri samskih prijateljih, kjer jih ne moti nenehno rožljanje kvačk. Pa imajo ženo drugače čisto radi. Ampak ... to ni to.

Konec novembra je v Ljubljani, Celju in Kopru potekal 23. festival gejevskega in lezbičnega filma. Odrvelo se je 17 celovečernih, 17 kratkih in trije dokumentarni filmi. Produkcija filmov je bila nadvse raznolika; predsta-

vljene filme so posneli v Sloveniji, na Hrvaškem, v Švici, Franciji, Nemčiji, Španiji, Veliki Britaniji, Italiji, na Finskem in Norveškem, v ZDA, Kanadi, Izraelu, pa tudi na Filipinih, v Braziliji, Singapurju, Tajvanu, Južni Koreji in na Kitajskem. Najbolj gledani filmi na festivalu so bili ameriški *Telovadka*, izraelski *Milni mehurček* in ameriški *Še en gejevski film*.

Med vprašanji, s katerimi se zdi, da se morajo GLBT pobude vse pogosteje (ali pa že od nekdaj) soočati, so razne variacije na temo »zakaj pa je to potrebno?«. V primeru festivala gejevskega in lezbičnega filma to konkretno pomeni mnenje, da bi te filme lahko

predvajali v sklopu večjega filmskega festivala (beri Liffe). Češ, saj se zavzemamo za enakopravnost – kje je torej smisel samoizločevanja in samogetoiziranja, jada jada jada in bruh bruh bruh.

Ta problem (problem takega razmišljanja) je bil izpostavljen tudi na okrogli mizi, ki je bila organizirana v okviru letošnjega festivala, in razvidno je, da so za organizatorje festivala kot odmevnejšega GLBT dogodka taka vprašanja relativno zaskrbljujoča. Ampak občinstvo se verjetno s takimi pomisleki ne obremenjuje, zato vse to ne bo ogrozilo obstoja festivala. Za festival so bistveno bolj ogrožajoče politične in družbene spremembe zadnjih let.

Kljub temu pa ni skrivnost, da število gledalcev in gledalk na festivalu niha (namesto da bi se vsako leto dvigovalo), niti ni skrivnost, da se je festival v preteklosti spopadal s prostorsko stisko, s finančno se tako ali tako še danes. Ni skrivnost, da se veliko potencialnih gledalcev in gledalk zaradi različnih razlogov še vedno ne odloči za ogled filmov, ne glede na izbiro in kvaliteto ponudbe.

Po filmskih projekcijah smo nekaj obiskovalk in obiskovalcev festivala vprašali po prvih vtisih o filmu in o letošnjem filmskem festivalu.

Maja Mojšker

Tatu me je čisto takoj po koncu filma pustil hladno. Prepletanje sedanjosti in preteklosti, preskoki med osebnimi zgodbami in

odpovedovanje ljubezni ... vse že videno. Zdaj, malo pozneje, pa lahko rečem, da je bil dober, zelo dober. Dober se mi zdi tudi letošnji festival.

Navdušena sem tako nad pestro izbiro filmov, kot tudi nad tematikami, ki jih napovedujejo filmi. Izbiranje filmov za ogled je letos težavna naloga.

Maks Prokop

Še en gejevski film se mi je zdel čisto spodobna »plehka« komedija. Zanimivo je, da ustvarja iluzijo tolerantnega sveta, saj je

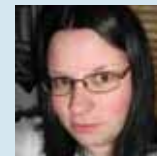
preveč filmov z GLBT tematiko resnih in govorijo o soočanju s težavami in podobnim, tako da se mi tvorstven neobremenjen film zdi dobrodošla sprememba. Izbor filmov za letošnji festival se mi je zdel boljši kot prejšnje leto, ko me ni pritegnil niti en film, letos pa bi si rad pogledal še kakšnega, pa mi časovno ne bo zneslo.

Nejc Černigoj

V filmu **Milni mehurček** je zanimiv prikaz vsakdanjega življenja mladih v Izraelu, o katerem iz medijev ponavadi ne izvemo

veliko. Zmotil me je preskok v filmu med lahkotno komedijo v prvem delu ter tragično dramo v drugem delu filma. No, kljub temu je film dobro posnet in dovolj zanimiv, da si ga je vredno ogledati. V prejšnjih letih se je zdelo, da smo na LIFFu videli boljše filme z LGBT tematiko kot na FGLF. Letos je morda končno obratno, vsaj če sodim po filmih, ki sem jih zaenkrat uspel videti na obeh festivalih.

Anja Koletnik

Film **Kruto in nena-vadno** sem doživela kot iskreno izpoved petih pogumnih transeksualnih oseb. Tematika, ki jo film

obravnava, je pomembna in menim, da ima prav dokumentarni film v sebi moč dotakniti se ljudi, jim odpreti oči. Sicer pa mi je letošnji festival zelo všeč, izbor filmov se mi zdi dovolj širok in razgiban, tako tematsko kot žanrsko.

In tudi ni skrivnost, da novodobna internet generacija filme z GLBT vsebino enostavno sname s spleta in si jih ogleda v udobju lastne zasebnosti.

Bistvo dogodkov, kakršen je festival GLBT filma, seveda ni samo-getoizacija. Že res, da se marsikateri film z GLBT vsebino marsikdaj pojavi tudi na Liffu, ampak – da ne dolgozimo – to preprosto ni to. Letos je bilo na ogled 37 filmov, ki jih z izjemo morda treh na Liffu ne bi imeli možnosti videti. Zamudili bi odlične drame, za katere drugače verjetno ne bi izvedeli, kot na primer *Hčeri kitajskega botanika*, odbito komedijo, ki v kinodvorani vsekakor bolj zažge kot pred računalnikom, *Še en gejevski film*, prisrčne ljubezenske zgodbe, kot sta *Telovadka* in *Večno poletje*, pa tudi zanimive dokumentarce in kratke filme, ki se do drugih platen ne bi prebili. Naj omenimo le prodorni dokumentarec o snemanju filma *Shortbus*, genialno video reportažo *Bura v Ljubljani* in *Življenje lezbijk in gejev v Krškem* ter grenki dokumentarec o transspolnih ženskah v moških zaporih, *Kruto in nenavadno*.

Festival je naša zgodovina, je prostor druženja, je simbol gejevsko-lezbičnega aktivizma, je nenazadnje privilegij, ki ga enostavno ne smemo izgubiti, saj nam že 23 let ponuja vidnost, vliva pogum in s svojim obstojem botruje družbeni in državni nestrpnosti do gejevske in lezbične skupnosti. Ob vsem tem izgovori, da se festivala ne udeležimo zaradi žanra filmov oziroma težavnega osebnega urnika, pravzaprav izzvenijo precej prazno.

Luka Pieri

pieri.luka@gmail.com

Pogovor z režiserjem Philippom Valloisom, gostom filmskega festivala

Johan

Ob otvoritvi letošnjega festivala gejevskega in lezbičnega filma smo si ogledali obnovljeni film *Johan – Intimni homoseksualni dnevnik poletja '75* francoskega režiserja Philippa Valloisa, ki je nase prvič opozoril leta 1975 s filmom *Les Phalènes*. Takrat je spoznal nekaj vplivnih poslovnežev, za katere je bil zanimiv, vsekakor drugačen, malce nor, marginalen režiser, in so mu sklenili pomagati pri naslednjem projektu. Preden se ga je lotil, je obiskal Ameriko, ki ga je globoko zaznamovala. Tam je doživel realnost, ki je bila zelo drugačna od sveta, ki ga je bil vajen. Predvsem ga je navdušila ameriška gejevska scena, način življenja, svoboda, ki jo je pogrešal v domačem okolju. Njegova izkušnja je bila tako povod za film, ki je nazadnje postal izpovedni dnevnik antijunaka. Ta se, tako kot se v filmu spajata resničnost in fikcija, spaja z mestom tisočih luči, senc, tavajočih duš in nešteti osebni. »Hotel sem pokazati, kakšno je gejevsko življenje v Parizu, in spremeniti trenutno stanje, saj je kljub številnim barom in klubom življenje gejev potekalo skrivoma, zato nihče ni vedel zanje. Hotel sem prikazati temno stran Pariza. Takrat sem se zaljubil v fanta po imenu Johan. Hotel sem, da nastopi v filmu, ki sem si ga zamislil kot reportažo. Ampak nekaj dni pred začetkom snemanja, so Johana zaprli.«

In ste sklenili posneti zgodbo o sebi, ki čakate, da pride iz zapora ...

Tako je. Začel sem iskati igralce, ki bi igrali mene, da bi prikazal zgodbo o sebi, o svojem življenju, o svojih ljubimcih.

Nenazadnje tudi o svoji temni strani. Na začetku filma ugotovimo, da ste za vlogo

sebe izbrali različne igralce – spoznamo »razvratnega« Philippa, zaljubljenega Philippa ...

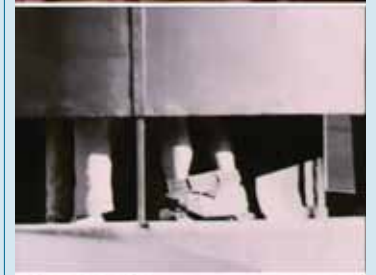
Res je. Sprva nisem hotel nastopiti v filmu in sem našel igralca, ki ga je zanimala moja vloga, ampak mi je bil postopno čedalje manj všeč, zato sem mu rekel, da bo igral mojo temno stran. Nato sem spoznal ameriškega igralca, ki mi je bil zelo všeč, bil je spontan, nasmejan ... V njem sem se veliko lažje prepoznal in sem si bil resnični na ljubo precej bolj všeč, zato je ta »metafora« pravzaprav nastala po naključju. Prvi igralec je bil nato precej jezen name, ker sem ga postopno izločil (*smeb*).

Kaj pa vloga Johana samega? Igralci, s katerimi ste snemali poskusne prizore, so vas pogosto spraševali, ali ste zadovoljni, ali lahko igrajo Johana ...

Pri tem sem imel še večje težave. Nikakor nisem mogel najti fanta, kot je bil Johan. Spoznal sem veliko lepih fantov, ampak Johan je bil edinstven.

Pravite, da ste bili marginalen režiser, nekateri menijo, da ste se s svojim slogom in z vsebino svojih del pravzaprav sami na nek način marginalizirali ...

To sicer delno drži, ni bil pa to moj namen, nisem se hotel zapreti v geto. V primerjavi z drugimi uveljavljenimi kolegi sem bil zelo instinktiven ustvarjalec. Nisem imel pravih vzornikov, sploh pa ne mentorjev, prav tako nisem bil povezan s takratno aktivistično srenjo (FHAR - *Front Homosexuel d'Action Révolutionnaire* in MLF - *Mouvement de libération des femmes*, op. L.P.). Imel sem svoje ideje, svoj svet in sem hotel ustvarjati samostojno. Res pa je, da je bilo po *Johanu* zelo težko najti zainteresirane producente. Ljudje so bili takrat precej bolj zaprti. Erotičnih prizorov med moškimi ni bilo, v glavnem so bili tudi lepi moški v filmu precej redek prizor. Veliko takratnih režiserjev je zato snemalo filme z erotičnimi gejevskimi prizori pod psevdo-

nimom. Z *Johanom* sem imel srečo, ker mi je direktor kinodvorane, kjer so predvajali veliko eksperimentalnih filmov, po uspehu filma *Les Phalènes* sam predlagal, da film zmontiram v njegovem studiu in ga nato prikažem v njegovi dvorani. Nato sem ga predstavil tudi v Cannesu, neokrnjenega. Marsikdo je bil po ogledu sicer nekoliko šokiran, vsekakor presenečen, takratni izbor je bil precej bolj tradicionalen kot dandanes. Zato *Johan* tudi ni bil predstavljen v tekmovalni kategoriji. Je bil pa deležen samih pozitivnih ocen.

Je bilo zatem film laže distribuirati?

Zanimanja je bilo veliko, ampak za CNC (*Centre National de la Cinématographie* oz. državni center za film, ki deluje v okviru ministrstva za kulturo, op. L. P.) je bil film preveč ekspliciten in so zahtevali, da odstranim erotične prizore, sicer bi dobil oznako X, kar bi pomenilo, da bi za distribucijo moral plačati veliko več in iz lastnega žepa. Poleg tega sem moral tudi uničiti negativ izločenih prizorov in jim izročiti sporne posnetke. Seveda nisem hotel, da bi bil *Johan* označen kot pornografski film, in sem pristal. Ko sem pred enim letom sklenil film izdati na DVD-ju, sem zato moral uporabiti pozitivne, ki jih je CNC po 30-ih letih k sreči našel v svojem arhivu.

Ko sva že pri pornografskih oznakah: nekaj let potem je izšel film *Nous étions un seul homme* (Bila sva eno, 1979, drugi Valloisov film, predstavljen na festivalu). Ozadje tega filma je precej zanimivo ...

Oh, ja. Nekega dne me je obiskal poslovnež, ki je z družabniki hotel odpreti porno kino, in me je vprašal, ali bi hotel zanje posneti porno film. Drugih projektov nisem imel, pa sem si rekel, zakaj pa ne. Takrat sem veliko bral o vojni in francoskem pesniku in dramatik Antoninu Artaudu in tako dobil navdih za zgodbo o nemškem vojaku in francoskem kmetu. Toda med pisanjem scenarija

so me prevzeli spomini na najstniška leta v provinci in sem v zgodbo začel vključevati veliko svojih izkušenj in doživetij. Pornografski elementi so tako postopno izginili. Spoznal sem, da ustvarjam nekaj pomembnega in da morda ni treba, da se glavna junaka dasta dol takoj, ampak se lahko pred tem razvije zanimiva zgodba. Ko me je producent vprašal, kako napreduje projekt, sem moral priznati, da sem v škripcih, ker film ne bo najbolj pornografski (*smeb*). Vprašal je, ali lahko za isti denar posnamem resen film, pa sem rekel, da najbrž lahko, saj sem imel na voljo odlično tehnično ekipo in igralsko zasedbo. No, obenem pa je propadel tudi njihov projekt o porno kinu – verjetno zaradi poslovnih konfliktov. Nekaj let pozneje sem namreč izvedel, da je ta gospod, ki je z ostalimi družabniki imel v lasti takrat zelo veliko savno v Parizu, ubil kolega ... To so bili zelo premožni ljudje, živeli so v Monaku ... denar za film je bil zanje drobiž.

Tako ste v bistvu ustvarili oz. začeli ustvarjati niz gejevskih filmov, kar je bilo za tisti čas zelo napredno. *Johan* navsezadnje velja za prvi francoski gejevski film. Na festivalu GLBT filma v Torinu ste dejali, da so vas nekateri kolegi, med temi Patrice Chereau in André Téchiné, imeli za norega, ker ste se s tem filmom tako izpostavili.

Med takratnimi ustvarjalci je bilo veliko homoseksualcev, ki se niso hoteli izpostavljati. Téchiné (njegov najnovejši film *Prière* smo si ogledali na letošnjem festivalu, op. L.P.) je na primer sodeloval z velikimi filmskimi zvezdami, kot so Depardieu, Catherine Deneuve, Isabelle Adjani, in ga je bilo takrat preveč strah. Zelo je cenil mojega snemalca, vendar ni hotel sodelovati z njim, ker je bil gej. Jaz pa nisem imel česa izgubiti, saj nisem imel podpore velikih mojstrov, kot je bil, denimo, Truffaut, nisem bil tako znan, sem bil pa zato veliko bolj svoboden.

Imate občutek, da ste s svojim delom premaknili kakšno mejo v splošnem dojetju homoseksualcev oz. gejevske subkulture?

Mislím, da. To je bila vsekakor moja želja. Sicer ne pri *Johanu*, ker je bil preveč intimen film. Splošni odziv na *Bila sva eno* pa me je močno presenetil. Predstavili so ga na festivalu v Chicagu in San Franciscu, kjer je bil zelo uspešen. *Johan* jim ni bil tako všeč, ker so se z zgodbo težje poistovetili in je bil slogovno preveč »evropski«, nenavaden.

Pa vendar, kombinacija dokumentarca in fikcije je v *Johanu* izjemno dobro izpeljana. S prehodi med prizori iz resničnega življenja in igranimi prizori spretno manipulirate z gledalčevo radovednostjo. Prizor, ko »Johan« obišče vašo mamo, na primer. Je bila to igralka?

Ne, ne. To je bila moja mama. Dve leti prej sem ji povedal, da sem homoseksualec. Mojega prejšnjega ljubimca je imela zelo rada, saj je bil bogat, razgledan in uspešen. Vendar je bil 10 let starejši od mene in nisem bil resnično zaljubljen vanj. V tem prizoru sicer prikažem resničen dogodek. Johan je nekoč res obiskal mojo mamo in ji prinesel rože. Na ta »korak« je bil zelo ponosen, zato sem hotel dogodek povzeti tudi v filmu. Takoj po tem pa sem prešel na »dokumentarni« pristop in jo vprašal, kaj meni o *Johanu*. Če ne bi bilo kamere, bi bila precej manj zadržana. Vedel sem, da je imela raje mojega prejšnjega ljubimca, ampak ji je bilo precej nerodno in je samo poudarila, da bi bilo veliko bolje, če bi imel starejšega partnerja. Johana ni marala, ker je bil nevaren, in jo je malce skrbelo zame.

Ob prikazovanju zgodbe in odnosa do Johana so v filmu zajeti tudi številni vidiki gejevske kulture, ki se posredno ali neposredno navezujejo na vaše življenje. Razine avanture, različni gejevski lokali in seksualne prakse, od erekcijskega obročka do poppersa. Včasih te elemente vpletete

skoraj s stališča radovednega turista v oddaljeni deželi in pogosto z nedolžno ironijo. Prizor o seksu v javnem stranišču sredi belega dne je na primer posrečen komičen element ...

Ja, ja, ampak čeprav je prizor karikiran, so bila javna stranišča točno taka, kot jih vidite v filmu. Zunanja stena dejansko ni segala do tal in pogosto je bilo mogoče opaziti hlače, ki so se nabirale okoli gležnjev, včasih tudi podnevi. *Fisting* je bil zame veliko presenečenje. Za to prakso sem sicer vedel, nikogar pa nisem še videl tega početi. Moj »mračni jaz« je poznal nekoga, ki je to praktical, in sem ga hotel vključiti v film. Neverjeten je bil. Ko je prišel na snemanje, je najprej vprašal, kakšna so navodila. Odvrnil sem, da pač ne vem, saj bom to prvič videl. On pa: *Kakšen režiser pa si!* Kot prava diva. Groza. Poppers pa sem odkril ravno z *Johanom*. Vedno ga je imel pri sebi. Prijateljica, ki se pojavi v filmu in je vedno nasmejana, ni igrala. No, in podobno je bilo z zadnjim ljubezenskim prizorom, med črncem in belcem, ki smo ga posneli v stanovanju snemalca, ko je belec na sebi nenadoma opazil nekaj nenavadnega in ugotovil, da ima sramne uši!

To je bilo torej res?

Ja, ja! Temnopolti moški je takoj poudaril, da jih ni dobil od njega. Tedaj je snemalec vzkliknil, da so verjetno bile na njegovi postelji (*smeb*). Takrat je bilo tega ogromno.

Je bil torej seks v filmu »odigran« ali resničen? Poleg tega, da je film, sploh za tisti čas, izjemno ekspliciten, je ravno zadnji prizor tudi zelo nežen in naraven.

Igralka, ki sta nastopila v tem prizoru, se nista poznala. Vprašal sem ju, ali bi bila pripravljena nastopiti v erotičnem prizoru, in sta privolila. No, in med snemanjem sta se ... pač, vzburla ...

Očitno ...

... nista pa resnično seksala.

Slogovno in vsebinsko je torej Johan zelo moderen film, saj odraža številne vidike gejevskega življenja in vaše zasebnosti, kot bi preko sebe v njem analizirali gejevsko kulturo – od tod tudi podnaslov *Intimni homoseksualni dnevnik poletja '75*. Kakšen bi bil ta film danes?

Mislím, da bi bilo v njem manj veselja, radosti. Ljudje so dandanes bolj napeti in agresivni, sploh v predmetju. Razen tega pa bi bil verjetno popolnoma enak.

Festivalski filmi

Jasna Magič

jasnamagic@yahoo.com

Intervju s Samiro El-Maawi, gostjo filmskega festivala

Ustvarjena za snemanje filmov s težko vsebino

Pri šestnajstih je vedela, da bo postala režiserka. Prvi film *Sans-Papiers*, 45-minutni dokumentarec o ilegalnih prebežnikih v Švici, je posnela leta 2002, leto pozneje pa se je vpisala na filmsko akademijo v Zürichu. Študij je leta 2004 prekinila, ker je bil predrag. Leta 2003 je bilo zanjo prelomno. Takrat je posnela kratki film *Vidnosti* (*Sichtweisen*), ki ga je poleg kratkega filma *Noč boginj* (*Nacht der Göttinnen*) 27-letna režiserka Samira El-Maawi predstavila tudi na letošnjem Festivalu lezbičnega in gejevskega filma v Ljubljani.

Kako je nastal film *Vidnosti*?

S filmom *Vidnosti* sem želela narediti preboj na več nivojih, zato ga danes označujem za svoje osebno in profesionalno razkritje. Poleg tega sem želela izpostaviti nesmiselnost klišejev, stereotipov in predsodkov. Odgovornost za njihov nastanek sem skozi vprašanja in odgovore, ki jih film ponuja, želela pripisati prav vsem nam.

V filmu *Vidnosti* torej skozi večinoma stereotipne in klišejske reakcije na lezbičnost nastaviš ogledalo »nam« in »njim«.

Da. Mislím, da mi je skozi sproščen in navidez neobremenjen film uspelo pokazati, da kadar govorimo o stereotipih, govorimo vsi enako. Heteroseksualni pari imajo večinoma zmotne predstave

Samira El-Maawi

o življenju lezbijke ali lezbičnega para, vendar pa tudi lezbijke dostikrat označujemo heteroseksualne ženske za trape in podrejene moškim.

Koliko Samire El-Maawi je v tvojih filmih?

Vsi filmi, na katerih sem do sedaj delala, so zelo intimni in njihov nastanek ne bi bil isti, če ne bi bila lezbijka, ne glede na njihovo ciljno publiko in sporočilnost. V vseh je več Samire El-Maawi kot bi si želela (smeh).

Tudi v filmu *Noč boginj*?

(SmeH). *Noč boginj* je produkt obdobja, ko sem se počutila zelo osamljeno. Takrat sem se predvsem izražala skozi poezijo in manj skozi kamero, kar je vidno tudi skozi scenarij in tekst v filmu. Film je nastal kot eksperiment. Za lezbično občinstvo sem želela prikazati strast in ljubljenje med ženskama, saj sem sama dostikrat razočarana, kako površno lezbični filmi izrazijo ravno to komponento odnosov. Nisem želela samo prikazati nežnosti, temveč dobesedno razgaliti telesi in ju na zelo intimen način približati občinstvu.

Bi rekla, da je film erotičen?

Noč boginj ni erotičen v smislu žanra, saj tudi ni bil posnet s tem namenom. Med produkcijo smo izrezali vse eksplicitne prizore, saj gledalk ne želim šokirati. Ne želim prikazovati pornografije, hkrati pa tudi ne želim prikazovati nedolžnega poljubljanja in božanja in ostati na nivoju prikazovanja lezbičnega seksa, kot ga prikazuje večina lezbičnih filmov.

Glede na to, da si v preteklosti že delala na daljših projektih, je zanimivo, da se v *Nočjo boginj* vračaš h kratkemu filmu.

To je delno povezano s finančnim stanjem. Po drugi strani pa je kratak film močnejši, bolj zadane

(smeh). Sporočilnost je zelo osredotočena na tistih par minut trajanja filma, zato je dober kratak film neprimerno težje narediti kot dokumentarec ali celovečerec.

Filmov z LGBT tematiko, ki polnijo kinodvorane, ni veliko. Se ti zdi, da bi LGBT film izgubil na vrednosti, če bi ga primarno delali za heteroseksualno publiko?

Mislím, da se to že dogaja, dober primer je recimo *Gora Brokeback*, ki je kljub vsej svoji pomembnosti še vedno zadržan v izražanju konkretnega sporočila. Pa še večina uspešnejših LGBT filmov se konča tragično, film *Philadelphia* pa *Fantje ne jočejo* in tako naprej. Mislím, da večina družbe še ni pripravljena na LGBT uspešnico s srečnim koncem in to je ena ključnih komponent, kjer *mainstream* film z vsebinskim poudarkom na LGBT temi za mene osebno izgublja na vrednosti.

Kako se tvoje delo razlikuje od del drugih režiserjev in režiserk s področja neodvisnega LGBT filma?

Prihrani najtežje vprašanje za konec, ne (smeh)?! Filmí, ki sem jih posnela, imajo osebno vrednost in zaznamujejo pomemben del mojega življenja. Po drugi strani pa skozi filme prikazujem ravno tiste stvari, ki jih na platnu pogrešam – na primer v *Vidnostih* to, da premalokrat pometemo pred lastnim pragom in se ozremo vase, v *Noči boginj* soočim gledalce z žensko spolnostjo, snemala sem tudi s transseksualci, kralji preobleke, priseljenci itd. Vedno me privlači tema, ki je težka in za ljudi neprijetna in nesprejemljiva. Mislím, da sem ustvarjena za snemanje filmov s posebno težko vsebino (smeh).

Luka Pieri
pieri.luka@gmail.com

Pogovor z Axlom Schockom, gostom filmskega festivala

Razkritje v kinu

Kot filmski ljubitelj je Axel Schock dolga leta zbiral gradivo, povezano z gejevskimi filmi. Njegova kariera se je začela v osemdesetih letih na alternativni radijski postaji, v okviru katere je enkrat na teden vodil triurno oddajo o GLBT temah. Nato je postal urednik pomembne gejevske revije, sodeloval pa je tudi pri različnih knjigah o gejevski kulturi, kakršne je od nekdaj pogrešal kot bralec – med temi velja omeniti *Out! 800 berühmte Lesben, Schwule und Bisexuelle* (knjiga o znanih queer osebnostih), *Der schwule Sprachführer* (gejevski jezikovni vodnik), *Die Bibliothek von Sodom* (knjiga o gejevskih knjigah: 100 primerov homoseksualnosti v literaturi, od antike do danes) in zajetni vodnik po zgodovini queer filma, *Out im Kino*, ki jo je ob izboru filmskih odlomkov predstavil na letošnjem festivalu. »Prijatelj založnik je želel izdati tako knjigo, toda tak projekt je zahteval ogromno dela. Nazadnje sem kljub vsemu privolil in s kolegico Manuelo Kay sva po skoraj petih letih temeljitega in zahtevnega raziskovanja končno ustvarila leksikon queer filma.«

Kako je potekal izbor?

Osredotočila sva se na vse mednarodne celovečerne filme in dokumentarce, ki so bili prikazani v Nemčiji, izpustila pa sva filme s stranskimi oz. manj pomembnimi queer liki. Zanimalo so naju predvsem osebne zgodbe gejevskih oz. lezbičnih likov in kako so te zgodbe in liki prikazani in obravnavani v širšem kontekstu. Pri nekaterih filmih sva izpostavila tudi zanimivejše podatke o produkciji, odzive in podatke o filmu po njegovem izidu, na primer morebitno cenzuro ali prepoved.

Knjiga pokriva skoraj sto let kinematografije. So bili torej tudi filmi iz začetka prejšnjega stoletja prikazani v Nemčiji?

Večinoma. Začenši s prvim gejevskim filmom *Anders als die Andern* (*Drugačen od drugih*) iz leta 1919, ki je pravzaprav nemški film in so ga predvajali le nekaj tednov. To je bil izrazito gejevski film, posnet kot neke vrste propagandni film proti paragrafu 175, ki je homoseksualnost opredeljeval kot kaznivo dejanje.

Dojemanje homoseksualnosti in posledično prikazovanje le-te v filmu se je z leti korenito spremenilo. V čem vidite ključni problem pri sprejemanju oz. zavračanju homoseksualnosti v družbi in kako se je odnos gledalcev v teh desetletjih spremenil?

Ena ključnih težav so vsekakor stereotipi, ki veljajo v družbi. V izbor filmov sva, denimo, vključila tudi filme, v katerih so geji in lezbijke prikazani na homofobičen način. V sedemdesetih so bili na primer v Nemčiji in Franciji zelo priljubljeni erotični filmi dvomljivega okusa, ki so jih večinoma vrteli v dvorinah pri železniških postajah. Njihova ciljna publika so bili heteroseksualni moški in pogosto so bili to filmi z lezbičnimi prizori ali zgodbami. In pravzaprav je še danes marsikateremu moškemu nelagodno, ko gleda film z gejevsko tematiko, zaradi strahu pred seksualnostjo, ki je ne pozna, še težje pa je sprejeti izkazovanje ljubezni med dvema moškima. Seks še nekako prebavijo, ljubezenski prizor pa je za mnoge hud udarec. Heteroseksualne ženske pa imajo take zgodbe pravzaprav rade. To je ena glavnih sprememb, ki jih je prinesel čas.

Ob tem takoj pomislimo na *Goro Brokeback* ...

Na primer. *Goro Brokeback* so šli gledat predvsem geji in heterose-

ksualne ženske, ki imajo rade dramatične ljubezenske zgodbe. Heteroseksualnim moškim je ob prizoru dveh moških, ki se poljubljata, nelagodno. In največja ironija je, da je bil to popolnoma »heteroseksualen« film s heteroseksualnim režiserjem, zasedbo, scenarijem, celo posnet je bil po zgodbi heteroseksualne pisateljice. Tak projekt heteroseksualnemu gledalcu sporoča, da ni nič narobe, če si gre film ogledat, češ saj ne promovira homoseksualnosti.

Dejansko so ga ustvarjalci in igralci sami skušali na nek način opravičiti, češ da to ni gejevski film, ampak je preprosto dober film ...

... o ljubezni! Obupno.

Kako naj torej gejevski in lezbični filmi preživijo kot gejevski in lezbični filmi?

Predvsem če pripovedujejo o zgodbah, ki nastanejo v GLBT skupnosti, za GLBT skupnost, in če so dobro posneti in distribuira ni. Dovolj je tudi, če ima film znotraj širšega konteksta, denimo, gejevsko zgodbo, ki je prikazana kot nekaj vsakdanjega in s stališča gejevskega lika, ki ni posebnež. Tak film je na primer *Aimée & Jaguar*, ki pripoveduje o dveh lezbijkah med drugo svetovno vojno. Šlo je za klasično zgodbo o ljubezni med dvema osebam različnih veroizpovedi, le da sta bili tokrat to dve ženski, kristjanka in Judinja. Občinstvo je takih zgodb vajeno, zato je bilo to sicer nekaj posebnega, a obenem tudi običajnega. Zato je bil film precej uspešen.

Omenili ste gejevske like kot posebneže. V tridesetih in štiridesetih letih so v hollywoodskih filmih to bili poženčeni moški, ki so v filmih prevzeli nekakšno vlogo klovna, t.i. *sissies*. Še danes so precej pogosti – moški, ki se spoznajo na modo,

mahajo z rokami kot propeler in imajo funkcijo razvedrilnega vložka med odvijanjem glavne zgodbe. Mislite, da taki liki še vedno vplivajo na podzavest povprečnega gledalca?

Mislim, da ja. Taki primeri žalostnih, nesrečnih ali smešnih podob so v filmih in televizijskih serijah še vedno pogosti. Čeprav, vsaj v Nemčiji, je kljub vsemu prišlo do dveh zanimivih pojavov: film, ki vsebuje take klišeje, tudi heteroseksualnih kritikov ne prepriča več, občinstvo je to večinoma preraslo. Imamo pa tudi veliko *stand-up* komedijantov, ki na televiziji zabavajo publiko in gledalce z raznimi šalami na to temo, ki smo jih že vsi siti, ampak ljudje se jim še vedno smejejo. Po drugi strani je na primer v Nemčiji, v nasprotju s Slovenijo, zelo veliko znanih ljudi, ki so javno razkrili svojo homoseksualnost. To je za javnost zelo pozitivno, kajti če vidi »normalne« ljudi, ki živijo z istospolnim partnerjem, nekateri imajo tudi otroke, dobi o homoseksualnosti veliko bolj realno podobo. V rumenem tisku, kjer se bralci redno seznanjajo s tem, kam je kateri zvezdnik odšel na počitnice in s kom, so se pred nekaj leti začele pojavljati take novice o gejevskih parih, vendar brez negativnih pripomb ali zaničevalnega tona, ki smo ga bili sicer v takih publikacijah vajeni. Tudi to kaže na pozitivno spremembo.

Mediji imajo vsekakor močen vpliv na javno mnenje, in obratno. Javnost lažje sprejema homoseksualnost, ker o njej dobiva realnejšo podobo, verjetno pa je tudi poročanje medijev manj negativno, ker je javnost na splošno vse bolj osveščena.

Vsekakor. Pred nedavnim je svojo homoseksualnost na primer priznala zelo ugledna televizijska novinarka Anne Will, ki vodi zelo pomembno pogovorno oddajo o

politiki. Lezbijke so seveda bile navdušene, ker so dobile novo ikono, dogodek pa je bil pozitiven tudi za širšo javnost, saj gre za zelo inteligentno in priljubljeno medijsko osebnost. Čim več znanih ljudi se bo razkrilo, tem manj jih bo mogoče napadati. Berlinski župan je že več let nazaj razkril svojo homoseksualnost in kamorkoli gre, mora odgovarjati na novinarska vprašanja o tem, kako je, če si homoseksualen župan. Goto-vo jih je že sit, vendar je zelo pomembno, da o tem sproščeno govori. Mediji, pa ne samo mediji, si ne morejo privoščiti, da bi o tem poročali negativno, ker bi se nazadnje samo osmešili.

Boris Pintar

7. gl film fest Barcelona

Puccini za začetnike

V Barceloni sta dve predstavitvi gejevskih in lezbičnih filmov, poleg festivala še *Mostra lambda Barcelona*, ki je julija letos potekala dvanajstič, v organizaciji Casal lambda, prostovoljcev za socializacijo homoseksualnosti, ustanovljeni v Barceloni leta 1976, po Francovi smrti.

Direktor Barcelonskega G&L festivala Xavier-Daniel pravi, da je razlika med njima v profesionalni izvedbi in nagradah, ki jih podeljuje festival. Cilj festivala je odkrivanje mladih talentov in podpora deželam, kjer je svoboda izražanja omejena. Pogosta je socialna motivika nasilja, homofobije, brezdromstva, starševstva in verskih ovir. Na festivalu je bilo predstavljenih skupaj 70 igranih celovečercer, dokumentarcev in kratkometražnih filmov iz 22-ih držav.

Festival je doživel tudi medijski napad na svojo letošnjo promocijsko podobo in zaščitni spot: deček s termometrom v ustih doma gleda televizijo, na kateri je prizor z golimi ženskami iz zadnjega Kubrickovega filma *Eyes Wide Shut* (ZDA, 1999), in kakor v *Cesarjevih novih oblačilih* vpraša mamo, ki šiva poleg njega: »Zakaj v filmih moški niso nikoli goli?« Mama odvrne: »A je to sploh važno?« Desničarski časopis *La Razón* je kritiziral državne institucije, ker podpirajo gejevski festival, ki za promocijo uporablja otroka. Spot je na ogled: <http://www.gaybarcelona.net/tv/spot2007.rm>

Za nagrade se je potegovalo 9 igranih celovečercer, posnetih v letih 2006–07, 8 dokumentarcev in 36 kratkometražnih filmov. Nagrado občinstva je prejel španski celovečerec Eusebia Pastrana *Spinmin'* z zgodbo o očetovstvu gejevskega para, z mladim popularnim španskim igralcem Alejandrom Tousom v glavni vlogi. Žirija filmskih študentov je ocenjevala kratkometražne filme in

nagradila poljski film *Mateusz* (režija Wojciech Szarski), ki prikazuje odnos očeta in sina. Oče sumi, da je sin gej in sin ne spoštuje očeta, ker ga sumi istega, izkaže se, da je oče gej, ne pa tudi sin. Žirija kritikov je za najboljši dokumentarec izbrala ameriški *Red Without Blue* (režija Benita in Todd Sills, Brooke Sebold). Film prikazuje mladost enojčnih dvojčkov iz uspešne ameriške družine. Ko najstnika spoznata, da sta geja, eden skuša storiti samomor, družina nato razpade, brata sta ločena in eden operativno spremeni spol. Danes živita vsak na svoji strani ZDA. Igrane celovečerce je presojala petčlanska mednarodna žirija, ki ji je predsedovala Zazie Pariška (Solange Dymensztejn), igralka, pevka in pionirka transosebnosti, ki zdaj živi in ustvarja v Berlinu. Zmagovalni film festivala je ameriški film *Puccini for Beginners* v režiji znane režiserke filmov z lezbično tematiko Marie Maggenti.

Puccini za začetnike aktualizira vprašanje o moči ljubezni Shakespearovega *Sna kresne noči*. Lezbični par se razide, ko ena ugotovi, da ni lezbijka in da partnerka ni prava ženska zanje. Zapuščena lezbična pisateljica na neki zabavi naleti na profesorja filozofije, ki je naveličan svoje enolične zveze in se z njim zaplete v intelektualno romanco. Pisateljica nato v sentimentalnem kinu naleti na objokano finančno svetovalko, ki bi rada postala steklarica, s katero se fant noče in noče poročiti, ter ji ponudi svojo ramo. Tako vzpostavi dve ljubezenski razmerji, z moškim in z žensko. Zaplet se stopnjuje, dokler ne ugotovi, da sta njena ljubimec in ljubimka bivša partnerja, do soočenja pride na zaročni zabavi pisateljčine bivše punce. Prevarana fant in punca se spet najdeta, na koncu tudi lezbijki, ki sta se na začetku razšli, skozi pekel zmešnjav sta spoznali predanost in sta srečni ponovno skupaj. Razgiban, dopadljiv in duhovit film, ki preigrava ideologijo gejevske in

strejt istovetnosti. Zgradba filma posnema strukturo Puccinijeve opere *Turandot* v treh dejanjih in Puccinija predstavi kot feminista. Prolog in epilog z navezavo na klasiko, ki ne bo ušla pozornemu gledalcu, podpirata trajno čutečo zvezo dveh, ki prek zamenjav spoznata svoje resnično nagnjenje. Jedro filma se vendarle suče okrog spoznanja, da ljubezen premaga spolno nagnjenje, kakor bi bila spolna orientacija ideološka kategorija: biti strejt je buržoazno, biti gej levičarsko. Glavni junakinji zavoljo čustvene in intelektualne privlačnosti preprosto prehajata iz enega spolnega nagnjenja v drugega. Lezbijka, na primer, reče moškemu partnerju: »Seks s tabo je bil odličen, vendar sem lezbijka.« Vzpostavljena lezbična identiteta je torej njeno brisanje. Osrednji liki so univerzalni (privlačni, nadarjeni, inteligentni, čustveni, očarljivi, izobraženi ...), brez vidnih gejevskih značilnosti so lahko popolni geji ali strejti, medtem pa stranski liki zastopajo lezbične tipe (stroga hladna dominantna intelektualka, butch ...) in strejt tip (Bridget Jones), ki pa so simpatično smešni.

Otvoritveni film festivala je bil *The Picture of Dorian Gray* (ZDA, 2007, režija Duncan Roy, naslovna vloga David Gallagher), uspešno posodobljen prevod gotskega romana, postavljen v New York. Estetizacija video instalacije in viktorijanskega ambienta omogoča časovno prehanje *Orlanda* kot sunkovite Dorianove spolne menjave moškega v žensko, aktivca v pasivca, čistosti v sadizem, nedolžnosti v morilskost. Barcelonski G&L festival uživa mednarodni ugled in se lahko pohvali z vidnimi domačimi in tujimi gosti. Med slednjimi je letos izstopal Alan Cumming, režiser in nosilec naslovne vloge v filmu *Suffering Man's Charity*. A navkljub privlačnemu programu je bila 400-sedežna dvorana Katalonske kinoteke med festivalom slabo polovično zasedena ...

Raziskava o starševstvu

Na Fakulteti za socialno delo izvajajo raziskavo o istospolnih družinah in njihovih otrocih ter o gejih in lezbijkah, ki opravljajo starševsko vlogo. Da bi bila raziskava bogatejša in vplivnejša, potrebujemo vašo pomoč. Vsi, ki bi bili pripravljene popolnoma anonimno spregovoriti o svojem družinskem življenju, naj pišejo na e-naslov: anasobocan@gmail.com.

Homo družine

Med 4. in 6. marcem bo v Ljubljani v organizaciji Legebitre in ILGA-Europe potekala mednarodna konferenca o istospolnih družinah. Konferenca bo organizirana ob slovenskem predsedovanju EU.

Več informacij: www.legebitra.si

Foto: Roman Kuhar

Roman Kuhar
roman.kuhar@gmail.com

Intervju z Alecosom Modinosom

Ciper, otok svetnikov

Ob pogovoru z Alecosom Modinosom, arhitektom in gejevskim aktivistom, se nehote spomnim na Daffyda iz *Little Britain*, ki je »the only gay in the village.« Za Alecosa Modinosa se namreč zdi, da je edini gej s Cipra. Vsaj tako ga je na mednarodni konferenci »Sexual Diversity – European Community«, ki je septembra 2007 potekala v belgijskem Gentu, prijateljsko zbudilo nekaj njegovih kolegov aktivistov. Vsekakor je najvidnejši predstavnik Ciperskega gejevskega osvobodilnega gibanja, ki ima še dandanes prostore v njegovi hiši. »Sam plačujem vse stroške,« pravi. »Pri meni se dobivamo vsak teden in številnim moškimi in ženskami smo omogočili, da so se spoznali in vzpostavili prijateljstvo.«

Za *Narobe* je pripovedoval o dvajset let dolgi poti skozi sodne mlino v prizadevanju za dekriminalizacijo homoseksualnosti na Cipru.

Prvi dan na konferenci ste se predstavili kot nekdo, ki je aktivist že vse svoje življenje. Kje se je ta pot začela?

Ko sem končal univerzo in se vrnil na Ciper, sem mislil, da je zelo preprosto spremeniti mišljenja ljudi v tako majhni skupnosti, kot je ciprska. S svojimi prijatelji sem začel razpravljati o teh spremembah. Moja družina je namreč vedela, da sem gej, in je popolnoma sprejemala mojega fanta s Škot-

skom. Ni se mi bilo potrebno skrivati. Zame so vedeli tudi ljudje, ki so delali pri nas – izhajam namreč iz zdravniške družine.

In ni bilo problemov?

Razkril sem se, ko sem bil na univerzi in moja družina s tem ni imela problemov.

Kdaj je bilo to?

V srednjem veku. (smeh)

No, ampak resno – kdaj?

Ne, resno, v srednjem veku. Lahko bi bilo pred desetimi, dvajsetimi, petdesetimi leti, pa to ne bi bilo pomembno. Na Cipru nihče ni razpravjal o homoseksualnosti in nihče se ni zanimal za to. Zato je bilo tako kot v srednjem veku. Ampak verjamem, da je tako še v številnih drugih državah. Balkanske države se danes srečujejo s podobnimi problemi kot se je Ciper pred dvajsetimi leti.

V družini torej niste imeli problemov. V družbi pa.

Da. S strokovnjaki, s psihiatri, z zdravniki, s svojimi profesorji sem potem začel razpravljati o človekovih pravicah in homoseksualnosti. Čeprav so imeli različne poglede, sem jim počasi le uspel povedati, da ljudje nimajo izbire okrog spolne orientacije. In če so oni imeli pravico do ljubezni, do seksualnosti, potem bi jo moral imeti tudi jaz. Ampak takrat je bila homoseksualnost na Cipru kriminalizirana. Celo v zasebnosti je bilo homoseksualno razmerje definirano kot kriminalno dejanje. Takšen je bil star angleški zakon iz leta 1885. Sam sem vedel, da to ni kriminalno dejanje, ampak moja pravica. Zato sem čakal na čas, ko bi se državljani Cipra lahko pritožili na Evropsko sodišče za človekove pravice in tožil Ciper. Ta

možnost se je pojavila leta 1989. Pred tem je namreč ciprski parlament zavrnil pobudo za spremembo Kazenskega zakonika in ukinitve starega britanskega kolonialističnega člena, ki je kriminaliziral homoseksualnost. Ciper je bil namreč kolonija, neodvisnost je dobil leta 1960. V Angliji so ta člen Kazenskega zakonika ukiniteli leta 1967, pri nas pa je ostal v veljavi. Bilo je smešno, da smo na Cipru imeli neko »tujko« zakonodajo, ki je bila v državi, ki jo je k nam prinesla, ukinjena, pri nas je pa še kar veljala. Čeprav sem se v več kot desetih letih pogovarjal s številnimi politikami, ki so se z menoj celo strinjali, kljub temu v parlamentu ali svoji stranki niso naredili ničesar. Zato sem pisal sekretarju za človekove pravice pri Evropskem svetu in se pritožil glede situacije na Cipru. Ampak to je bilo možno šele od prvega januarja 1989 naprej, ko je Ciper podpisal tudi tisti člen pogodbe s Svetom Evrope, ki je dovoljeval državljanom Cipra, da se pritožijo na Evropsko sodišče. Ciper namreč dolgo časa ni želel podpisati tega člena. Takrat sem še enkrat pisal ciprskemu parlamentu in vprašal, če bodo dekriminalizirali homoseksualnost. Nisem dobil odgovora. Čez dva meseca sem ponovno poslal pismo parlamentu, a spet nisem dobil odgovora. Zato sem potem pisal sekretarju komisije za človekove pravice pri Svetu Evrope. Takrat so tam imeli na stotine sodnih primerov in so se zato odločali, katere primere bodo dejansko poslali na sodišče. Maja 1989 smo bili povabljeni na zaslišanje pred Evropsko komisijo. Državo je branilo pet ali šest odvetnikov, na drugi strani pa sem bil jaz in moj mladi odvetnik, ki je pravkar končal univerzo in se specializiral za vprašanja človekovih pravic.

Je bilo težko dobiti odvetnika, ki bi vas zastopal?

Odvetnik v moji pisarni mi je rekel, da je že res, da so človekove pravice človekove pravice, ampak da gre v tem primeru vseeno za homoseksualnost in da to ni povsem isto. Vedel sem, da ni zainteresiran. Mati Achilleasa Demetriadesa, odvetnika, ki me je zastopal, je bila toliko stara kot jaz, njegov oče pa je bil župan Nikozije. Bili smo torej družinski prijatelji in Achilleasa sem poznal od malih nog. Najprej je študiral v Angliji, potem v Ameriki, nato je pol leta delal v Strasbourgu. Vedel sem, da bi bil mlad, nedolžen, neobremenjen odvetnik najboljša izbira. Rekel mi je: »Ja, mislim, da je to človekova pravica. Sicer ne bi rad videl, da se dva moška poljubljata na ulici, ampak vseeno bom vzel ta primer.« Rekel sem mu: »Ko sem študiral na Škotskem, sem pred univerzo na travi videl deklo, na njej pa je ležal njen fant. To mi seveda ni bilo všeč, ker česa takega nisem bil navajen na Cipru. Ampak čez nekaj časa sem se na to navadil in ni me motilo. Vse je stvar navade.« Kakorkoli že – argumentacija državnega ciprskega tožilca je bila, da v zadnjih desetih letih po tem zakonu ni bil nihče poslan v zapor in da je zakon pravzaprav mrtva črka na papirju. Vendar se evropski komisarji niso strinjali, tako da sva na Evropski komisiji zmagala. Petnajst komisarjev se je strinjalo, da mora Ciper dekriminalizirati homoseksualnost.

Je res, da ljudi po tem členu Kazenskega zakonika niso preganjali in da je bil mrtva črka na papirju?

V bistvu ne. Ljudem je omogočil, da so te izsiljevali. Povabili so te domov, češ da bosta seksala – in da vaju tam nihče ne bo videl –

potem pa so te izsiljevali za denar ali ti ukradli denar in podobno. Če so policaji videli, da sta v isto stanovanje vstopila dva moška, so imeli pravico nasilno odpreti vrata in te poslati v zapor.

Vse to se je dogajalo tudi še v osemdesetih?

Da. Zadnji sodni primer je bil v začetku osemdesetih.

Kakšna je bila zagrožena kazen?

Dve leti zapora. No, v bistvu je bila maksimalna zagrožena kazen pet let. Če je bilo dejanje storjeno s silo, sedem let. Če je bila v dejanje vključena nepolnoletna oseba, štirinajst let z bičanjem in udarci ali pa brez. Možna je bila tudi napotitev na težko delo. Ampak leta 1972 je Evropski svet svojim članicam prepovedal uporabo telesnih kazni – bičanje, udarci in težko delo – kot oblike zagroženih kazni, tako da so sodišča to opustila.

Je bil kaznovan kakšen od vaših prijateljev?

Ne. Takrat sem bil še premlad. Se pa spomnim, da je bil kaznovan naš družinski prijatelj. Takrat je bil star blizu šestdeset let. V stanovanje je povabil nekega vojaka, in ko je ta vojak odhajal iz stanovanja, ga je zalotila policija. Odšli so v stanovanje našega prijatelja in ga obtožili sodomije. Za dve leti je moral v zapor. To je bila zelo žalostna zgodba, on je bil namreč zelo prijazen in zelo izobražen človek. Kmalu po vrnitvi iz zapora je umrl.

Leta 1984 je bila zelo razvpita zgodba treh vojakov, ki so noč preživel v majhnem šotoru, ki je bil sicer namenjen za dva vojaka. Eden od njih se je pretvarjal, da spi, druga dva – stara sta bila osemnajst, devetnajst let – pa sta se začela dotikati in božati. In potem sta še seksala. Ta, ki je bil aktiven v odnosu, je bil dovolj neumen, da se je pozneje bahal s tem. Drugi, ki je bil pasiven v odnosu, se je zato pritožil svojemu nadrejenemu, češ da tisti prvi razširja laži in govorice. Nadrejeni pa – namesto da bi jima rekel, naj nehata in naj v miru končata svoj spor – ju je poslal na vojaško sodi-

šče. To je primer pozneje predalo civilnemu sodišču, ki je aktivnega vojaka obsodilo na štiri leta zapora, pasivnega pa na šest mesecev.

Ko je ta primer prišel pred vrhovno sodišče, so sodniki rekli: spoštujemo Evropsko sodišče, a strinjamo se s ciprskim predstavnikom na evropskem sodišču. Tri leta pred tem – leta 1981 – je namreč Jeffrey Dudgeon s Severne Irske na Evropsko sodišče vložil tožbo proti britanski vladi, ker spolni odnosi med odraslima osebama istega spola niso bili kriminalno dejanje v Angliji, na Škotskem in v Walesu, na Severnem Irskem pa, in zmagal. Ampak ciprski sodnik se v tem primeru ni strinjal z večino. Dejal je, da bi se njegovi sodržavljeni – tako katoliki kot muslimani – uprli, če bi se strinjal z dekriminizacijo homoseksualnosti. Homoseksualnost je namreč gnusna, je kriminalno dejanje, ki ga na Cipru ne sprejema nihče. S tem so se strinjali tudi ciprski vrhovni sodniki v primeru omenjenih dveh vojakov. Trdili so, da dobro poznajo navade in moralo svoje države. Takrat sem vedel, da so sodniki zagrešili veliko napako. Zato sem tožil Ciper.

Kako pa se je Ciper odzval takrat, ko je Evropska komisija odločila, da mora dekriminizirati homoseksualnost?

Ciprski parlament ni imel veliko časa na razpolago, da spremeni zakon. A ga niso. Bali so se odziva cerkve. O tem se je tudi veliko pisalo. Z velikimi črkami so pisali: »Nikozijski arhitekt zahteva svoje homoseksualne pravice«. Tudi novinarji niso razumeli, da gre za človekove pravice. Ker ni prišlo do spremembe, je Evropska komisija primer poslala na Evropsko sodišče za človekove pravice. Zaslišanje je bilo leta 1992, odločitev pa je bila sprejeta aprila 2003. Osem sodnikov se je strinjalo, da mora Ciper spremeniti zakonodajo. Proti je bil en sodnik – seveda ciprski. Odločitev, ki je bila za Ciper obvezujoča, je glasno odmevala v ciprskih medijih. Povsod so pisali o meni. Celo škof je v svoji božični poslanici – namesto

da bi govoril o ljubezni in miru – ljudi pozval, naj se uprejo tej spremembi. Si predstavljate: tako je govoril zjutraj pri maši v cerkvi! Potem je isto sporočilo poslal še vsem cerkvam v državi. Ko sem to zjutraj, 25. decembra 1993, slišal po radiu, me je kar vrglo ob tla. Človek res ne pričakuje, da bo za božič poslušal pozive k uporabi proti perverzним homoseksualcem. V nekem intervjuju je pozneje zatrdil, da se je Evropsko sodišče odločilo napačno in da njihova odločitev ni moralna. Zatrdil je, da bo iz cerkve izključil homoseksualce, jim vzel njihove krščanske pravice in prepovedal, da se jih cerkveno pokoplje. 52 cerkvenih skupin se je združilo v boju proti spremembi zakona. Trdili so, da je Ciper otok svetnikov, ne otok homoseksualcev. Vedno, ko naj bi v parlamentu razpravljali o tej temi, so mobilizirali predvsem stare ljudi in otroke, da so se zbrali na mestnih trgih in protestirali proti spremembi.

Leta 1995 je komisija za pravna vprašanja pri ciprskem parlamentu prvič razpravljala o ukinitvi tega člena. Ampak vsi so zavlačevali s spremembo. Minilo je pet let, pa se ni nič spremenilo. Leta 1998 so končno spremenili zakon. A naredili so še slabši zakon kot prej. Zakon je zdaj prepovedoval razpravo o homoseksualnosti v javnem prostoru. Preprečili so izobraževanje in informiranje o tej temi. Od takrat naprej nisem smel v intervjujih govoriti o homoseksualnosti. Hkrati so spremenili tudi zagroženo kazen za spolne odnose z nepolnoletno osebo. Prej je bila kazen 14 let zapora, zdaj so jo spremenili v dosmrtno ječo. So pa dekriminizirali spolne odnose med polnoletnima osebama istega spola v zasebnosti.

Kaj ste storili potem?

Spet sem pisal na Svet Evrope in jih opozoril, da je sprememba zakona privedla do še slabše situacije. Skliceval sem se na svobodo govora in podobno. Strinjali so se z mano in čez dve leti je parlament moral ponovno spremeniti

zakon. Odpravili so prepoved govora o homoseksualnosti, še vedno pa so pustili različno sporazumno starost za heteroseksualne in homoseksualne odnose. Za prve je bila sporazumna starost 16 let, za homoseksualce 18 let. Dve leti pozneje, leta 2002, so spet odločali o tem, a stranke v parlamentu se niso strinjale z izenačitvijo na 16 let. Namesto tega so sporazumno starost za hetero in homo odnose spremenili na 17 let. Ampak to nima nobenega vpliva, ker otroci v šoli niso deležni spolne vzgoje in pogosto ne vedo, kaj delajo. Kakorkoli že – pri tej zadnji spremembi je bilo zanimivo to, da je bilo v parlamentu prisotno 44 od 56 parlamentarcev. 31 poslancev je obstruiralo sejo. Nek novinar je zapisal, da so šli iz dvorane, a ne zato, da bi šli na stranišče. Niso hoteli glasovati o tej spremembi. Nov zakon je bil tako sprejet z enajstimi glasovi. Od takrat naprej homoseksualna razmerja med moškimi, starejšimi od 17 let, niso več kriminalno dejanje.

Ne morem končati z bolj predvidljivim vprašanjem, kot je ta: kako se človek počuti, ko po dvajsetih letih boja le doseže svoje?

Ko so me vzgajali, so me naučili, da ne lažem. Če sem razbil vazo, sem priznal, da sem jo razbil. Vedel sem, da bom naslednjič pazljivejši. Ko sem ugotovil, da sem gej, je postalo jasno, da sem v očeh zakona kriminallec. Ampak to je bila zame laž. Vedel sem, da to ni prav. In vedel sem, da moram nekaj storiti glede tega. To je vse.

Tea Sernelj
tea.sernelj@email.si

Aktivizem pekinških lezbijk

Lale in njihov salon

Kot absolventka sinologije sem se letos poleti odpravila v Peking, da izboljšam svoje znanje kitajščine in ponovno vzpostavim stik s stvarnostjo starodavnega, a hkrati nadvse sodobnega, globaliziranega Carstva sredine. Berlinska prijateljica Eva, ki že šest leta dela v Pekingu in pri kateri sem stanovala, mi je že prvi večer predlagala, naj grem naslednji dan skupaj z njo v *Lezbični salon*, v katerem se pekinške lezbijke vsako soboto popoldne zbirajo, debatirajo in se družijo. Čeprav sem bila utrujena od poti, sem se odločila, da se ji bom pridružila.

Homoseksualnost na Kitajskem včeraj in danes

Naslednjega dne, ko sva z Evo sedeli pri zajtrku, sem jo radovedno spraševala, kakšna je situacija kitajskih lezbijk in gejev. Eva, ki je sinologinja in lezbijka, mi je o tem povedala marsikaj zanimivega. Najprej to, da lezbijke sebe imenujejo *lala*, medtem ko je izraz za geje dobesedno preveden iz angleškega termina *gay*.

Z vdorom britanskega kolonializma na Kitajsko na pragu 19. stoletja je bila tudi homoseksualnost stigmatizirana. Britanci so namreč s seboj prinesli ideologijo zahodne seksologije, (krščansko) homofobijo in medikalizacijo homoseksualnosti. Homoseksualce so začeli zapirati, trpinčiti, jih pošiljali

ljali na zdravljenja z elektrooki. Lezbijke in predvsem geji so se lahko srečevali samo po parkih in po drugih skrivnih kotičkih. Živeli so v nenehnem strahu, kdaj jih bo ujela policija in jih odpeljala v zapore na zaslišanja in mučenja, ki so se običajno končala s prisilnim zdravljenjem v zaprtih oddelkih psihiatričnih bolnišnic. Že tako travmatično obdobje je potenciralo še obdobje maoizma, ko je veljalo, da je homoseksualnost produkt kapitalistične ideologije in jo je zato potrebno izkoreniniti. Prepovedali so vsakršno literaturo, ki je vsebovala homoerotične elemente.

Šele ob koncu sedemdesetih let prejšnjega stoletja, v dobi t.i. liberalizacije, je pod vodstvom Deng Xiaopinga prišlo do preobrata.

Strategija ekonomskega in političnega razvoja je poslej potekala v smeri prevzemanja zahodne tehnologije in hkratnega ohranjanja esence lastne kulture. A če se je Kitajska hotela odpreti svetu in z njim enakovredno trgovati, je bila prisiljena sprejeti določena pravila igre, med katera sodi tudi spoštovanje človekovih pravic. Prav tu se je tudi začel preporod za geje in lezbijke. Homoseksualnost je namreč v osemdesetih letih dvajsetega stoletja postopoma ponovno postala predmet javne debate. Njen družbeni »coming out« pa ni bil stvar hipnega sprejetja ali uvida, temveč se je odvijal postopno in je vključeval vrsto vzponov in padcev.

V osemdesetih so na Kitajskem postopoma pričeli izhajati članki, ki so govorili o homoseksualnosti. Pojavljati se je začela tudi literatura, ki je obujala tradicionalni kitajski pogled na istospolnost, ki je bil izrazito toleranten. Prelomno leto v spreminjanju odnosa do homoseksualnosti je bilo leto 1995, ko je na Kitajskem potekal svetovni ženski kongres. Takrat so številni začeli na kitajsko vlado izvajati pritiske glede njenega kršenja človekovih pravic. Homoseksualnost je bila dve leti pozneje, leta 1997, dekriminalizirana, leto 2001 pa so jo končno zbrisali tudi s seznama duševnih bolezni.

S prihodom medmrežja se je za geje in lezbijke začela doba odpiranja in povezovanja. Veliko vlogo igrajo tudi klubi, kjer se srečujejo, čeprav so ti klubi pogosto tarča policijskega preganjanja. Vladna politika se v probleme homoseksualnosti vmešava zgolj posredno. Po eni strani obstoj gejev in lezbijk tolerira, hkrati pa budno pazi na trenutek, ko bi se ti

začeli vmešavati v sfero realne politike in začeli delovati politično.

Opoldanski sprehod po sceni

Eva mi je predlagala, da se pred obiskom *Lezbičnega salona* opoldne ustaviva še na skodelici čaja v novem lokalu za lezbijke, imenovanem *Shan mu lan*, kar dobesedno pomeni gorska orhideja. Ko sva po polurni vožnji s taksijem prispeli do te kavarnice v starem delu Pekinga, me je prevzela njena toplotina in prijaznost. Ker naj bi bil to lokal za lezbijke, sem bila nemalo presenečena, ko so vanj začeli prihajati mešani pari. Lastnica Ningning mi je pojasnila, da je običajna scena tudi pri njih pač hetero, ker morajo nekako preživeti. Konec tedna pa ob večerih zahajajo tja skoraj izključno lezbijke.

Ningning je seveda tudi sama lezbijka. Doma je iz Xinjianga, kjer živijo Ujguri, v Peking pa se je preselila zaradi svoje partnerke Xidan, katere starša sta v prestolnici dobila delo. Povedala je, da obstaja v sodobnem Pekingu vrsta lokalov, diskov in klubov, kjer se srečujejo homoseksualci. Njen najljubši prostor je lezbični disko *Xifang xiang*, ki se bohota tudi s pomenljivim angleškim imenom *West Wing*. Tam se vsako soboto zvečer zbere okrog dvesto lezbijk, ki kockajo, kartajo in plešejo, a ker glasba, ki jo tam vrtiljo, ustreza predvsem mlajšim puncam, v ta klub redko zaidejo lezbijke, starejše od trideset let. Tudi Eva je pripomnila, da se ji zdi tamkajšnja populacija premlada zanjo, in da nasploh ne mara preveč diskov in klubov. Povedala je, da je bila prejšnji teden s prijateljico v lezbičnem klubu *Le Jazz*, ki pa je bil zanjo totalna polomija in razočar-

ranje. V ta klub se namreč med drugim hodijo »naslajat« heteroseksualni moški. »Vedno me jezi«, je zaključila, »da se homoseksualnost reducira na spolnost, pa naj take predstave prihaja od heteroseksualcev ali homoseksualcev samih.«

Lale in njihov salon

Po slabi uri vožnje, kar je za Peking majhna razdalja, smo z Evo in Ningning končno prispeli na cilj. Prostor, kjer se vsako soboto popoldne srečujejo lezbijke, se imenuje *Lala shalong* (Lezbični salon). Vstopnina je bila 15 yuanov (1,5 €). Vprašala sem, čemu je ta denar namenjen, in ena od organizatork okrogle mize v salonu je razložila, da z njim financirajo najem prostora in lezbično revijo, ki izhaja vsak mesec in je zaradi tega tudi brezplačna. Revije se ne da dobiti na javnih mestih, temveč le v njihovem krogu.

Zbirajo se v trgovskem centru v središču Pekinga, kjer je v tretjem nadstropju nekakšna kavarnica. Srečanja, ki potekajo ob sobotah od dveh do sedmih, so namenjena debatam in druženju. Izvedela sem, da se srečanja v lezbičnem salonu vsakič pričnejo z referatom ene od njih, temu pa običajno sledi burna debata. Tokratna tema je bila »coming out«. Publika je bila precej heterogena, v njej so bile starejše in mlajše lezbijke, samske lezbijke in lezbični pari. Opazila sem, da je v kitajski lezbični sceni nadvse pomembna delitev na kategoriji P (po = žena) in T (Tomboy), kar je nekakšen ekvivalent delitvi na femme in butch. Ker je »T-lezbijk« mnogo več, so »P-lezbijke« zelo cenjene. Kitajske lezbijke te najprej vprašajo, v katero kategorijo sama sodiš. Velika zmeda nastane, ko jim ne

postrežeš z nobeno od možnosti in se ne definiraš ...

Sanje o svobodi

V teku preteklega poletja sem se pogovarjala s številnimi pekinškimi lezbijkami, zlasti s tistimi, ki so že vrsto let aktivne na področju gejevskega in lezbičnega gibanja. Čeprav so njihove težave podobne tistim, s katerimi se srečujejo homoseksualci po vsem svetu, je vrsta njihovih problemov tudi kulturno pogojenih. Večina gejev in lezbijk, s katerimi sem imela priliko govoriti, so menili, da je njihov največji problem še vedno povezan z njihovim položajem znotraj družine. Večino od njih diskriminacija na delovnem mestu ali v javnosti nasploh še zdaleč ne skrbi tako močno, kot težavnost njihovih odnosov s starši. Družinski problem je zanje zelo boleč in povezan s tradicionalno ureditvijo družbe. Kitajski geji in lezbijke so prisiljeni v dvojno življenje. Ker je reprodukcija in nadaljevanje družinske linije še vedno najpomembnejša, in ker po drugi strani poroka (ali vsaj »registracija« istospolnih partnerjev) še vedno ni možna, se pogosto dogaja, da se mora gej ali lezbijka poročiti s partnerjem nasprotnega spola. Tradicionalno so bile poroke dogovorjene s strani obeh družin. Dandanes si osebe v urbanih okoljih sicer večinoma same najdejo življenjskega sopotnika ali sopotnico, vendar pa je na podeželju (in tudi v primerih, ko edini družinski otrok predolgo odlaša s to odločitvijo) tradicionalna aranžirana poroka še vedno precej običajna. Zaradi vsega tega so samomor pogost izhod iz hudih dilem, v katerih se znajdejo geji in lezbijke. Za geje je ta pritisk še večji, saj se družinska linije na Kitaj-

skem tradicionalno nadaljuje izključno po moški liniji. Kljub temu pa vse to ne vpliva na splošno euforijo, ki vlada v pionirskem duhu novega homoseksualnega gibanja. Gejevske in lezbične organizacije so izjemno aktivne predvsem v boju proti aidsu, odpravljanju nasilja v družinah in prisilnih porok ter v boju za zakonsko omogočanje porok istospolnih partnerjev. Kitajske geje in lezbijke čaka še dolga pot do svobode, o kakršni sanjajo. Vsekakor občudujem njihovo vztrajnost, zavzetost in aktivnost, zato se bom kot lezbična sinologinja zagotovo vedno znova vračala mednje.

Pogovor z Jiling in Aihua, 25-letnima lezbijkama iz Lezbičnega salona

Med osebno srečo in pričakovanji družine

Nedavno ste imeli parado ponosa. Kako je bilo?

Jiling: Bolj skromno. Vsega skupaj se nas je nabralo približno dvajset. Shod je bil v starem delu Poletne palače.

Kaj je vzrok za to, da je bil obisk tako maloštevilen?

Aihua: Predvsem strah. Geji in lezbijke se bojijo, da bi se razkrili pred svojimi družinami. Pritiski družine so še vedno ogromni, zato ostaja večina skrita pred očmi javnosti. Dogaja se tudi to, da te so delavci v službi zatožijo nadreje-

nim in tako v trenutku ostaneš brez službe.

Leta 2001 je bila na Kitajskem homoseksualnost demedikalizirana. Kako je bilo prej in kako se kažejo razlike v družbi zdaj?

Jiling: Pred letom 2001, ko je bila homoseksualnost obravnavana kot bolezen, je bilo strašno. Lastna družina te je lahko odpeljala v norišnico, kjer so te s hudimi mučilnimi sredstvi spreobračali v »normalnega« človeka. Geji, ki so se po navadi zbirali po parkih, so bili pod nenehnim pritiskom, da jih bo aretirala policija. Vohuni so bili vsepovsod. Zdaj, ko je homoseksualnost demedikalizirana, pač ni več bolezen, je pa še vedno problem.

Aihua: Geji so se dotlej zbirali samo po parkih, javnih straniščih in drugih skrivnih koticah. Neprestano so živeli v strahu, da jih bodo odkrili. A tudi lezbijke smo se morale skrivati. Politični shodi, kakršni se danes dogajajo v *Lezbičnem salonu*, so bili do pred kratkim nekaj nepredstavljivega. Lezbijke smo se običajno dobivale v kakšnem lokalju pod pretvezo, da praznujemo rojstni dan prijateljice. Vsak teden smo določile, katera bo imela naslednjo soboto »rojstni dan«. To so morale vedeti tudi vse udeleženske, saj se je med nami često znašel kakšen vohun, ki je hotel vedeti, kdo je pravzaprav slavljena. Če oseba, katero je to vprašal, tega ni vedela, je vse skupaj kaj hitro prišlo na dan in posledice niso bile prav nič prijetne. Dandanes je že samo v Pekingu kar nekaj lokalov, v katerih se bolj ali manj odkrito zbiramo in družimo. Tudi geji imajo svoje prostore; najbolj znamenit je zagotovo disko *Destination*, kjer se ob koncih tedna zbere kar po več sto gejev.

1 Lezbična poroka

2 Lokal za lezbijke Shan mu lan

3 P in T

Foto: Tea Sernelj

Ali sta povedali svojim staršem, da sta lezbijki?

Jiling: Ja, mami, ker mi je najbližja. Rekla sem ji, da bom zelo nesrečna, če tega ne bo sprejela in ona mi je odgovorila, da bo zelo nesrečna, če bom to od nje zahtevala. Sprva mi je govorila, da je moja spolna usmerjenost nenaravna, kajti Bog naj bi ustvaril Adama in Evo. No, navsezadnje je moja lezbičnost sprejela, in rekla, da je Bog sicer ustvaril Adama in Evo, nikjer pa ne piše, da naj bi ukazal, da bi se morala zaljubiti drug v drugega. Vse punce, ki sem jih kdaj pripeljala domov, je sprejela kot bi bile moje sestre. Spomnim se, da se je pogosto pomirjujoče vmešala, če sem se prepirala s svojo partnerko, in naju mirila, češ, saj bo vse v redu.

Aihua: Moja mama je umrla, ko sem bila še zelo majhna in oče se je ponovno poročil z žensko, ki mi ni preveč blizu. Oba živita daleč proč, v južni provinci Zhejiang. Skupaj s punco sva se sem preselili že pred dvema letoma. Moja punca je svoji mami že pred tremi leti povedala, da je skupaj z menoj, nakar njena mati skoraj pol leta sploh ni hotela govoriti z njo. Kasneje se je postopoma pomirila in sprejela dejstvo, da je njena hči odrasla in da lahko počne, kar hoče.

Kaj pa vajina očeta? Ali tudi onadva vesta?

Jiling: Očetu nisem eksplicitno povedala, da ljubim ženske, vendar mislim, da ve, da sem lezbijka. Prepričana sem, da ve, samo da se o tem ne pogovarjava.

Aihua: Moj oče živi, kot rečeno, daleč proč, zato nimava osebnega stika.

Kakšna je na splošno situacija v družinah kitajskih gejev in lezbijk?

Jiling: V številnih primerih je tako, da družina sicer ve, a o tem noče govoriti.

Vendar pa se v družinah gejev in lezbijk dogajajo tudi hude katastrofe, zato smo začeli izdajati brošure za mlade geje in lezbijke, v katerih jim svetujemo, kako se s tem problemom soočiti, kdaj povedati domačim, na kakšen način ...

Kakšni problemi se pojavljajo?

Aihua: Izgon iz družinskega kroga, kar je najhujša kazen, ker je na Kitajskem družina tako pomembna. Če te zanikajo starši, je tako, kot bi na nek način umrl v sebi. Precej nov pojav, ki verjetno seveda ni nov, samo se je šele zdaj spregovorilo o njem, so posilstva znotraj družine. Tega je precej na podeželju in se dogaja predvsem ženskam. Ko sorodstvo izve, da je punca lezbijka, se pojavi kak sorodnik, ki jo posili, da bi jo na ta način kaznoval.

Jiling: Pred nekaj meseci nas je vse zelo razburila novica o lezbijki iz Xi'ana, ki je naredila samomor, ker so jo starši prisilili v poroko z moškim. Zatem smo v *Lezbičnem salonu* organizirale žalno seanso, katere se je udeležilo preko petdeset žensk. Prižgale smo svečko in se pogovarjale.

Kaj pa se je pravzaprav zgodilo?

Jiling: Šlo je za sedemindvajsetletno lezbijko iz Xi'ana, ki je že šest let imela punco, na katero je bila izjemno navezana. Lani ob kitajskem novem letu je njena družina ugotovila, da je njihova hči istospolno usmerjena. To je za starša, ki sta sicer precej izobražena, saj sta oba srednješolska profesorja, pomenilo tako hud šok, da sta hčerko za celega pol leta zaprla v njeno sobo in ji prepovedala vsakršen stik ne samo z njeno punco,

temveč tudi z vsemi ostalimi ljudmi.

Aihua: Dekle ni smelo več hoditi niti v službo.

Jiling: Po šestih mesecih so ji starši povedali, da se mora poročiti z mladeničem, katerega ji je izbrala družina. To je dekle tako potrla, da si je prerezalo žile na zapestjih. Ko so jo sorodniki našli in jo odpeljali na urgenco na oživljanje, je bilo že prepozno.

Aihua: In njeni partnerki niso dovolili niti tega, da bi se udeležila pogreba ...

Ali so prisilne poroke lezbijk in gejev na Kitajskem pogoste?

Aihua: Sama sem bila zelo pretresena, ko sem prvič slišala to zgodbo. Ko pa sem o njej premišljevala, sem ugotovila, da se s tem dekletom ne strinjam. Sama bi v njeni situaciji ravnala popolnoma drugače. Menim, da je človeško življenje precej dolgo in v njem se da marsikaj počasi spremeniti. Morda bi bilo bolje, ko bi dekle najprej (navidezno) privolilo v poroko, potlej pa bi skupaj s partnerko poskušali počasi najti neko drugo rešitev za svojo zvezo. Konec koncev ne gori voda – če se zares ljubiš, lahko tudi malo potrpiš. Na Kitajskem nismo vajeni za vsako ceno vztrajati pri svojih pravicah. Bolj smo vajeni pragmatičnega prilaganja; cilj večine ljudi in tudi večine homoseksualcev je najti neko harmonično usklajenost s svojimi bližnjimi in hkrati poskušati najti osebno srečo. Tudi jaz in moja punca že sedem let živiva ločeno. Srečujeva se čez dan, zvečer pa mora ona k svoji družini, saj živi sama z materjo in njenimi starši. Najino spolno življenje se večinoma dogaja zgolj v

najinih glavah, nekako telepatsko (smeh).

Jiling: Dogovorjene poroke so del kitajske tradicije; do njih prihaja tudi pri heteroseksualnih pari. Sicer pa menim, da so geji tukaj pod precej večjim pritiskom kot lezbijke. Moški morajo namreč svojim staršem preskrbeti potomstvo, ki je za Kitajce osrednjega pomena. Hči pa se s poroko običajno preseli v moževo družino in otroci, ki jih rodi, so del moževe družine. Vsekakor pa se tudi lezbijke le stežka izogone poroki. A kot je omenila že Aihua, si veliko parov prizadeva najti nek kompromis med zahtevami družine in družbe na eni in osebno srečo na drugi strani. Poznam lezbični par, v katerem je ena partnerka poročena z moškim, s katerim ima tudi otroka. Mož ve za njeno partnerko in je to tudi sprejel – seveda pod pogojem, da ostaneta na videz srečen in normalen par. Žena polovico tedna preživi z možem in otrokom, drugo polovico pa s svojo partnerko v njenem stanovanju. Vsekakor pa so prisilne poroke pri nas še vedno precejšen problem, ki ni zgolj osebni, temveč tudi političen.

Legebitrin in Dihov zimski tabor

Med 14. in 16. marcem 2008 bo na Ptujju potekal tradicionalen Legebitrin in Dihov zimski tabor, tridnevno izobraževano-družabno-športnorekreativno-kulturno-informativno-zabavno srečanje mladih po telesu in duši. Tema tokratnega tabora bo »Istospolna družina kot osnovna celica družbe«. Za več informacij glej legebitra.si in dih.si.

Doris Orel

gink.biloba@gmail.com

Charlotte von Mahlsdorf

»Eine kleine Großmutter z velikansko skrivnostjo. Najbolj kontroverzen nemški transvestit. Berlinska tranny granny. Dame in gospodje, Charlotte von Mahlsdorf!«

Doug Wright, Poročena s seboj.

Charlotte von Mahlsdorf je bila na Slovenskem praktično neznana do marca 2007, ko jo je v biografski monodrami *Poročena s seboj* avtorja Douga Wrighta mojstrsko upodobil Primož Ekart. Charlotte je bila kot narobe obrnjen jež. Jež, zvit v klobčič, skriva svoje mehke dele, ona pa je skrivala svoje bodice. Skrivala je neprijetna dejstva, ki jih ni moč spregledati. Tisti, ki ji postane naklonjen in jo odkriva plast za plastjo, se bo prejkoslej zbdel do krvi. Če ji bo kljub temu ostal naklonjen, bo to zaradi vednosti, da je tudi sama krvavela na svojih bodicah.

Rojena je bila v Berlinu 19. aprila 1928 kot Lothar Berfelde, že v otroštvu pa je raje nosila predpasnike in krilca kot deške hlače. Rada se je igrala gospodinja in brisala prah po stanovanju inženirja Josepha Braunerja, prastrica, ki je bil njen zaščitnik. Podpiral jo je in popolnoma sprejemal, na njeno željo ji celo kupil prvo krilce; predvsem pa je pri njem vedno našla zaslombo pred brutalnim, militarističnim očetom, ki je skušal nežnega dečka z nasiljem vzgojiti v »pravega moškega«.

Že v predšolskih letih je Charlotte kazala zbirateljsko strast; od nekdanj je zbirala ključke, navduševala se je nad gramofoni in pohištvo iz časa nemškega Gründerzeita, to je druga polovica devetnajstega

stoletja. Prastric Brauner je pranečaku odstopil svoje podstrešje, tako da oče sploh ni vedel za zbirateljsko strast malega Lotharja, ki se je z leti rafiniral in specializiral. Charlotte je s predmeti, ki jih je zbirala, v svojem življenju napolnila in tudi ustanovila pol ducata muzejev v Nemčiji in na Švedskem.

Teta Luise

Pomembno vlogo v Charlottinem življenju je imela njena teta Luise.

Med drugo svetovno vojno se je Charlottina mati, Gretchen Gaupp, zaradi bombnih napadov na Berlin z otroki preselila k njej v vzhodno Prusijo, na varno pred bombami kot tudi pred očetom. Luise je bila možata lezbijka, ki je skozi življenje korakala v škornjih in jahalnih hlačah, svoje ženske obleke pa pustila viseti v omari, kjer jih je nato našla in oblekla 15-letna Charlotte. Stroga teta je svojega nečaka zalotila pri tej predrznosti. Ampak ni pobesnena. Dala mu je blagoslov in zelo po-

membno knjigo – delo Magnusa Hirschfelda »Transvestiti«: »V vsakem posamezniku se skriva prefinjeno ravnanje med moškim in žensko, zato moramo vsakogar, ki ne pristaja na dano razvrstitev na moške in ženske, obravnavati kot naraven, popolnoma normalen fenomen,« je brala Charlotte. Takrat je bila morda prvič v življenju zares srečna. V teti je namreč našla zaveznico. V avtobiografiji pravi, da je vojna njeni družini – paradoksalno – prinesla svobodo in mir pred nasilnim, koleričnim očetom.

Očetomor

Vlada je med vojno zasegla njihovo hišo in jo dala Berlinčanom, ki so zaradi bombardiranja ostali brez strehe nad glavo. Charlotte se je odpeljala domov, da bi poskrbela za pohištvo, pričakalo pa jo je soočenje z očetom. Nekega večera jo je brezkompromisno napadel: »Samo ena odločitev obstaja – si zame ali za mamo? Si na moji ali na njeni strani?« Ko mu je Charlotte očitala nasilno ravnanje, jo je oče pobil na tla: »Ustrelil te bom kot gajavega psa. In potem se bom odpeljal v vzhodno Prusijo in ustrelil še tvojo mamo in tvojega brata in tvojo sestro!« Zaklenil jo je v sobo in legel na kavč, da bi malo zadremal. A Charlotte je imela pri sebi rezervne ključke. Odklenila je vrata in stopala proti kavču, v roki pa je držala velik lesen valjar za testo. Takrat je začela biti stenska ura. Oče se je predramil in začel stegovati roko proti revolverju ... Charlotte pa je začela udrihati ...

Zaradi očetomora so jo obsodili na 4 leta zapora. Na poti v zapor, pravi, je srečala svojo mamo. »Spogledali sva se in vedeli sva, da sva se rešili pošasti.« Ta komentar je srhljiv, saj implicira strašno krutost – ne krutost Charlottinega obupa, marveč praživalsko krutost naci-

sta, ki je Charlotte iz strahu za družino prelevila v morilko. Charlotte kazni ni odslužila do konca, saj je bil zapor uničen v bombnem napadu, njej pa je uspelo pobegniti.

Muzeji

Po vojni je uredila muzej v graščini Friedrichsfelde. Oblasti so jo sklenile izseliti zaradi »neprimerne oblačnje«, pohištvo pa prodati na javni dražbi. Charlotte se je odločila upreti DDR na svoj lasten način – zbirko je razdelila med obiskovalce. Med drugim je razdala 86 petrolejk, 64 stoječih in 360 stenskih ur, 18 klavirjev, 15.000 fonografskih valjev, 13.000 plošč in čez 10.000 knjig. Potem je leta 1959 naletela na razpadajočo hišo v Mahlsdorfu. Potrebovala je 13 let, da je razvalino predelala v *Das Gründerzeit Museum*, ki obstaja še danes in deluje brez državne podpore. Financirajo se iz vstopnine in prispevkov obiskovalcev, kar pa pozimi pogosto ne zadostuje niti za plačilo stroškov ogrevanja. Muzej je bil nekaj časa tudi zavetišče za homoseksualce, saj so bili lokali za geje in lezbijke v Berlinu ukinjeni po postavitvi berlinskega zidu. Charlotte jim je zato ponudila svoje zavetišče. Ples, igre s kartami, smeh, seks, bičanje zadnjic ...

Agenti Stasi, komunistične tajne policije, so to seveda opazili. Dlje ko so opazovali, bolj mrki so postajali. Charlotte so v ljudno povabili k sodelovanju (beri: da bi vohunila za njih) in ona je vladno privolila (beri: prisilili so jo v podpis). Po padcu zidu so mediji objavili njene Stasi kartoteke. Iz njih je bilo razvidno, da je bila vpletena v aretacijo prijatelja Alfreda Kirschnerja, kolega zbiralca, ki je umrl zaradi razmer v zaporu. Na obtožbe se ni odzvala, pač pa se je

Klavna plastična tablica na grobu Charlotte

Nagrobnik pred muzejem v Mahlsdorfu

Das Gründerzeit Museum v Mahlsdorfu

preselila na Švedsko, v Porla Brunn. S tesnima sodelavkama, lezbičnim parom Silvijo in Beate, je ustanovila nov muzej, Beate je celo pohčerila, vendar so posvojitve kasneje razveljavili, saj je »hči« pobrala Charlottin denar in izginila. Prepričana, da bo v svojih sedemdesetih letih mirno zaživela v novi družini, je ostala brez denarja, brez hčerke in sodelavk. Ampak to je bila samo še ena stvar, ki jo je poleg otroštva z brutalnim očetom, druge svetovne

vojne, zapora, komunizma, vseprisotnosti tajne policije, bojev z oblastmi za obstoj muzeja, bojev z družbo za pravico do lastnega obstoja, očitkov, da je kriva za smrt prijatelja Kirschnerja ... preživela.

Vrnitev v Berlin

Aprila 2002 se je ob stoti obletnici rojstva njene matere vrnila v Berlin. 29. aprila je vodila obiskovalce po muzeju Gründerzeit in istega večera je doživela srčni napad. Odpeljali so jo v bolnišnico Charriete, kjer je naslednji dan umrla. Pokopana je v Mahlsdorfu, poleg strica in matere. Na njenem grobu se pne veliko marmornato obeležje, na njenem pa je klavna plastična tablica. Pravi nagrobnik, ki so ga plačali sedanji uslužbenci muzeja, stoji pred muzejem v Mahlsdorfu. Za grob sta odgovorna brat in sestra, ki pa bratovo oblačenje v ženske obleke smatrata za sramotno. Ne dovolita obeležja z imenom Charlotte, ki so ga plačali muzejski delavci, očitno pa jima niti ni v interesu, da bi bratu postavila vsaj obeležje z njegovim rojstnim imenom.

Šola za vse!

Legebitra bo februarja v Ljubljani organizirala seminar Šola za vse. Obiskali jo bodo mladi iz Škotske, Italije, Norveške in Slovenije, ki se v svojih nevladnih organizacijah ukvarjajo z istospolno usmerjenostjo in z njo povezanimi stigmatizacijo in homofobijo.

Seminar, na katerega se lahko prijavite na schools4all@yahoo.com, bo potekal v obliki delavnic in predavanj s področja človekovih pravic.

Spored roza sobot in nedelj v K4:

19.1. 2008 Roza sobota (House & Gay Balkan party)

27.1. Slovenian Next Best Drag no. 4

9.2. Roza Sobota - Gay and Lesbian party v K4

17.2. Slovenian Next Best Drag no. 5

8.3. Roza Sobota - Gay and Lesbian party v K4

16.3. Slovenian Next Best Drag no. 6

Salome 2. februarja vabi na *Salome's Diva Carnival* v Fan Factory.

Dress code so maske, najboljša bo tudi nagrajena. Na karnevalskem spektaklu bodo zabavale dive slovenske estrade (Nina Osenar, Marlenna, Alenka Gotar, Helena Blagne) in odlični DJ-i. Del izkupička bo namenjen telefonu v stiski za GLBT osebe (031/258 685).

Stojanov test

Foto: Nada Žgank / Memento

Izvedba: Andrej Habjan in Mitja Blažič

Šit, moram se testirat!

1. Stojanu so v Štirki v roko porinili priročnik o spolno prenosljivih okužbah. Na kavi se ob branju globoko zamisli – s tipom je seksal brez kondoma.

Kam pa zdaj?

2. Dober mesec je zbiral pogum, potem pa vendarle poišče infektivno kliniko. Ponedeljek točno opoldne na Japljevi 2 v bližini Kliničnega centra.

Če sem negativen, nič več seksa, obljubim!

3. V čakalnici ves zaskrbljen čaka na pogovor z zdravnikom.

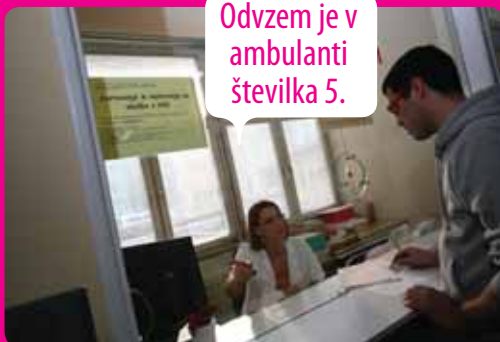
Fant, spolni odnos je bil tvegan! Dobro, da si se prišel testirat.

Tristo kosmatih ***!

4. Izpolni vprašalnik in vstopi na pogovor k zdravniku prim. dr. Ludviku Vidmarju v ambulanto številka 5. Zdravnik mu pove, da mora od tvegane seksa do hiv-testa miniti najmanj mesec.

Odvzem je v ambulanti številka 5.

5. Stojan se lahko testira anonimno (in brezplačno) ali zaupno. Odloči se za anonimno, dobi šifro in uredi papirje na sprejemnem okencu.

Ni me strah, ni me strah...

6. Stojan se sicer boji igel, vendar mu sestra mojstrsko odvzame kri.

Rezultat je negativen, vendar naslednjič uporabite kondom.

Bom.

7. Rezultati so v četrtek isti teden ob 13.00. Stojana je zelo strah, ko vstopi v ambulanto 5, k pogovoru z zdravnikom.

8. Stojan takoj telefonira vsem prijateljem in prijateljicam.

Stara, negativna sem!

V primeru pozitionega testa pacienta napotijo na zdravljenje.

Pomoč

GALFON – posebna telefonska linija za pomoč gejem in lezbijkam (telefon: 01 432 40 89). Deluje vsak dan med 19. in 22. uro. [www.ljudmila.org/siqrd/galfon]

LEGEBITRINA SVETOVALNICA – poteka v obliki osebnega svetovanja, podpore in pomoči. Vsak torek in četrtek med 16. in 18. uro na Trubarjevi 76/a ali po telefonu 01 430 51 44. [www.drustvo-legebitra.si]

SKUPINA ZA SAMOPOMOČ OKUŽENIH GEJEV – v Sloveniji deluje internetna mreža HIV pozitivnih gejev in skupina za samopomoč: člani se dobivamo enkrat na dva tedna. Če bi se jim rad pridružil, vprašaj svojega zdravnika na Infekcijski kliniki za kontakt.

Gejevske in lezbične pogovorne skupine

DIC Legebitra organizira skupino, ki je namenjena mlajšim gejem in lezbijkam do 26. leta starosti. Praviloma vsak petek ob 16. uri poteka pogovorna skupina Legebitre na Trubarjevi 76/a v Ljubljani. Za program in vsebino pogovornih skupin glej: www.drustvo-legebitra.si

DIC Legebitra organizira tudi »iskrene pogovore« za razpravo o tistem, kar želiš in te muči. Skupina se srečuje vsak drugi ponedeljek ob 18h na Trubarjevi 76/a. Glej: www.drustvo-legebitra.si

Društvo za integracijo homoseksualnosti (DIH) pogovorne skupine organizira izmenjaje vsak teden ob 19.30 uri v Ljubljani (Slomškova 11) in Kopru (klub MKC, Gregorčičeva 4, Koper). Za program in vsebino pogovornih skupin glej: www.dih-drustvo.si

Lezbična skupina Škuc LL praviloma enkrat mesečno ob torkih ob 19. uri organizira pogovore na različne teme, ki so povezane z življenjem gejev in lezbijk. Pogovori potekajo v lezbičnem klubu Monokel (Metelkova Mesto, Masarykova 24, Ljubljana). Za program in vsebino pogovornih skupin glej program Monokla: www.ljudmila.org/lesbo/monokel.htm

Pogovorna skupina za starše gejev in lezbijk

Društvo za integracijo homoseksualnosti (DIH) pogovorno skupino za starše organizira enkrat mesečno v Ljubljani (Slomškova 11). Za program in vsebino glej: www.dih.si

Informacijski centri in knjižnice

Kiss Legebitra (Kulturno informacijsko in svetovalno središče Legebitra), Trubarjeva 76/a, 1000 Ljubljana. E-mail: legebitra@siol.net. Telefon: 01 430 51 44. [www.drustvo-legebitra.si]

Lezbična knjižnica, Metelkova 6, 1000 Ljubljana (1. nadstropje, prostori Škuc-LL). Telefon: 01 432 73 06. Izposoja: četrtek in petek od 15. do 19. ure [www.ljudmila.org/lesbo/knjiznica.htm]

Galerija Media Nox (Kotiček za istospolno usmerjene mlade) in Homodok Maribor (Arhiv za gejevske in lezbične študije), Židovska 12, 2000 Maribor. [www.lingsium.org]

Revije ter radijske oddaje

eL magazin [www.elmagazin.com]
Lesbo [www.ljudmila.org/lesbo/lesbo.htm]
Narobe [www.narobe.si]

Lezbomanija na Radiu Študent (vsako tretjo soboto v mesecu ob 17. uri) [www.ljudmila.org/lesbo/lezbomanija.htm]

Transintegral na Radiu Marš (vsak zadnji četrtek v mesecu ob 13. uri) [www.radiomars.si]

GLBT organizacije

Gejevska sekcija Škuc Magnus [www.ljudmila.org/siqrd/magnus]
Lezbična sekcija Škuc LL [www.ljudmila.org/lesbo]
DIC Legebitra [www.drustvo-legebitra.si]
Društvo za integracijo homoseksualnosti DIH [www.dih.si]
Lingsium [www.lingsium.org]

Klubi

Tiffany – gejevski klub v okviru sekcije ŠKUC – Magnus, Masarykova 24, stavba Lovci, pritličje desno (Metelkova mesto, bivša vojašnica). [www.ljudmila.org/siqrd/tiffany]

Monokel – lezbični klub v okviru sekcije ŠKUC – LL, Masarykova 24, stavba Lovci, pritličje desno (Metelkova mesto, bivša vojašnica). [www.klubmonokel.com]

Klub K4 – nedeljski gejevski in lezbični disko, občasno tudi ob sobotah. Kersnikova 4, Ljubljana. [www.klubk4.org]

Kafeterija Lan – »strejt frendli« lokal, Gallusovo nabrežje 27 (ob Ljubljani, blizu akademije za glasbo), Ljubljana.

Gymnasivm – klub in savna: »moški za moške«, Ulica pohorskega bataljona 34, Ljubljana. Telefon: 01 5342 485. Odprto: Nedelja, ponedeljek, torek, sredo, četrtek med 15. in 22. uro, petek in sobota med 15. in 23. uro. [www.klub-libero.si]

Izbrane internetne strani

Slovenski seznam virov za geje in lezbijke SIQRD [www.ljudmila.org/siqrd]
Slovenske gejevske strani [www.ljudmila.org/sgs]
Gaja Kafe – kavarna za ženske pogovore [www.gaja-kafe.org]
G! [www.gej.si]

Mejling liste

Mreža – poštne sezname (mailing lista), ki je namenjen diskusijam o queer (gejevskih, lezbičnih, biseksualnih, transvestitskih in traseksualnih) temah in obvestilih o queer dogodkih v Sloveniji. [www.ljudmila.org/siqrd/mreza]

Forumi

Forum Labris (samo za ženske) [www.gaja-kafe/labris]
Mavrični forum [www.mavricni-forum.net]
Queer forum [www.queer-forum.com/index.php]
Roza simbioza [<http://galeb.mojforum.si/>]
Drugacen [<http://www.drugacen.org/smf/index.php>]
Yingyang club [<http://yingyangclub.mojforum.si/>]
Rozalija (za roza mame in očete) [<http://rozalija.editboard.com/>]

Kultura

Ljubljanski festival gejevskega in lezbičnega filma - najstarejši tovrstni festival v Evropi. Poteka vsako leto konec novembra / začetek decembra. [www.ljudmila.org/siqrd/fglf/]

Zbirka Lambda, zbirka literarnih in teoretskih del s področja homoseksualnosti. [www.ljudmila.org/siqrd/lambda.php]

Zbirka Vizibilija, lezbična knjižna zbirka. [www.ljudmila.org/lesbo/vizibilija.htm]

Turizem

Slovenia For Gay Travelers – koristne informacije za homo turiste [www.sloveniaforgaytravelers.com]

In še

Škratova čitalnica – radikalna gej frendli infoteka, Metelkova 4, 1000 Ljubljana (Metelkova mesto) Telefon: 01 4340 345. Izposoja: od ponedeljka do četrтка od 17. do 21. ure [www.ljudmila.org/anarhiv/]

Vstaja Lesbosov.
Orto lezbijka v akciji.

narobe

Maja Mojškerc, 22
trenerka človekovih pravic,
lastnica male bele muce,
priložnostna tečnoba
lezbijka

Foto razkritje

Če želite sodelovati pri akciji Foto razkritje,
kontaktirajte Doris Orel (tel.: 040/522-881;
e-pošta: gink.biloba@gmail.com).

Rihard Knafelj, 31
čafur, pedr, zavrjnjeni
krvodajalec, zdravnik
gej

Tadej Čepeljnik, 32
raziskovalec, pozitivist,
ljubiteljski hispanist
gej

Urša Potrbin, 27
proletarka
lezbijka